

Załącznik Nr 1
do Uchwały NrXXXVIII/221/10
Rady Powiatu w Jędrzejowie
z dnia 21 kwietnia 2010r.

Powiatowy Program Ochrony Środowiska na lata 2009 - 2016

Jędrzejów, marzec 2010 r.

Wykonawca

mgr inż. Małgorzata Kocimska – Inspektor ds. ochrony środowiska
Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego
w Jędrzejowie

Współpraca

Zbigniew Szyrmer – Inspektor ds. gospodarki wodno-ściekowej Wydziału Ochrony
Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie,

mgr Wojciech Król – Inspektor ds. gospodarki leśnej Wydziału Ochrony Środowiska,
Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie

Koordinacja prac

mgr inż. Czesław Dudek – Naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i
Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie

SPIS TREŚCI:

1.	WPROWADZENIE	5
1.1.	<i>PRZESŁANKI OGÓLNE</i>	5
1.2.	<i>PODSTAWY PRAWNE</i>	5
1.3.	<i>CELE I ZAKRES PROGRAMU</i>	7
1.4.	<i>FUNKCJE PROGRAMU</i>	9
1.5.	<i>OKRES OBJĘTY PROGRAMEM</i>	10
1.6.	<i>METODA OPRACOWANIA</i>	10
2.	OCENA STANU ŚRODOWISKA	11
2.1.	<i>PODSTAWOWE DANE O POWIECIE JĘDRZEJOWSKIM</i>	11
2.1.1.	<i>Położenie i podział administracyjny</i>	11
2.1.2.	<i>Demografia</i>	12
2.1.3.	<i>Komunikacja</i>	13
2.1.4.	<i>Rozwój gospodarczy i społeczny</i>	13
2.2.	<i>ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO</i>	16
2.2.1.	<i>Ukształtowanie terenu</i>	16
2.2.2.	<i>Warunki klimatyczne</i>	17
2.2.3.	<i>Zasoby i jakość wód</i>	18
2.2.3.1.	<i>Wody podziemne</i>	18
2.2.3.2.	<i>Wody powierzchniowe</i>	21
2.2.4.	<i>Gospodarka wodno-ściekowa</i>	25
2.2.5.	<i>Gleby</i>	27
2.2.6.	<i>Surowce mineralne</i>	30
2.2.7.	<i>Powietrze</i>	32
2.2.8.	<i>Gospodarowanie energią</i>	38
2.2.9.	<i>Stan zasobów przyrody</i>	39
2.2.9.1.	<i>Lasy</i>	39
2.2.9.2.	<i>Formy ochrony przyrody</i>	42
2.2.10.	<i>Edukacja ekologiczna</i>	47
3.	ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	51
3.1.	<i>HAŁAS</i>	51
3.2.	<i>PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE</i>	53
3.3.	<i>ODPADY</i>	55
3.3.1.	<i>Odpady komunalne</i>	56
3.3.2.	<i>Odpady przemysłowe</i>	57
3.3.3.	<i>Odpady niebezpieczne</i>	58
3.4.	<i>ZAGROŻENIA WÓD</i>	60
3.4.1.	<i>Zagrożenia wód powierzchniowych</i>	60
3.4.2.	<i>Zagrożenia wód podziemnych</i>	61
3.5.	<i>ZAGROŻENIE POWODZIĄ I SUSZĄ</i>	62
3.6.	<i>TRANSPORT</i>	63
3.7.	<i>POWAŻNE AWARIE</i>	64
3.8.	<i>ZAGROŻENIA GLOBALNE</i>	65
4.	ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM	66
5.	WNIOSKI Z DIAGNOZY	70
5.1.	<i>UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE</i>	70
5.2.	<i>UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE</i>	71
5.3.	<i>WAŻNIEJSZE PROBLEMY EKOLOGICZNE W POWIECIE</i>	72
6.	CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	73
6.1.	<i>CELE GŁÓWNE I SZCZEGÓŁOWE</i>	74

7.	PRIORYTETY I CELE EKOLOGICZNE POWIATU JĘDRZEJOWSKIEGO	75
8.	REALIZACJA ZADAŃ W RAMACH WYZNACZONYCH ELEMENTÓW OCHRONY ŚRODOWISKA W OKRESIE OD 2005 DO 31.05.2008	78
9.	STRATEGIA (KRÓTKOTERMINOWYCH) DZIAŁAŃ NA LATA 2009-2013	87
9.1.	<i>ZASOBY WODNE I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA</i>	87
9.2.	<i>POWIETRZE ATMOSFERYCZNE</i>	88
9.3.	<i>OGRANICZENIE HAŁASU I PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO</i> ...	88
9.4.	<i>ZAPOBIEGANIE SKUTKOM AWARII</i>	89
9.5.	<i>OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU Z UWZGLĘDNIENIEM WYMOGÓW UE</i> ...	89
9.6.	<i>OCHRONA GLEB I TERENÓW ZDEGRADOWANYCH</i>	90
9.7.	<i>TERENY PRZEMYSŁOWE</i>	91
9.8.	<i>USPRAWNIENIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM</i>	91
9.9.	<i>EDUKACJA EKOLOGICZNA</i>	91
10.	STRATEGIA DŁUGOTERMINOWYCH DZIAŁAŃ DO ROKU 2016	95
10.1.	<i>ZASOBY WODNE I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA</i>	95
10.2.	<i>POWIETRZE ATMOSFERYCZNE</i>	96
10.3.	<i>OGRANICZENIE HAŁASU I PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO</i> ...	96
10.4.	<i>ZAPOBIEGANIE SKUTKOM AWARII</i>	97
10.5.	<i>OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU Z UWZGLĘDNIENIEM WYMOGÓW UE</i> ...	97
10.6.	<i>OCHRONA GLEB I TERENÓW ZDEGRADOWANYCH</i>	98
10.7.	<i>TERENY PRZEMYSŁOWE</i>	98
10.8.	<i>USPRAWNIENIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM</i>	98
10.9.	<i>EDUKACJA EKOLOGICZNA</i>	98
11.	REALIZACJA PROGRAMU	99
11.1.	<i>SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI PROGRAMU</i>	99
11.2.	<i>ŹRÓDŁA I STRUKTURA FINANSOWANIA</i>	101
11.3.	<i>WDRAŻANIE I MONITORING PROGRAMU</i>	104
12.	WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA GMINNYCH PROGRAMÓW	107
13.	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	108

1. Wprowadzenie

1.1. Przesłanki ogólne

Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. stanowi, że Rzeczypospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju oraz wskazuje, iż ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które poprzez swoją politykę, powinny zapewnić nie tylko bezpieczeństwo ekologiczne, ale i dostęp do zasobów nieuszczerplonych współczesnemu i przyszłemu pokoleniu. Takimi władzami są województwo, powiaty i gminy. Ustawa o samorządzie powiatowym stanowi, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, w tym między innymi zadania z zakresu ochrony przyrody i środowiska, leśnictwa, gospodarki wodnej, rybactwa śródlądowego, zapobiegania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska. Powiat, akceptując zasady zrównoważonego rozwoju, szuka takich kierunków rozwoju, które doprowadzą do ograniczania emisji, zmniejszania energo-, wodo- i materiałochłonności, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, wzmocnienia struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej, poprawy jakości życia mieszkańców. Winno w tym pomóc właściwe, zgodne z ideą ekorozwoju, planowanie wszelkich działań. Polskie przepisy z zakresu ochrony środowiska przewidują tworzenie kilku różnych typów planów i programów redukcji emisji zanieczyszczeń. Jednymi z takich dokumentów są: Polityka ekologiczna państwa, programy ochrony środowiska oraz plany gospodarki odpadami.

Przedstawiany „Program ochrony środowiska na lata 2009-2016”, jest drugim opracowaniem kompleksowo przedstawiającym politykę ekologiczną powiatu jędrzejowskiego, będącym aktualnym źródłem informacji o środowisku naturalnym, ale także spisem konkretnych zadań dla organów powiatu, zaleceń dla gmin, a także wszystkich korzystających ze środowiska. Ta poznawcza funkcja Programu jest jednocześnie jednym z głównych czynników zapewniających jego realizację.

1.2. Podstawy prawne

Główną rolę w procesie definiowania polityki ekologicznej pełnią zapisy następujących dokumentów:

- 1) Ustawa z 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska. Jest ona podstawowym aktem prawnym w dziedzinie ochrony środowiska i pełni funkcję ustawy ramowej dla całego ustawodawstwa z tego zakresu. Art. 17 i 18 nakłada na zarząd powiatu, obowiązek sporządzenia programu ochrony środowiska, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, przy czym projekt programu powiatu winien być zaopiniowany przez zarząd województwa. Art. 14 zobowiązuje do aktualizacji programu co 4 lata.
- 2) II Polityka Ekologiczna Państwa, z 2001 r. Dokument ten ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochrony środowiska na obszarze całej Polski. Określa też, na podstawie aktualnego stanu środowiska: cele, priorytety i działania proekologiczne wraz ze

- środkami niezbędnymi do ich osiągnięcia. Polityka ekologiczna powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania celów gospodarczo-społecznych z celami ochrony środowiska.
- 3) Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002–2010. Jest dokumentem o charakterze operacyjnym, stanowiącym instrument wdrożenia „II Polityki Ekologicznej Państwa”. Zawiera harmonogram zadań wynikających z tej polityki oraz wskazówki i wytyczne do uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych. Precyzuje sposoby osiągania celów zawartych w „II Polityce Ekologicznej Państwa” w formie pakietów działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych na lata 2002–2010. Dla każdego pakietu zadań określa jego nazwę, ustanawia jednostkę odpowiedzialną i jednostki współpracujące. Podaje również termin realizacji oraz niezbędne nakłady finansowe.
 - 4) Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007–2010 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2015. Dokument ten został sporządzony w oparciu o zapisy ustawy - Prawo ochrony środowiska. Zawiera aktualizację i uszczegółowienie długookresowej „II Polityki Ekologicznej Państwa”, zwłaszcza w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działań określonych w VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska.
 - 5) Narodowy Plan Rozwoju 2007–2013. Plan ten jest dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Polski bez względu na pochodzenie środków finansowych. Tak więc poza przedsięwzięciami współfinansowanymi z budżetu UE, uwzględnione są działania finansowane wyłącznie z zasobów krajowych. Jego zadaniem jest osiągnięcie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski z Unią Europejską. Wskazuje wielkość planowanego zaangażowania środków Funduszy Strukturalnych, Funduszu Spójności i środków krajowych oraz określa sposób koordynacji i wdrażania pomocy strukturalnej w okresie realizacji Planu.
 - 6) Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE), jest dokumentem identyfikującym i hierarchizującym główne cele edukacji środowiskowej. Wskazuje także możliwości ich realizacji. Cele zawarte w NSEE zostaną przełożone na konkretne zadania w „Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej” oraz w programach lokalnych, służących realizacji zadań edukacyjnych promujących ideę ekorozwoju.
 - 7) Wytyczne Ministerstwa Środowiska sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Program powinien określać wymagania odnoszące się do polityki ekologicznej państwa, a w szczególności:

- cele i priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawne, ekonomiczne, społeczne.

Nazwa drugiej edycji dokumentu programowego w zakresie ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego brzmi: „**Powiatowy program ochrony środowiska na lata 2009-2016**”. Należy go postrzegać nie tylko jako formalne wypełnienie obowiązku aktualizacji poprzedniego „Powiatowego programu ochrony środowiska na lata 2004-2011” przyjętego przez Radę Powiatu w Jędrzejowie uchwałą Nr XVI/100/04 z dnia 31.08.2004., ale także jako potrzebę dopasowania celów, priorytetów i kierunków działań do obecnego stanu środowiska i wymagań wynikających z nowych przepisów ochrony środowiska UE oraz

aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu jędrzejowskiego i planów rozwojowych w tym zakresie.

1.3. Cele i zakres programu

Głównym celem Programu jest określenie polityki ekologicznej powiatu jędrzejowskiego, realizując politykę ekologiczną państwa, rozumianą jako zjednoczenie celów ochrony środowiska z wyzwaniem zrównoważonego rozwoju w warunkach jednoczenia się Europy i rozszerzania ogólnoświatowej troski o Ziemię i jej przyszłych mieszkańców. Najważniejsze problemy i cele zawierają następujące, przyjęte przez Parlament dokumenty krajowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2015,
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy plan gospodarki odpadami (2002 r.),
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych,

uwzględniający uwarunkowania międzynarodowe, a w szczególności:

- Agendę 21 – Ramowy Program Działań,
- Strategię zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.) oraz Unijne programy ochrony środowiska,
- dyrektywy UE,
- konwencje i porozumienia międzynarodowe podpisane i ratyfikowane przez Polskę.

Program uwzględnia uwarunkowania wojewódzkie wynikające:

- ze Strategii rozwoju województwa świętokrzyskiego (2000 r.),
- Programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego (2003 r.),
- Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego (2003 r.).

Głównym celem polityki ekologicznej państwa, ustanowionym w krajowych dokumentach programowych jest **„zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI w oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju”**.

Zasadą, stanowiącą nadrzędne kryterium rozwiązań strategicznych na wszystkich szczeblach zarządzania powinna być konstytucyjna **zasada zrównoważonego rozwoju**. Zakłada ona takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym

trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich, zarówno przez obecne jak i przyszłe pokolenia, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. W praktyce oznacza to równorzędne traktowanie racji ekologicznych, społecznych i gospodarczych oraz powoduje konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką sektorową w pozostałych dziedzinach gospodarki.

W sferze realizacji polityki ekologicznej zasada zrównoważonego rozwoju powinna być stosowana wraz z następującymi zasadami pomocniczymi i konkretyzującymi:

- **zasadą przezorności** – promującą działania, których celem jest rozwiązywanie problemów środowiskowych wówczas, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że wymagają one rozwiązania, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje tego naukowe potwierdzenie;
- **zasadą integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi** – zakładającą uwzględnianie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi;
- **zasadą równego dostępu do środowiska przyrodniczego** – realizowaną w aspekcie międzypokoleniowym, międzygrupowym oraz równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą;
- **zasadą regionalizacji** – przewidującą rozszerzenie uprawnień samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych oraz regionalizowanie ogólnokrajowych narzędzi polityki ekologicznej;
- **zasadą uspołecznienia** – mającą na celu stworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, świadomości i wrażliwości ekologicznej;
- **zasadą „zanieczyszczający płaci”** – składającą pełną odpowiedzialność (w tym materialną) za skutki zanieczyszczania i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska na sprawcę;
- **zasadą likwidacji zanieczyszczeń „u źródła”** – zapewnia ona likwidację zanieczyszczeń w miejscu ich powstawania;
- **zasadą prewencji** – która stanowi, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska powinno być podejmowane już na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć;
- **zasadą stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT)** – promującą wybór najlepszych, dostępnych w danej chwili rozwiązań technicznych;
- **zasadą subsydiarności** – polegającą na stopniowym przekazywaniu części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby problem był rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie rozwiązany;
- **zasadą klauzul zabezpieczających** – która umożliwia stosowanie w uzasadnionych przypadkach ostrzejszych środków ochronnych w porównaniu z wymaganiami prawa UE;
- **zasadą skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej** – mającą zastosowanie przy wyborze planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska oraz do oceny osiągniętych wyników w trakcie i po zakończeniu ich realizacji.

Program określa:

- aktualną sytuację ekologiczną w powiecie,
- ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu,
- priorytetowe działania w podziale na krótkoterminowe (lata 2009 – 2013) i długoterminowe (do roku 2016),
- harmonogram konkretnych zadań w zakresie ograniczenia emisji, ochrony zasobów przyrody, racjonalnego gospodarowania środowiskiem, aktywizacji prośrodowiskowej społeczeństwa i wzrostu świadomości ekologicznej z podziałem na:
 - zadania powiatu,
 - zadania innych organów administracji publicznej oraz instytucji, przedsiębiorstw i organizacji społecznych,
- uwarunkowania realizacyjne Programu, jego wdrożenie i monitoring.

Szczególne rozwinięcie Programu stanowi Plan gospodarki odpadami.

W ujęciu przestrzennym Program dotyczy powiatu jędrzejowskiego z uwzględnieniem różnego rodzaju powiązań, w tym ekologicznych z sąsiednimi powiatami.

Program opracowany jest z uwzględnieniem ustrojowej pozycji samorządu powiatu i jego kompetencji wynikających z przepisów prawa ochrony środowiska, a więc ograniczonych własnych możliwości realizacyjnych i finansowych.

1.4. Funkcje programu

Niniejszy „Powiatowy program ochrony środowiska na lata 2009 – 2016” wraz z „Aktualizacją planu gospodarki odpadami dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2008 – 2012” jest podstawowym dokumentem koordynującym działania na rzecz ochrony środowiska w powiecie. W szczególności:

- przekazuje społeczeństwu, przedsiębiorcom, samorządom informacje na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- omawia najważniejsze problemy, w tym zagrożenia ekologiczne, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- jest gwarantem wdrażania zrównoważonego rozwoju powiatu,
- określa sposoby współpracy administracji publicznej wszystkich szczebli oraz instytucji i pozarządowych organizacji ekologicznych na rzecz ochrony środowiska w powiecie,
- ułatwia, a niekiedy formalnie umożliwia występowanie o środki finansowe potrzebne do realizacji przedsięwzięć,

- ułatwia opiniowanie gminnych programów ochrony środowiska, wydawanie decyzji określających sposób i zakres korzystania ze środowiska,
- obiektywizuje wydawanie decyzji określających sposób i zakres korzystania ze środowiska,
- organizuje system informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

1.5. Okres objęty Programem

Program został sporządzony do roku 2016. Przyjęto działanie zgodnie z Polityką ekologiczną państwa na działania krótkoterminowe, tj. na cztery lata 2009 – 2013 z uwzględnieniem perspektyw do roku 2016. Jest to także zgodne z ustaleniami Prawa ochrony środowiska, określającego w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata, z tym że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejne cztery lata.

Ocena i weryfikacja realizacji zadań Programu dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od przyjęcia Programu. Możliwa jest aktualizacja zarówno programu ochrony środowiska jak i planu gospodarki odpadami po upływie 4 lat (zgodnie z ustawą o odpadach).

1.6. Metoda opracowania

Podstawowym źródłem danych na temat aktualnego stanu i zagrożeń środowiska przyrodniczego w powiecie były raporty o stanie środowiska w województwie świętokrzyskim sporządzane corocznie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, informacje uzyskane od samorządów gminnych, podległych jednostek, organizacji społecznych. Dokonano analizy dokumentów - „Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2007 – 2015, którego częścią jest Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego”, uchwalony przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą Nr IX/152/07 z dnia 20 września 2007r.

Przeprowadzono analizę dokumentów programowych opracowanych dla całego kraju oraz dla powiatu i poszczególnych gminy - m.in.: Polityki Ekologicznej Państwa, Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego – diagnozy stanu poszczególnych gmin, kierunki rozwoju.

Analiza objęła także opracowania odnoszące się do terenu całego województwa: „Program rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim”, „Kompleksowy program rozwoju sieci drogowej województwa świętokrzyskiego”, „Program małej retencji

województwa świętokrzyskiego”, „Program zwiększenia lesistości w województwie świętokrzyskim”, „Strategia wdrażania programu rolno-środowiskowego w woj. świętokrzyskim”, zaktualizowaną koncepcję europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

W trakcie opracowania Programu:

- przeprowadzono rozpoznanie ankietowe, aby dotrzeć do samorządów gmin, podmiotów gospodarczych i organizacji ekologicznych.
- określono priorytetowe działania na lata 2009 – 2013 i 2014 – 2016 oraz programy zadaniowe skoordynowane z „Programem ochrony środowiska województwa świętokrzyskiego” i „Strategią rozwoju województwa świętokrzyskiego”,
- sprecyzowano uwarunkowania realizacyjne Programu w zakresie rozwiązań prawnych, ekonomicznych, przestrzennych, społecznych i związanych z implementacją prawa i procedur unijnych,
- określono sposoby wdrażania i zasady monitorowania Programu.

Niniejsze opracowanie składa się z następujących zasadniczych części:

- ogólnych danych o powiecie i stanie środowiska,
- analizy uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych,
- celów polityki ekologicznej państwa i województwa świętokrzyskiego,
- priorytetowych działań w powiecie jędrzejowskim,
- programu zadaniowego,
- uwarunkowań realizacyjnych,
- propozycji systemu wdrażania i monitorowania programu,
- planu gospodarki odpadami,
- informacji o wykorzystanych materiałach i opracowaniach,
- załączników kartograficznych.

2. Ocena stanu środowiska

2.1. Podstawowe dane o powiecie jędrzejowskim

2.1.1. Położenie i podział administracyjny

Powiat jędrzejowski położony jest w południowo-zachodniej części województwa świętokrzyskiego i graniczy z terenami województw: małopolskiego od południa i śląskiego - od południowego-zachodu. W województwie świętokrzyskim - sąsiaduje z powiatami: pińczowskim od południowego wschodu, kieleckim ziemskim od północnego-wschodu i włoszczowskim od północnego zachodu. Powierzchnia powiatu wynosi 1257 km² i zamieszkała jest przez 88 944 osób w tym 43 975 mężczyzn (stan na 31.XII.2008r. dane wg

GUS). W skład powiatu wchodzi: 3 gminy miejsko-wiejskie i 6 gmin wiejskich. Są to: gm. m-w. Jędrzejów, gm. m-w. Małogoszcz, gm. m-w. Sędziszów, gm. w. Nagłowice, gm. w. Oksa, gm. w. Imielno, gm. w. Słupia Jędrzejowska, gm. w. Sobków, gm. w. Wodzisław w tym 222 wsie sołeckie. Pod względem powierzchni największą gminą jest położona w centralnej części powiatu gmina Jędrzejów – 22 752 ha, najmniejszą zaś Oksa – 9 026 ha.

Przez stolicę powiatu – miasto Jędrzejów, biegnie droga S 7 Gdańsk - Warszawa – Kraków – Wiedeń oraz szlak komunikacyjny o znaczeniu krajowym droga nr 78 Chmielnik – Gliwice – Chałupki.

2.1.2. Demografia

Administracyjnie w skład powiatu wchodzi trzy miasta: **Jędrzejów, Małogoszcz i Sędziszów**, sześć miejscowości gminnych: **Imielno, Nagłowice, Oksa, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Wodzisław** w tym 222 wsie sołeckie.

Wśród gmin miejskich najliczniejszą pod względem ilości mieszkańców jest gmina Jędrzejów – 29 110 osób, a następnie gmina Sędziszów – 12 994. Wśród gmin wiejskich najwięcej osób zamieszkuje w gminach: Sobków (8 362 osób) i Wodzisław (7 517 osób), najmniej - w gminie Słupia Jędrzejowska (4 550 osób).

Tabela 1. Charakterystyka gmin powiatu jędrzejowskiego (stan na 31.XII.2008r. wg. GUS)

<i>Gminy</i>	<i>Powierzchnia (w ha)</i>	<i>Liczba sołectw</i>	<i>Ludność</i>
gm. Jędrzejów	22 752	37	29 110
m. Jędrzejów	1 137		16 360
w. Jędrzejów	21 615		12 750
gm. Małogoszcz	14 537	19	11 725
m. Małogoszcz	961		3 890
w. Małogoszcz	13 576		7 835
gm. Sędziszów	14 571	30	12 994
m. Sędziszów	797		6 771
w. Sędziszów	13 774		6 223
gm. Nagłowice	11 730	17	5 254
gm. Oksa	9 026	16	4 876
gm. Imielno	10 060	21	4 556
gm. Słupia Jędrzejowska	10 788	14	4 550
gm. Sobków	14 550	25	8 362
gm. Wodzisław	17 666	43	7 517
SUMA	125 680	222	88 944

Ludność miejska w powiecie liczy 27 021 osób, tj. 30 % ogółu ludności, z czego ok.51% stanowią kobiety.

Na podstawie prognozy rozwoju demograficznego województwa w latach 1998-2020 i 1998-2030, przewiduje się spadek liczby mieszkańców w województwie świętokrzyskim – odpowiednio o 5,1 % i 9,9% (68,0 i 131,6 tys. osób). Z danych tych wynika też, iż w powiecie jędrzejowskim prognozowany jest jeden z największych ubytków liczby mieszkańców w całym regionie świętokrzyskim. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu jędrzejowskiego na rok 2010 wyniesie 87 013 osób, w roku 2020 – 83 427 osób, zaś w roku 2030 – 79 186.

2.1.3. Komunikacja

Przez centralną część powiatu jędrzejowskiego przebiega główny szlak komunikacyjny, o znaczeniu międzynarodowym E-77 (Gdańsk-Warszawa-Kraków-Wiedeń), z północy na południe kraju. Trasa E-77 obwodnicą omija miasto Jędrzejów od strony wschodniej. Przebiega tu również droga krajowa nr 78 (Chmielnik-Gliwice-Chałupki). Projektowana jest północna obwodnica Jędrzejowa w ciągu drogi krajowej nr 78. Przez omawiany obszar przebiegają również drogi wojewódzkie nr: 728, 742, 762, 768.

Jędrzejów jest największym miastem regionu, siedzibą starostwa powiatowego. Miasto Małogoszcz zlokalizowane jest w północnej części powiatu, natomiast Sędziszów w południowej.

Przez powiat przebiega linia kolejowa Warszawa-Kraków.

2.1.4. Rozwój gospodarczy i społeczny

Powiat posiada charakter rolniczy. Wśród form użytkowania terenu w powiecie dominują użytki rolne.

Baza ekonomiczna jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Dobrze rozwinięta jest obecnie mała i średnia przedsiębiorczość pozarolnicza, skupiona w sektorze gospodarki prywatnej. Wysoką pozycję w gospodarce regionu zajmuje rolnictwo. Atutem powiatu są duże możliwości intensyfikacji produkcji ekologicznej, rozwijanej równolegle z agroturystyką i ekoturystyką. Dotyczy to w szczególności obszarów, objętych prawną ochroną przyrody.

Rolnictwo

Rolnictwo stanowi znaczący sektor w gospodarce powiatu. Powierzchnia użytkowana rolniczo stanowi 94 407 ha. Grunty orne zajmują ok. 81,3 % powierzchni użytkowanej rolniczo. Przeważają indywidualne gospodarstwa rolne o średniej powierzchni 2,1-5 ha.

W strukturze zasiewów ok. 70 % stanowią zboża tj. pszenica ozima, pszenica jara, żyto ozime, pszenżyto ozime, pszenżyto jare, owies, jęczmień ozimy, jęczmień jary.

W powiecie jędrzejowskim w produkcji zwierzęcej dominuje trzoda chlewna, której średnioroczny stan wynosi ok. 170 tys. szt. oraz bydło mleczne i mięsne, których średnioroczny stan wynosi łącznie ok. 35 tys. szt. Bardzo dobrze rozwinięty jest chów i produkcja drobiarska, średnioroczny stan kur i brojlerów kurzych wynosi ok. 2,5 mln szt., średnioroczny stan gęsi wynosi ok. 50 tys. szt. Natomiast konie, owce i kozy stanowią niewielki odsetek całej produkcji zwierzęcej w powiecie jędrzejowskim.

Rynek pracy

Największe zakłady przemysłowe koncentrują się przede wszystkim w ośrodkach miejskich powiatu – Jędrzejów, Małogoszcz, Sędziszów i są to:

- Zakłady Mechaniczne „BIFAMET” Sp. z o.o. ul. Przemysłowa 11, 28-300 Jędrzejów,
- Universal Leaf Tobacco Poland Sp. z o.o. ul. Przemysłowa 20, 28-300 Jędrzejów
- Quickpack Polska Sp. z o.o. Lasków, 28-300 Jędrzejów,
- Royal Unibrew, Browar w Jędrzejowie ul. Strażacka 1,
- Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej S.A. ul. Reymonta 11, 28-300 Jędrzejów,
- Lafarge Cement Polska S.A. ul. Warszawska 110, 28-366 Małogoszcz,
- Jędrzejowska Spółdzielnia Mleczarska, ul. Mleczna 4, 28-330 Wodzisław,
- Zakłady Drobiarskie Export-Import, ul. Dygasińskiego, 28-300 Jędrzejów,
- Fabryka Kotłów „SEFAKO” S.A. ul. Przemysłowa 9, 28-340 Sędziszów
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego KARTEL ul. Przemysłowa 8, 28-300 Jędrzejów.

W ostatnim okresie powstało wiele stacji paliw, zakładów odzysku, zbierania odpadów, produkcji tworzyw sztucznych, ferm, hurtowni.

W powiecie zarejestrowanych jest 4672 podmiotów gospodarczych (tabela 2). W porównaniu ze stanem na 30 VI 2003r., który wynosił 5 540 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych liczba ta zmalała.

Tabela 2. Podmioty gospodarcze

Gminy	Podmioty gospodarcze* – stan w dniu 30 VI 2008 r.
Gm. Małogoszcz	519
Gm. Jędrzejów	2376
Gm. Sędziszów	570
Gm. Imielno	95
Gm. Sobków	299
Gm. Wodzisław	296
Gm. Słupia Jędrzejowska	125
Gm. Oksa	250
Gm. Nagłowice	142

*wg. ankiet z Gmin

Turystyka

Na terenie powiatu znajduje się Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy, Nadnidziański Park Krajobrazowy oraz obszar chronionego krajobrazu z cennymi obiektami przyrodniczymi, urozmaiconym krajobrazem, kompleksami leśnymi i wodami. Liczne szlaki turystyczne, cenne obszary krajobrazowe i historyczne oraz trasy rowerowe i kolejka wąskotorowa „Ekspres Ponidzia” stwarzają korzystne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji. Rosnącą szansą dla rozwoju turystyki i wypoczynku jest bezcenna przyrodniczo dolina Nidy i Pilicy. Najkorzystniejsze warunki wypoczynku posiadają gminy wiejskie ze względu na brak przemysłu. Agroturystyka najprężniej rozwija się w gminie Nagłowice, która należy do Regionalnej Organizacji Turystycznej, tutaj zarejestrowanych jest najwięcej gospodarstw agroturystycznych -15 oraz wytyczono i oznakowano 10 ścieżek rowerowych. Ponadto: w gminie Oksa znajdują się 2 gospodarstwa agroturystyczne, w gminie Małogoszcz – 6 gospodarstw agroturystycznych, w gminie Słupia Jędrzejowska – 1, w gminie Wodzisław – 2 gospodarstwa, w gminie Sobków – 2. Wszelkie informacje dotyczące turystyki na terenie powiatu jędrzejowskiego można uzyskać w Punkcie Informacji Turystycznej, który mieści się w Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie.

Infrastruktura społeczna

W 55 szkołach podstawowych publicznych na terenie powiatu uczy się ok. 5945 dzieci, w 1 szkole podstawowej niepublicznej w gm. Jędrzejów uczy się 56 dzieci, a w Stowarzyszeniu 0-III działającym na terenie gm. Sędziszów uczy się 8 dzieci. Na terenie powiatu działała 15 gimnazjów publicznych, do których uczęszcza ok. 3393 uczniów oraz 1 gimnazjum niepubliczne, do którego uczęszcza 72 uczniów. Ponadto na terenie powiatu funkcjonuje 20 szkół ponadgimnazjalnych oraz 28 przedszkoli.

Opiekę zdrowotną zapewniają: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej- Szpital Specjalistyczny im. Władysława Biegańskiego w Jędrzejowie, 9 przychodni, 19 ośrodków zdrowia oraz Dom Pomocy Społecznej.

Kultura

Omawiany teren znany jest jako aktywny ośrodek kulturotwórczy. Działający na tym terenie artyści znani są w środowiskach twórczych całej Polski.

W Jędrzejowie znajduje się Muzeum im. Przypkowskich – jeden z największych zbiorów gnomiczno-astronomicznych, a także kolekcja starodruków, grafiki i ekslibrisu jako jedno z trzech największych w świecie. Na terenie miasta znajdują się liczne zabytki, w tym klasztor O.O. Cystersów – najstarszy klasztor cysterski w Polsce. Na obszarze powiatu jędrzejowskiego znajdują się cenne zabytki architektoniczne i archeologiczne. Na uwagę zasługuje Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach z zabytkowym parkiem.

Swoją działalność prowadzą stowarzyszenia kulturalne, turystyczne i ekologiczne. Na terenie powiatu funkcjonuje 19 bibliotek publicznych i 9 punktów bibliotecznych. Ważną rolę odgrywają ośrodki sportowe.

2.2. Zasoby środowiska przyrodniczego

2.2.1. Ukształtowanie terenu

Obszar powiatu jest zróżnicowany pod względem ukształtowania powierzchni terenu. Pod względem fizyczno-geograficznym powiat jędrzejowski leży w obrębie dwóch makroregionów podprowincji Wyżyna Małopolska (342). Są to: Wyżyna Przedborska (342.1) oraz Niecka Nidziańska (342.2) (wg podziału J. Kondracki, 1998 r.).

Mezoregionami Wyżyny Przedborskiej w granicach powiatu jędrzejowskiego są:

- Niecka Włoszczowska (342.14)
- Pasma Przedborsko-Małoskie (342.15).

Natomiast mezoregionami Niecki Nidziańskiej w obszarze powiatu są:

- Płaskowyż Jędrzejowski (342.21),
- Garb Wodzisławski (342.24),
- Dolina Nidy (342.25),
- Wyżyna Miechowska (342.22).

Niecka Włoszczowska swą budową i ukształtowaniem przypomina misę o płaskim dnie i uniesionych ku górze brzegach. W jej podłożu zalegają mezozoiczne margle z górnej kredy. Są one ułożone poziomo i przykryte na dużym obszarze pokrywą zlodowacenia środkowo-polskiego. Rzędne terenu wynoszą tu od 225 m n.p.m. do 265 m n.p.m.. W jej obrębie leżą północno-zachodnie tereny powiatu: gmina Oksa i częściowo Małoszcz.

Pasma Przedborsko-Małoskie budują wapienie z górnej jury i kredowe piaskowce. W jego obrębie leżą obszary gminy Małoszcz, gdzie znajdują się dwa pasma zbudowane z utworów jurajskich rozdzielone synkliną z piaskowcami kredowymi. Dla tego regionu

charakterystyczne są podłużne, zwykle równoległe do siebie systemy wzgórz (pasm) o kierunkach NW-SE, zgodne z przebiegiem struktur geologicznych. Wysokość względna pasm dochodzi do 60-100 m, natomiast wysokości bezwzględne wzgórz wapiennych wynoszą 300 do 320 m n.p.m.

Płaskowyż Jędrzejowski jest wyraźnie ograniczony dolinami rzecznyymi: Pilicy na zachodzie, Białej Nidy na północy, Nidy na Wschodzie i Mierzawy na południu i obejmuje tereny gminy Jędrzejów. Region stanowi łagodnie sfałdowaną wyżynę, zbudowaną z margli kredowych, na których w dolinach zalegają czwartorzędowe piaski i gliny. Rzędne terenu występujących tu wzniesień wynoszą 280 do 326 m n.p.m.. Lasy zajmują nieznaczną powierzchnię, a na płaskowyżu przeważają urodzajne gleby (rędziny) i jest to rejon upraw rolnych.

Garb Wodzisławski stanowi płaska antyklina kredowa z rzednymi terenu dochodzącymi do 330 m n.p.m.. Obejmuje obszary gmin Sędziszów i Wodzisław.

Dolina Nidy ma szerokość 2-6 km a jej płaskie dno jest zalewane. Pokrywają ją mady, na których wykształciły się łąki i pastwiska. Nad tarasem zalewowym miejscami zachowały się fragmenty tarasów piaszczystych o wysokości względnej 12-15 m. W Dolinie Nidy położone są gminy: Oksa, Sobków i Wodzisław. Średni przepływ w Nidzie wynosi 16-20 m³/s. Dno doliny w granicach gminy Wodzisław obniża się od 205 m n.p.m. do 190 m n.p.m..

Wyżyna Miechowska obejmuje południowe krańce powiatu jędrzejowskiego. Jest regionem przejściowym między niecką kredową, a położoną na zachód monoklina jurajską.

2.2.2. Warunki klimatyczne

Obszar powiatu jędrzejowskiego wg klimatycznego podziału Polski należy do Małopolskiego Regionu Klimatycznego. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi tu ok. 7,5 °C, natomiast średnia data pierwszego przymrozku przypada na 15 października, a średnia data ostatniego - na 3 maja. Średnia temperatura stycznia wynosi 3,8°C, natomiast lipca – 17,7°C (dane internetowe).

Dzielnica klimatyczna częstochowsko-kielecka jest stosunkowo ciepła i niezbyt wilgotna. Średnia roczna suma opadów wynosi 626 mm. Maksimum opadów atmosferycznych przypada na lipiec, czerwiec, sierpień i maj. Pokrywa śnieżna zalega tu przez 80-100 dni w ciągu roku, a parowanie terenowe wynosi 400-450 mm.

Jest to klimat korzystny dla rozwoju rolnictwa. Długość okresu wegetacyjnego wynosi 210-220 dni. Różnice w długości tego okresu związane są między innymi z ukształtowaniem

terenu – najdłuższy jest w przypadku stoków o wystawie południowej. W partiach szczytowych wzniesień i na stokach północnych jest o 5-6 dni krótszy, podobnie jest w przypadku den dolinnych.

Na terenie powiatu przeważają wiatry zachodnie i południowo-zachodnie, procent cisz wynosi 57. Rejon ten znajduje się na szlaku burz gradowych (jednak nie na głównym torze burz katastrofalnych).

2.2.3. Zasoby i jakość wód

2.2.3.1. Wody podziemne

Bezpośredni związek z budową geologiczną ma występowanie wód podziemnych. Na terenie powiatu wody podziemne występują w utworach jurajskich, kredowych i lokalnie czwartorzędowych.

Teren powiatu jędrzejowskiego jest obszarem zasobnym w wodę podziemną, która jest głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze. Częściowo poziomy te nie są izolowane od powierzchni terenu warstwą utworów nieprzepuszczalnych. Istnieje zatem duże ryzyko narażenia tych wód na wpływy zanieczyszczenia antropogenicznego. Niezmiernie istotnym ogniskiem zanieczyszczeń, które może prowadzić do degradacji wód podziemnych, są składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych, zlokalizowane na powierzchni terenu, zakłady przemysłowe, oczyszczalnie ścieków, wody powierzchniowe. Znaczne zasoby wód w powiecie związane są z dolinami i pradolinami, a przez to narażone na kontakty z zanieczyszczonymi wodami rzek.

Na terenie całego powiatu poziomy wodonośne występujące w utworach jury i kredy stanowią Główne Zbiorniki Wód Podziemnych GZWP. Ochrona GZWP wynika na tych obszarach z istniejących i obowiązujących przepisów (*Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne, Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.*).

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w obrębie powiatu to:

- GZWP 408 – niecka miechowska NW (Cr₃)
- GZWP 409 – niecka miechowska SE (Cr₃)
- GZWP 416 – „Małogoszcz” (J₃)

Poziom wodonośny górnojurajski (J₃) związany jest z wapieniami oolitowymi, pelitycznymi i kredowymi występującymi w północno-wschodniej części powiatu. Zwierciadło wody występuje na głębokości 15-50 m i może występować pod niewielkim napięciem hydrostatycznym. Wydajności potencjalne studni wierconych są zróżnicowane i najczęściej wynoszą 10-30 m³/h i 50-70 m³/h, lokalnie wydajności studni przekraczają 120 m³/h. Poziom ten jest słabo izolowany od powierzchni terenu, w związku z tym narażony

jest na zanieczyszczenia. Jakość wody podziemnej w większości badanych studniach wierconych wykazuje II klasę czystości, odpowiadającą wymaganiom stawianym wodzie do spożycia przez ludzi. Lokalnie mogą zawierać podwyższoną zawartość żelaza i manganu wymagającą prostego uzdatniania. Poziom ten podlega ochronie w granicach GZWP nr 416 „Małogoszcz” o charakterze szczelinowo-krasowym.

Poziom wodonośny w utworach kredy dolnej (Cr₁) ujmowany jest w rejonie Małogoszczy i związany jest z występowaniem piaskowców i piasków. Ze względu na nieznaczące rozprzestrzenienie tych utworów poziom ten nie ma znaczenia użytkowego.

Poziom wodonośny w utworach kredy górnej (Cr₃) jest podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę do celów komunalnych i przemysłowych regionu. Zwierciadło wody występuje na głębokości 15-50 m i może występować pod niewielkim napięciem hydrostatycznym. Wydajności potencjalne studni wierconych są zróżnicowane i najczęściej wynoszą 10-30 m³/h i 50-70 m³/h, lokalnie wydajności studni dochodzą do 120 m³/h. Poziom ten jest słabo izolowany od powierzchni terenu, w związku z tym narażony jest na zanieczyszczenia z powierzchni. Jakość wody podziemnej w większości badanych studniach wierconych wykazuje II klasę czystości, odpowiadającą wymaganiom stawianym wodzie do spożycia przez ludzi. Lokalnie mogą zawierać podwyższoną zawartość żelaza i manganu, wymagające prostego uzdatniania. Poziom ten podlega ochronie w granicach Głównych Zbiorników Wód Podziemnych o charakterze porowo-szczelinowym GZWP nr 408 - Niecka Miechowska NW i nr 409 Niecka Miechowska SE.

Czwartorzędowe (Q) piętro wodonośne tworzą poziomy podglinowe, międzyglinowe i poziomy dolin rzecznych. Lokalnie poziom ten znajduje się w łączności hydraulicznej z niżej występującym poziomem jurajskim i kredowym. Poziom ten występuje na całym terenie powiatu lecz nie stanowi ciągłej warstwy wodonośnej. Ujmowany jest on studniami kopanymi na potrzeby lokalne indywidualnych gospodarstw rolnych. Zwierciadło wody jest przeważnie swobodne i występuje na głębokości kilku metrów. Poziom ten jest słabo izolowany od powierzchni terenu, w związku z tym narażony jest na zanieczyszczenia. Jakość wody podziemnej wykazuje podwyższoną zawartość żelaza i manganu.

Wody podziemne wymagają ochrony jakości przede wszystkim z uwagi na fakt wykorzystywania ich na szeroką skalę jako podstawowe źródło dla celów zaopatrzenia ludności w wodę oraz jako uzupełnienie wykorzystywanych wód powierzchniowych o niższej jakości. Ponadto stanowią rezerwę wody pitnej dla przyszłych pokoleń.

Monitoring wód podziemnych, którego głównym zadaniem jest rozpoznawanie oraz stała kontrola jakości zbiorników wód o znaczeniu regionalnym, prowadzony jest na terenie

powiatu jędrzejowskiego w ramach monitoringu regionalnego i krajowego. Monitoring ten posiada szczególne znaczenie, bowiem przedmiotem badań są wody przeznaczone do spożycia przez ludzi i na potrzeby gospodarcze. Pozwala on na bieżącą ocenę stanu jakości tych wód oraz na poznanie kierunków zachodzących zmian, powodowanych przez zanieczyszczenia antropogeniczne. Badania terenowe i opróbowania na terenie woj. świętokrzyskiego prowadzone są przez Państwowy Instytut Geologiczny, który wytypował punkty do prowadzenia obserwacji i nadał im numerację. Analizy chemiczne pobranych próbek wody wykonuje Centralne Laboratorium Chemiczne PIG w Warszawie. Ocenę jakości wód podziemnych w poszczególnych punktach monitoringowych sporządza się wg klasyfikacji podanej w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 11.02.2004 r w sprawie klasyfikacji wód, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 32 poz. 284).

W 2006 roku wprowadzono pewne modyfikacje w zakresie prowadzenia monitoringu polegające przede wszystkim na zmianie przedmiotu monitoringu z dotychczasowych różnych poziomów użytkowych na wyznaczone jednolite części wód podziemnych. Modyfikacje te są efektem wdrażania wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej.

W ramach sieci monitoringu krajowego na terenie powiatu obserwowane są cztery otwory hydrogeologiczno-badawcze, znajdujące się na stacji hydrogeologicznej w miejscowości Białowieża gm. Sędziszów. Na stacji tej obserwowane są wody poziomu: czwartorzędowego (nr punktu 1512), kredy górnej (nr punktu 421 i nr 423), kredy górnej i jury górnej (nr punktu 422). Ponadto w ramach w/w modyfikacji od 2006 r wprowadzono nowe punkty badań : Mokrsko gm. Sobków – poziom czwartorzędowy i kredy górnej (nr punktu 424) i Bocheniec gm. Małogoszcz – poziom jury górnej (nr punktu 2042). Monitoring ten prowadzony jest od 1991 r przez PIG Warszawa. Ocena jakości prowadzona w oparciu o pięciostopniową skalę ustaloną rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11.02.2004 r :

- klasa I – wody o bardzo dobrej jakości
- klasa II – wody dobrej jakości
- klasa III – wody zadawalającej jakości
- klasa IV – wody niezadawalającej jakości
- klasa V – wody złej jakości

Badania przeprowadzone w latach 2006-07 wykazały, iż wody podziemne poziomu czwartorzędowego (Białowieża nr punktu 1512) znajdowały się w IV klasie – niezadawalającej jakości (przekroczenia Fe, Mn i Cd), wody poziomu kredy górnej i jury

górną (Białowieża nr punktu 422) – III klasa – wody zadowalającej jakości, wody w pozostałych punktach wykazują klasę II – wody dobrej jakości.

Dane na temat monitoringu wód podziemnych pochodzą z danych WIOŚ za lata 2006-2007.

2.2.3.2. Wody powierzchniowe

Główną rzeką powiatu jest Nida (w początkowym odcinku Biała Nida płynąca w północnej części powiatu z zachodu na wschód - 52,4 km), przepływająca we wschodniej części terenu z północy na południe. Jest to typowa rzeka nizinna, płynąca na piaszczystym podłożu po szerokiej terasie zalewowej pokrytej łąkami. Długość rzeki przepływającej przez powiat wynosi ok. 40 km. Najbardziej charakterystyczną cechą Nidy jest jej naturalny układ hydrologiczny, a jego najważniejszym elementem jest meandrowanie rzeki z licznymi zakolami i starorzeczami. Głównymi prawobrzeżnymi dopływami na omawianym obszarze są rzeki: Łososina, Brzeźnica (16,8 km) i Mierzawa (52,3 km) z dopływem Mozgawa.

Przez zachodnią część gminy Słupia Jędrzejowska przepływa z południa na północ rzeka Pilica (długość w granicach powiatu ok. 7,5 km).

Rzeki powiatu wykazują w ciągu roku wahania stanu wód, powodowane zmiennością zasilania. Wysokie stany wód towarzyszą wezbraniom wiosennym (roztopy) i letnim (deszcze nawalne), a niskie stany występują w czerwcu, na początku lipca oraz jesienią.

Znaczna część powiatu pokryta jest okresowo prowadzącymi wodę rowami melioracyjnymi założonymi w różnych okresach.

W systemie zarządzania gospodarką wodną obszar powiatu należy do Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, natomiast niewielki obszar zlewni Pilicy do Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Stan czystości wód powierzchniowych, na terenie województwa świętokrzyskiego, oceniany jest corocznie w oparciu o analityczne pomiary kontrolne, realizowane w ramach monitoringu środowiska dla wód powierzchniowych płynących (sieć krajowa i regionalna) oraz zbiorników zaporowych (sieć regionalna). Badania te wykonuje Laboratorium Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach. Podstawowym celem monitoringu jest dostarczenie informacji o stanie czystości wód powierzchniowych, niezbędnych dla ich ochrony i wspomagania procesów zarządzania zasobami wodnymi.

Dla dostosowania programu monitoringu wód powierzchniowych do wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej, w 2007r rozpoczęto realizację znowelizowanego zakresu pomiarowego wód, obejmującego w danym punkcie od 30 do 80 wskaźników charakteryzujących jakość wód. Badania realizowane były w zakresie monitoringu

diagnostycznego i operacyjnego, poszerzonego o wskaźniki do oceny wód zanieczyszczonych związkami azotu ze źródeł rolniczych i zagrożonych eutrofizacją oraz do oceny wód przeznaczonych do bytowania ryb i wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia.

Ocenę jakości wód powierzchniowych przeprowadzono w oparciu o klasyfikację dla prezentowania stanu wód powierzchniowych obejmującą, stosownie do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r (Dz. U. Nr 32 poz. 284), pięciu klas jakości tych wód, a to:

klasa I – wody o bardzo dobrej jakości

klasa II – wody dobrej jakości

klasa III – wody zadawalającej jakości

klasa IV – wody niezadawalającej jakości

klasa V – wody złej jakości

Na terenie powiatu jędrzejowskiego monitoringiem regionalnym wód powierzchniowych w roku 2006 objęto rzekę Biała Nida (2 punkty pomiarowo-kontrolne Mniszek i Żerniki), Nida (2 punkty Brzegi i Motkowice), Mierzawa (2 punkty - Krzelów i Krzcięcice) oraz Łososina (punkt w Bocheńcu - ujście do Białej Nidy).

Analizy wykazały, że Biała Nida, Mierzawa oraz Łososina prowadzą wody klasy III t.j. zadawalającej jakości, natomiast wody Nidy zakwalifikowano do IV klasy t.j. niezadawalającej jakości.

W roku 2007 zmieniono zakres monitoringu lokalnego obejmując badaniami w zakresie monitoringu operacyjnego i diagnostycznego 4 przekroje pomiarowo-kontrolne zlokalizowane na rzekach : Brzeźnica (punkt w Borszowicach), Grabówka, Jedlnica (Rudka) (ujście do Białej Nidy) i Biała Nida (Żerniki). Badania wykazały, iż rzeki Grabówka i Jedlnica, będące prawostronnymi dopływami Białej Nidy, prowadzą wody zakwalifikowane do III klasy jakości, natomiast Brzeźnica i Biała Nida – IV klasy. Wśród wskaźników decydujących o klasie rzek dominowały : wskaźniki tlenowe (ChZT, OWO), wskaźniki biogenne (związki azotu i fosforu), wskaźniki bakteriologiczne oraz barwa.

Na podstawie badań monitoringowych w 2008r nie stwierdzono wód powierzchniowych zanieczyszczonych azotanami pochodzenia rolniczego t.j. o zawartości azotanów powyżej 50 mg NO₃/dm³ ani też wód zagrożonych zanieczyszczeniem t.j. o zawartości azotanów 40-50 mg NO₃/dm³.

Dane na temat monitoringu wód podziemnych pochodzą z danych WIOŚ za lata 2007-2008.

Podstawowe źródła zanieczyszczenia wód powierzchniowych to ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) komunalne z jednostek osadniczych.

Pomimo tak niekorzystnej klasyfikacji wód powierzchniowych na terenie powiatu obserwuje się stopniową poprawę ich jakości.

Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych jest wynikiem restrukturyzacji wielu gałęzi przemysłu, rezygnacji z technologii uciążliwych dla środowiska, regresu gospodarczego, większej (z roku na rok) ilości oczyszczalni ścieków oraz rozwoju technologii pozwalających na wyższą efektywność (wysoki stopień) redukcji zanieczyszczeń.

Podstawowymi źródłami antropogenicznego zanieczyszczenia wód powierzchniowych są odprowadzane do wód (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) ścieki:

- komunalne z jednostek osadniczych,
- przemysłowe,
- wody opadowe z terenów zurbanizowanych,
- spływy powierzchniowe z terenów rolniczych (głównie związków biogenych) i komunikacyjnych.

Na jakość wód w powiecie jędrzejowskim znaczący wpływ mają ładunki zanieczyszczeń wnoszone z sąsiednich terenów (powiatów) przez rzeki nie dotrzymujące parametrów zakładanych klas.

Na omawianym obszarze istnieje jeden niewielki zaporowy zbiornik wodny „Małogoszcz” na rzece Łososina. Funkcjonują dwa ujęcia wód powierzchniowych. Służą one celom przemysłowym i zlokalizowane są na rzece Łososina dla Cementowni „Małogoszcz” oraz na rzece Mierzawa na potrzeby PKP w Sędziszowie.

Melioracje wodne i obiekty małej retencji

Woda w środowisku przyrodniczym spełnia wiele funkcji - jako środek produkcji rolniczej wpływa na wysokość i jakość plonów, kształtuje zróżnicowanie elementów biologicznych, jest niezbędnym czynnikiem zachowania walorów przyrodniczych, stanowi podstawowy czynnik rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego.

Retencja umożliwia zmagazynowanie części odpływu wody w okresach jej nadmiaru oraz wykorzystanie nagromadzonej wody w okresach posusznych. Jest to równoznaczne ze zwiększeniem zasobów wodnych (poprawą struktury bilansu wodnego). Małą retencję na terenie powiatu jędrzejowskiego przedstawia tabela.

Na terenie powiatu realizowane są również zadania z zakresu melioracji podstawowej, tj. regulacji rzek oraz modernizacji wałów przeciwpowodziowych. Na terenach

poszczególnych gmin, gdzie zwierciadło wody podziemnej zalega płytko pod powierzchnią terenu, prowadzone są prace związane z odwodnieniem gruntów za pomocą rowów melioracyjnych. Przeprowadzono również częściową regulację mniejszych cieków wodnych. Prace te są ciągle kontynuowane.

Tabela 3. Mała retencja na terenie powiatu jędrzejowskiego

Gmina	Miejscowość	Przeznaczenie	Powierzchnia [ha]
Jędrzejów	Chorzewa	6 stawów rybnych	45,29
	Chorzewa	2 stawy rybne	9,6
	Lasków	Staw rybny	4,0
	Potok Wielki	5 stawów rybnych	2,15
	Mnichów	przeciwpowodzeniowy	0,05
Sędziszów	Sędziszów	Stawy rybne	3,8
	Krzelów	34 stawów rybnych	40,2
		Kilkanaście zbiorników na retencje i p.poż oraz hodowlane	9,2
	Sędziszów	2 zbiorniki rekreacyjne	2,62
Małogoszcz	„Małogoszcz”	retencyjny	28,6
	Lasochów	Staw rybny	b.d.
Imielno	Stawy	Stawy rybne	17,14
	Opatkowice Murowane	Stawy rybne	1,47
Nagłowice	Marianów	Stawy rybne	96,39
	Rakoszyń	Stawy rybne	25,16
	Rakoszyń	Stawy rybne	2,90
Oksa	Oksa	Stawy rybne	47,0
	Lipno	Stawy rybne	25,0
	Pawężów	Stawy rybne	17,58
	Rzeszówek	Stawy rybne	31,45
Słupia Jędrzejowska	Słupia	Zbiornik naturalny	3,15
	Roźnica	Zbiornik naturalny	1,0
	Sprowa	Stawy rybne-fragment	1,5
	Czarny Las	Stawy rybne	20,0
	Dąbrowica	Stawy rybne	1,0
Sobków	Korytnica	7 stawów rybnych	63,08
	Korytnica	Staw rybny	1,43
	Ossowa	Stawy rybne	1,0
Wodzisław	Brzezie	Retencyjno-gospodarczy	10,50
	Mieronice	Stawy rybne	29,0

W ramach „Programu małej retencji dla woj. świętokrzyskiego” na terenie powiatu jędrzejowskiego planuje się budowę lub rozbudowę następujących zbiorników:

Zlewnia rz. Pilicy :

Czarny Las gm. Słupia – stawy hodowlane (odbudowa) – pow. 37,66 ha

Sprowa gm. Słupia – 2 obiekty (odbudowa) – pow. 1,35 ha + 0,90 ha

Roźnica gm. Słupia (odbudowa) – pow. 0,90 ha

Zlewnia rz. Nidy :

- Jędrzejów Klasztor odbudowa – pow. 0,5 ha
- Chwaście-Wólka gm. Jędrzejów (budowa) – pow. 13,0 ha
- Brus gm. Jędrzejów – pow. 0,5 ha
- Bełk gm. Imielno (budowa) - pow. 36,0 ha
- Brzezie gm. Wodzisław (odbudowa) – pow. 10,7 ha
- Sędziszów ul. Sportowa (odbudowa) – pow. 5,0 ha

2.2.4. Gospodarka wodno-ściekowa

Głównym przepisem prawa, odnoszącym się do zagadnień gospodarki wodnej jest ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku - Prawo wodne. Ustawa ta reguluje gospodarowanie wodą w nawiązaniu do Dyrektywy Wodnej 2000/60/EC. Przepisy te przewidują prowadzenie zintegrowanej gospodarki wodnej, realizowanej zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Zakładają też zlewniowe kształtowanie i ochronę zasobów wodnych. Taki system gospodarowania oznacza całościowe spojrzenie na tworzenie się zasobów wodnych, możliwość ich wykorzystania i wszelkie procesy zachodzące w zlewni. Sprzyjać temu winna polityka ekologiczna państwa, która będzie ukierunkowana na przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie między innymi odpowiednich źródeł poboru wody. Zgodnie z ustawą Prawo wodne korzystanie z zasobów wodnych nie może powodować pogorszenia stanu ekologicznego wód i ekosystemów od nich zależnych, a także marnotrawstwa wody, marnotrawstwa energii wody, ani wyrządzania szkód.

Teren powiatu jędrzejowskiego jest obszarem zasobnym w wodę podziemną, która jest głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze. Do zbiorowego zaopatrzenia wykorzystywane są przede wszystkim wody poziomu jurajskiego i kredowego.

Poza ujęciami do zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców powiatu wody podziemne eksploatowane są przez zakłady przemysłowe posiadające własne ujęcia. Najintensywniej eksploatowany jest poziom jurajski przez Cementownię „Małogoszcz” oraz poziom kredowy przez Fabrykę Kotłów „SEFAKO” S.A. w Sędziszowie.

Tabela 4. Zestawienie zasobów wód głównych użytkowych poziomów wodonośnych oraz poboru wody na potrzeby komunalne w gminach powiatu jędrzejowskiego.

L.p.	Gmina	Stopień zwodociągowania [%]	Dł. sieci [km] / ilość przyłączy	Ujęty poziom wodonośny	Suma zasobów eksploatacyjnych ujęć [m ³ /h]	Rzeczywisty pobór wody przez ujęcia wodociągowe [m ³ /rok]
1.	Jędrzejów	b.d.	116,3/3482	Cr ₃	628	1 199 346
2.	Sędziszów	42	82,2/1381	Cr ₃	574	195 100
3.	Małogoszcz	80	77,4/1643	Cr ₃ +J ₃	366	391 300
4.	Imielno	85	67,2/1093	Cr ₃		168 000
5.	Nagłowice	14,6	12,2/217	Cr ₃	151	34 200
6.	Oksa	52	19,3/496	Cr ₃	113	
7.	Słupia Jędrzejowska	brak				
8.	Sobków	80	84,2/1765	J ₃	443,2	123 337
9.	Wodzisław	63	95,35/1407	Cr ₃	882	149 100

Funkcjonują dwa ujęcia wód powierzchniowych. Służą one celom przemysłowym i zlokalizowane są na rzece Łososina dla Cementowni „Małogoszcz” oraz na rzece Mierzawa na potrzeby PKP w Sędziszowie.

Miejscowości powiatu zaopatrywane są z ujęć wody podziemnej :

Gmina Jędrzejów : ujęcie Wilanów - Podchojny, Brynica Sucha, Podchojny, Potok Wielki,

Zagaje

Gmina Małogoszcz : Leśnica, Nowa Wieś, Kozłów

Gmina Sobków : Sobków, Korytnica, Mzurowa, Brzegi, Chomentów

Gmina Sędziszów : Sędziszów uj. Północ, Sędziszów PKP, Sędziszów os. Skarpa, Mierzyn,

Krzcięcice, Klimontów, Jeźów, Zielonki

Gmina Imielno : Imielno, Motkowice, Opatkowice

Gmina Wodzisław : Wodzisław, Przyłęczek, Przyrąb, Niegosławice, Brzeście

Gmina Nagłowice : Nagłowice, Jaronowice, Trzciniac

Gmina Oksa : Oksa, Węgleszyn, Lipno,

Na terenie powiatu jędrzejowskiego obecnie funkcjonuje 10 oczyszczalni ścieków komunalnych. Charakterystykę oczyszczalni przedstawia tabela . Funkcjonuje również kilkanaście oczyszczalni lokalnych, na potrzeby pojedynczych obiektów oraz oczyszczalnie ścieków przemysłowych. Dwie gminy powiatu nie posiadają na swoim terenie oczyszczalni ścieków – gm. Oksa i gm. Imielno.

Tabela 5. Oczyszczalnie ścieków komunalnych powiatu jędrzejowskiego

Gmina	Długość sieci [km]	Miejscowość	Typ oczyszczalni	Dopuszczalna przepustowość	Obecna przepustowość
Jędrzejów	63,8	Jędrzejów	mechaniczno-biologiczna	8620 m ³ /d	5200 m ³ /d
Sędziszów	6,4	Sędziszów	mechaniczno-biologiczna	1300 m ³ /d	400-600 m ³ /d
Małogoszcz	35,8	Zakrucze	mechaniczno-biologiczna	1650 m ³ /d	800 m ³ /d
Nagłowice	10,5	Nagłowice Warzyn	mechaniczno-biologiczna biologiczna	127 m ³ /d 20 m ³ /d	75 m ³ /d 12 m ³ /d
Słupia	7,4	Słupia Jędrzejowska	mechaniczno-biologiczna	120 m ³ /d	50 m ³ /d
Wodzisław	9,5	Wodzisław Przyłęczek Lubcza	mechaniczno-biologiczna biologiczna mechaniczno-biologiczna	340 m ³ /d 45 m ³ /d 40 m ³ /d	130 m ³ /d 18 m ³ /d 15 m ³ /d
Sobków	19,1	Sobków	mechaniczno-biologiczna	850 m ³ /d	150 m ³ /d

Na terenach powiatu, na których zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych, utworzono aglomeracje o RLM powyżej 2 000 :

- Gmina Jędrzejów - 48 272 RLM
- Gmina Małogoszcz – 5 713 RLM
- Gminy Sędziszów i Słupia – 8 762 RLM
- Gmina Sobków – 9 311 RLM
- Gmina Wodzisław – 4 041 RLM
- Gmina Oksa – Oksa – 2 900 RLM i Węgleszyn 2 770 RLM

Na terenie gmin Imielno i Nagłowice nie utworzono aglomeracji.

Na terenie powiatu jędrzejowskiego nie występują oczyszczalnie wód deszczowych.

2.2.5. Gleby

Bonitacja gleb jest systemem podziału gleb według kryterium ich jakości. Jakość gruntów określa się na podstawie wyników terenowych badań odkrywek glebowych, ze szczególnym uwzględnieniem cech morfologicznych i fizycznych gleby takich jak położenie gleby, głębokość poziomu próchnicznego, barwa i struktura, skład mechaniczny poszczególnych poziomów, przepuszczalność podłoża, stosunki wodne, a także uwzględnia się niektóre właściwości chemiczne jak odczyn pH i zawartość węglanów. Wyróżnia się następujące klasy: klasa I - gleby orne najlepsze, klasa II - gleby orne bardzo dobre, klasa IIIa - gleby orne dobre, klasa IIIb - gleby średnio dobre, klasa IVa - gleby orne średniej jakości, klasa IVb - gleby orne średniej jakości (gorsze), klasa V - gleby orne słabe, klasa VI - gleby najslabsze, klasa VI RZ - gleby pod zalesienia.

Obszar powiatu jędrzejowskiego jest bardzo zróżnicowany pod względem klas bonitacyjnych gleb od I do VI. W części północnej największy udział mają gleby słabe – klas V i VI. Niewielkimi płatami występują gleby II klasy bonitacyjnej, natomiast nieco więcej jest gleb klasy IV, wykształconych nierównomiernie na całym obszarze powiatu.

Przydatność rolniczą gleb określają kompleksy, będące typami siedliskowymi rolniczej powierzchni produkcyjnej, z którymi związany jest odpowiedni dobór roślin uprawnych. Do poszczególnych kompleksów mogą być zaliczone różne gleby, o zbliżonych właściwościach i kierunku użytkowania. Jako kryterium przy określaniu kompleksu pod uwagę brano właściwości fizyczno-chemiczne gleby, stopień agrokultury, rzeźbę terenu, ciężkość i trudność uprawy oraz warunki klimatyczne i agroklimatyczne. Wyróżnia się: kompleks 1 - pszeny bardzo dobry, kompleks 2 - pszeny dobry, kompleks 3 - pszeny wadliwy, kompleks 4 - żytni bardzo dobry, kompleks 5 - żytni dobry, kompleks 6 - żytni słaby, kompleks 7 - żytni najslabszy, kompleks 8 - zbożowo-pastewny, kompleks 9 - zbożowo-pastewny słaby.

Na terenie powiatu jędrzejowskiego występują rędziny brunatne (jurajskie i kredowe), gleby deluwialne (namyte), bielcowe i pseudobielcowe, brunatne wykształcone na piaskach luźnych i gliniastych. Jest to kompleks przydatności rolniczej gleb – żytni bardzo słaby – żytnio-lubinowy oraz kompleks gleb – żytni dobry. Na terenie powiatu występują także mady - w dolinach rzek, zaliczane głównie do kompleksu użytków zielonych słabych i bardzo słabych. Występują tu również gleby hydrogeniczne - wytworzone z torfów oraz gleby glejowe i czarne ziemie. W centralnej i południowej części powiatu przeważają urodzajne gleby typu rędzin.

Zdecydowanie największy obszar gruntów ornych zajmują rędziny: czarnoziemne i brunatne. Rędziny czarnoziemne, zaliczane głównie do 1 i 2 lub 3 kompleksu przydatności rolniczej, stanowią najlepsze gleby tego rejonu. Rędziny brunatne, z wyraźnie zaznaczonym procesem brunatnienia, zaliczono przede wszystkim do 3 lub 2 kompleksu przydatności rolniczej. W niewielkich zagłębieniach terenowych można napotkać kompleksy rędzin ciężkich, które zaklasyfikowano do 8 kompleksu przydatności rolniczej.

Gleby brunatne, o dobrych właściwościach fizycznych i dużych możliwościach produkcyjnych, pojawiają się głównie w środkowej części powiatu.

Gleby bielcowe położone są przeważnie w obniżeniach terenowych, w zależności od możliwości produkcyjnych, ściśle związanych z charakterem podłoża, zaliczono je do kompleksów 8 i 9.

Niższe rejony obszaru pokrywają płaty czarnych ziem, a czasem także gleb mułowych, tworzące kompleksy 8 i 9.

Wśród form użytkowania terenu na obszarze powiatu jędrzejowskiego dominują użytki rolne, które stanowią 72,8 % jego powierzchni. Lasy i grunty leśne zajmują 19,3 %, natomiast na pozostałe grunty, w tym nieużytki i tereny zurbanizowane przypada 7,9 % powierzchni powiatu.

Pod wpływem czynników naturalnych oraz antropogenicznych zachodzi pogorszenie właściwości użytkowych gleby, czyli ich degradacja. Głównymi przyczynami, które powodują obniżenie właściwości produkcyjnych gleb są: górnictwo, niewłaściwe użytkowanie rolnicze gleb, błędne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów sztucznych oraz oddziaływanie przemysłu, transportu i gospodarki komunalnej. Z punktu widzenia ochrony środowiska najważniejsze jest zapobieganie zanieczyszczeniom metalami ciężkimi. Tego typu zanieczyszczenia występują na terenach i w otoczeniu zakładów przemysłowych, elektrowni, na terenach miast i aglomeracji, w pobliżu tras komunikacyjnych oraz w obszarach objętych oddziaływaniem składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

Zagrożenie erozją gleb jest niewielkie, pojawia się ono w strefach krawędziowych dolin i obniżeń morfologicznych. Spowodowane jest wzrostem spadków i wysokości względnych.

Zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych wyróżnia się podstawowe kierunki ochrony gruntów rolnych i leśnych:

- ochronę ilościową polegającą na ograniczaniu przeznaczenia tych gruntów na inne cele,
- ochronę jakościową polegającą na zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji, szkodom powstającym w wyniku działalności nierolniczej i nieleśnej, przywracaniu i poprawianiu ich wartości,
- zachowanie torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych,
- poprawianie wartości użytkowej gruntów leśnych oraz zapobieganie obniżaniu ich produktywności.

Na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczać przede wszystkim grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku – inne grunty o najniższej przydatności rolniczej. Przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne można dokonać jedynie w planach zagospodarowania przestrzennego.

Szczegółowej ochronie podlegają użytki rolne o wysokiej bonitacji, tzn. klas I-III, wytworzone z gleb pochodzenia mineralnego oraz użytki rolne klas IV-VI – jeśli zostały

wytworzone z gleb pochodzenia organicznego oraz lasy. W tych przypadkach zagospodarowanie gruntów na cele nierolnicze i nieleśne łączy się z uzyskaniem zgody na wyłączenie ich z produkcji rolniczej i leśnej. Inwestorzy w znacznej mierze wykorzystują grunty najmniej przydatne dla rolnictwa, dla swych zamierzeń inwestycyjnych.

Monitoring gleb realizowany jest w celu obserwowania zmian jakości gleb pod wpływem czynników antropopresji, oceny dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Badania z sieci krajowej wykonywane są przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach w cyklach 5-letnich. Badania prowadzono w latach 1995, 2000, 2005. wśród 216 punktów pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na glebach użytkowanych rolniczo na terenie całego kraju, 9 zlokalizowano na terenie województwa świętokrzyskiego w tym 1 na terenie powiatu jędrzejowskiego.

Próbki gleby pobrano w miejscowości Olszówka Nowa, gmina Wodzisław. Przeprowadzone badania wykazały, że stężenia oznaczonych metali ciężkich nie przekraczały norm określonych Rozporządzeniem MŚ z dnia 9 września 2002r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi, co oznacza ich naturalną zawartość w glebie.

2.2.6. Surowce mineralne

Teren powiatu jędrzejowskiego jest zasobny w surowce mineralne, co uwarunkowane jest budową geologiczną. Najwięcej udokumentowanych jest złóż kruszyw naturalnych. W bilansie zasobów naturalnych znajduje się 15 złóż tego surowca, a obecnie eksploatowane są złoża „Bełk” i „Kozłów”. Wśród 4 złóż kamieni drogowych i budowlanych ujętych w bilansie zasobów, jakie znajdują się na obszarze powiatu, eksploatowane jest jedno – „Głuchowiec”. Złoże eksploatowane jest przez Kopalnię Odkrywkowe Surowców Drogowych S.A. Kielce.

Powiat jędrzejowski zasobny jest także w złoża wapieni przydatnych dla przemysłu wapienniczego oraz wapieni i margli wykorzystywanych w przemyśle cementowym. Spośród złóż tego surowca obecnie eksploatowane jest złoże „Leśnica-Małogoszcz” (eksploatowane przez Małogoszcz Lafarge Cement Polska S.A.).

W bilansie zasobów naturalnych ujętych jest 6 złóż wapieni dla przemysłu wapienniczego i 2 złoża wapieni i margli dla przemysłu cementowego.

Na terenie powiatu jędrzejowskiego znajdują się także rozpoznane szczegółowo (kat. A+B+C₁) złoża: surowców bentonitowych „Jawor” i piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych. Obecnie nie są one eksploatowane.

W wyniku prac geologiczno-poszukiwawczych w latach 70-tych rozpoznano w rejonie Jędrzejowa trzy obszary z zasobami szacunkowymi piasków: Jasionna, Dziadówki i Kotlice.

W rejonie Jędrzejowa udokumentowano pozabilansowo 8 złóż torfów, które nie były nigdy przedmiotem eksploatacji.

Tabela 6. Zestawienie zasobów kopalin w powiecie jędrzejowskim

L. p.	Nazwa złoża	Zagospodarowanie	Zasoby	Uwagi:
1.	2.	3.	4.	5.
<i>Piaski i żwiry</i>				
1.	Bełk	eksploatowane	240 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo.
2.	Gródek-Sędziszów	nieeksploatowane	26 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
3.	Karsznice	nieeksploatowane	94 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
4.	Konary	nieeksploatowane	943 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
5.	Nagłowice	nieeksploatowane	5072 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
6.	Nawarzyce	nieeksploatowane	22947 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
7.	Nowa Wieś	nieeksploatowane	123 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
8.	Piła	nieeksploatowane	10 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
9.	Sobków	nieeksploatowane	26476 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
10.	Stawy	nieeksploatowane	17121 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
11.	Tarnawa	nieeksploatowane	16729 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
12.	Węgleszyn	nieeksploatowane	1861 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
13.	Zdanowice	zaniechane	7766 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
14.	Kozłów	eksploatowane	152 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo w kat. C ₁
15.	Karsznice-Łuny	nieeksploatowane	330 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
16.	Imielnica	nieeksploatowane	57 tyś. t	złoże rozpoznane szczegółowo w kat. C ₁
<i>kamienie łamane i bloczne</i>				
17.	Chomentów	nieeksploatowane	308192 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
18.	Głuchowiec	eksploatowane	6229 tys. t	
19.	Głuchowiec II	nieeksploatowane	43650 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
20.	Kowala-Sobków	nieeksploatowane	2011 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
<i>wapień dla przemysłu wapienniczego</i>				
21.	Gnieździska-Wrzosówka	zaniechane	-	
22.	Lipa	nieeksploatowane	311125 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
23.	Małogoszcz-Góra Krzyżowa	zaniechane	3361 tyś. t	złoże rozpoznane szczegółowo

24.	Sobków 84	zaniechane	82443 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
25.	Wierzbica	eksploatowane	53990 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
26.	Sokołów Górny	nieeksploatowane	54455 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
<i>wapień i margle dla przemysłu cementowego</i>				
27.	Cieśle	nieeksploatowane	47114 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie (kat C ₂)
28.	Leśnica-Małogoszcz	eksploatowane	258771 tys. t	
<i>surowce bentonitowe</i>				
29.	Jawor	nieeksploatowane	360 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo
<i>piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych</i>				
30.	Sędziszów	nieeksploatowane	567 tys. m ³	złoże rozpoznane szczegółowo

W ramach poszukiwań kruszywa naturalnego dla budowy Linii Hutniczo-Siarkowej ustalono zasoby szacunkowe piasków przydatnych głównie w drogownictwie w 5 obszarach: Prząsław Mały, Potok Wielki, Borki, Chwaścice oraz Deszno.

Złoże surowca ilastego „Łysaków III” eksploatowane do lat 60 – tych kwalifikuje się do produkcji cegły pełnej.

Uwzględniając miejscowe zapotrzebowanie na surowce mineralne zaproponowano eksploatację kruszywa naturalnego piasków w następujących rejonach: Mnichowa, Cierno-Przysów, Tarszawy, Ignacówki, Prząsławia Małego, Chwaścic, Wolicy, Węgleńca, Podlesia Lścińskiego, Brzeźnicy, Potoka Małego, Łysakowa-Zagaje. Na obszarach tych występują zasoby piasków suchych, dość dobrej jakości, na niewielkiej głębokości.

W wyniku eksploatacji kamieni drogowych i budowlanych w kopalni „Głuchowiec” powstały dwa składowiska nadkładu, z których jedno (zachodnie) zostało zrehabilitowane. Składowisko wschodnie natomiast planuje się wykorzystać do rekultywacji wyrobiska. Powstający w Kopalni „Wierzbica” nakład składowany jest na terenie kopalni z przeznaczeniem na rekultywację wyrobiska.

Zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie złoże „Sobków 84” w chwili obecnej nie jest eksploatowane.

Obecnie eksploatowane tereny powinny posiadać opracowany kierunek rekultywacji po zakończeniu eksploatacji. Pozwoli to zminimalizować ujemne skutki wydobywania na środowisko naturalne.

2.2.7. Powietrze

Powietrze jest nie tylko niezbędnym do życia zasobnikiem tlenu, ale również ma decydujący wpływ na zdrowie człowieka. Wprowadzanie do powietrza substancji stałych,

ciekłych lub gazowych w ilościach, które mogą ujemnie wpłynąć na zdrowie ludzi, klimat, przyrodę, glebę, wodę lub spowodować inne szkody w środowisku określone jest jako zanieczyszczenie powietrza. Liczba rodzajów zanieczyszczeń, jaka może występować w powietrzu, jest niezmiernie duża. Ze względu na tę mnogość wyodrębniono grupę zanieczyszczeń nazywanych charakterystycznymi zanieczyszczeniami powietrza.

Powiat jędrzejowski wchodzi w obszar strefy sandomiersko-pińczowskiej wraz z powiatami: włoszczowskim, pińczowskim, kazimierskim, buskim, staszowskim oraz sandomierskim. Corocznie Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska dla poszczególnych stref dokonuje oceny jakości powietrza. Podstawą oceny jakości powietrza wykonanej dla strefy sandomiersko-pińczowskiej za 2008r. były wyniki pomiarów stężeń zanieczyszczeń wykonywanych na stałych stacjach monitoringu powietrza w zakresie: dwutlenku siarki, dwutlenku i tlenków azotu oraz pyłu zawieszonego. Natomiast pod kątem zawartości ozonu strefę stanowi teren całego województwa świętokrzyskiego.

Największym antropogenicznym źródłem emisji różnych substancji jest proces spalania paliw. W strukturze emitowanych zanieczyszczeń przeważają zanieczyszczenia pyłowe i gazowe.

W ocenie stanu powietrza strefy sandomiersko-pińczowskiej za 2008r. uwzględniono m.in. wyniki pomiarów SO₂, NO₂ oraz pyłu zawieszonego PM₁₀, uzyskane w powiecie jędrzejowskim na automatycznej stacji monitoringu powietrza zlokalizowanej w rejonie oddziaływania zakładu Lafarge Cement S.A. w Małogoszczu. Wynikiem oceny jest zaliczenie każdej strefy dla wszystkich substancji podlegających ocenie, do jednej z poniższych klas:

- klasa A – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych; dla ozonu klasa D1 – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają poziomów celów długoterminowych;
- klasa B - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasa C - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe; dla ozonu klasa D2 – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy celów długoterminowych.

Ustalone, w rezultacie oceny wykonanej przy wykorzystaniu danych pochodzących z roku 2008, wynikowe klasy stref obejmujących obszar powiatu jędrzejowskiego dla poszczególnych zanieczyszczeń przedstawiono w tabelach 7 i 8.

Tabela 7.

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia													
Nazwa strefy	Kod strefy	Klasa ze względu na ochronę zdrowia ludzi, gdy określony jest											
		Poziom dopuszczalny						Poziom docelowy					Cel długoterminowy
		C ₆ H ₅	NO ₂	SO ₂	Pb	PM10	CO	As	BaP	Cd	Ni	O ₃	O ₃
Strefa sandomiersko-pińczowska	PL.26.04.z.07	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	-	-
Województwo świętokrzyskie	PL.26.00.c.14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A	D2

Tabela 8.

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryterium ochrony roślin					
Nazwa strefy	Kod strefy	Klasa ze względu na ochronę roślin, gdy określony jest			
		Poziom docelowy			Cel długoterminowy
		NO _x	SO ₂	O ₃	O ₃
Strefa sandomiersko-pińczowska	PL.26.04.z.07	A	A	-	-
Województwo świętokrzyskie	PL.26.00.c.14	-	-	C	D2

Jak wynika z zestawienia, w ocenie, którą sporządzono zarówno pod względem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi jak również kryteriów obowiązujących dla ochrony roślin, strefie sandomiersko-pińczowskiej nie nadano ani statusu klasy C, czyli nie zakwalifikowano do opracowania programu ochrony powietrza. Strefę województwa świętokrzyskiego według kryterium ochrony zdrowia pod względem dotrzymania poziomu docelowego ozonu zaliczono do klasy A, natomiast dla kryterium odniesienia do poziomu celu długoterminowego oceniono jako niespełniającą wymogu i nadano status klasy D2. Według kryterium ochrony roślin strefę województwa świętokrzyskiego pod względem zanieczyszczenia ozonem zaliczono do klasy C dla kryterium poziomu docelowego i do klasy D2 pod względem poziomu celu długoterminowego.

Klasyfikacja dla obszaru powiatu jędrzejowskiego nie uległa zmianom w porównaniu do wyników poprzednich ocen. Niemniej działania na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń nadal są wskazane z uwagi na obniżające się co roku wartości norm.

Największymi zakładami wprowadzającymi zanieczyszczeni gazowi i pyłowe do powietrza zlokalizowanymi na terenie powiatu są:

- Fabryka Kotłów „SEFAKO”. S.A. w Sędziszowie,
- Sędziszowskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.,
- PALKO Sp. z o.o. Gniewięcin, gmina Sędziszów,
- FORTUM DZT, Ciepłownia Miejska w Małogoszczu,
- Zakłady Mechaniczne „BIFAMET” Sp. z o.o. w Jędrzejowie,
- Royal Unibrew, Browar w Jędrzejowie,
- Universal Leaf Tobacco Poland Sp. z o.o. w Jędrzejowie,
- Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej S.A. w Jędrzejowie,
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „KARTEL” S.A. w Jędrzejowie,
- PTHUP „Wojtrans” w Jędrzejowie,
- Świętokrzyskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych „TRAKT”, Wytwórnia Mas Bitumicznych w Ciernie, gmina Nagłowice,
- Jędrzejowska Spółdzielnia Mleczarska w Wodzisławiu,
- Kopalnia Odkrywkowych Surowców Drogowych, Kopalnia „GŁUCHOWIEC” w Małogoszczu,
- składowiska odpadów,
- stacje paliw,
- inne zakłady i obiekty (Dom Pomocy Społecznej, szkoły, banki, urzędy),
- kotłownie indywidualne w gospodarstwach domowych, szklarniach,
- komunikacja.

Większość z tych zakładów emituje do atmosfery zanieczyszczenia powstające podczas spalania paliw zarówno do celów energetycznych, jak i technologicznych. Zgodnie z obowiązującym prawem dla niektórych z nich nie jest wymagane pozwolenie na emisję.

Na dzień dzisiejszy pozwolenie Starosty Jędrzejowskiego na wprowadzanie do powietrza gazów i pyłów z instalacji posiadają następujące podmioty:

- PKS S.A. w Jędrzejowie (decyzja ważna do 31.12.2018 r., wyciągi wentylacji mechanicznej),
- FORTUM DZT dla Ciepłowni Miejskiej w Małogoszczu (decyzja ważna do 27.12.2015 r., urządzenia redukujące emisję – bateria cyklonów),
- Zakłady Mechaniczne „BIFAMET” Sp. z o.o. w Jędrzejowie (decyzja ważna do 18.08.2018r., urządzenia redukujące emisję – filtry węglowe),

- Fabryka Kotłów SEFAKO S.A. w Sędziszowie (decyzja ważna do 15.09.2018 r. urządzenia redukujące emisję – cyklony, filtry węglowe),
- PALKO Sp. z o.o. w Gniewięcinie (decyzja ważna do 31.12.2014r., urządzenie redukujące emisję – cyklon),
- Sędziszowskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. (decyzja ważna do 31.12.2014r., urządzenia redukujące emisję – multicyklony),
- Universal Leaf Tobacco Poland Sp. z o.o. w Jędrzejowie (decyzja ważna do 31.12.2013 r., urządzenia redukujące emisję – odpylacze workowe),
- Kopalnia Odkrywkowych Surowców Drogowych, Kopalnia „Głuchowiec” w Małogoszczu (decyzja ważna do 04.11.2015r., urządzenia redukujące emisję – filtry tkaninowe pulsacyjne),
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „KARTEL” S.A. w Jędrzejowie (decyzja ważna do 21.02.2018r., urządzenia redukujące emisję – filtry tkaninowe),
- Świętokrzyskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych „TRAKT”, Wytwórnia Mas Bitumicznych w Ciernie (decyzja ważna do 07.04.2018r., urządzenia redukujące emisję – baterie cyklonów, filtry tkaninowe pulsacyjne),
- Przedsiębiorstwo Usług Budowlanych „HADYNIAK” w Jędrzejowie (decyzja ważna do 29.12.2019r., urządzenia redukujące emisję – filtry tkaninowe).

Istotną rolę w emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie powiatu jędrzejowskiego odgrywa Cementownia „Małogoszcz” należąca do Grupy Lafarge Cement S.A. Polityka ochrony środowiska jest zgodna z globalną polityką Grupy, realizowaną przez wszystkie zakłady Lafarge na świecie. W obu zakładach w Polsce całość procesów produkcyjnych oraz inwestycyjnych jest przeprowadzana w zgodzie z poszanowaniem środowiska naturalnego i dbałością o to, by technologia produkcji była nieszkodliwa dla otoczenia. Cementownia w Małogoszczu posiada linie do produkcji klinkieru przystosowane do spalania paliw alternatywnych, co pozwala na oszczędność naturalnych kopalin i redukcję kosztów samego procesu produkcji. Plany, dotyczące ochrony środowiska są uwzględniane w strategicznych działaniach firmy, co wynika ze świadomości, iż od racjonalnego wykorzystania surowców naturalnych, paliw i wody zależy nasza przyszłość. Emisja pochodzi z procesów produkcyjnych, głównie z pieców obrotowych do wypalania klinkieru, opalanych węglem kamiennym i paliwem alternatywnym.

Najważniejszym zrealizowanym przedsięwzięciem w ostatnich latach było zainstalowanie odpylacza tkaninowego na piecu obrotowym nr 1 oraz chłodnika pieca

obrotowego nr 1 i 2, co przyczyniło się do 20-krotnego zmniejszenia emisji pyłowych do atmosfery.

Ponadto w latach 2007-2008 na terenie Cementowni Małogoszcz zrealizowano następujące przedsięwzięcia z zakresu ochrony powietrza:

- zamiana elektrofiltru zainstalowanego na piecu obrotowym nr 2 na odpylacz tkaninowy,
- budowa instalacji dozowania pyłu By-Pass'u z pieców obrotowych do młynów cementu,
- budowa instalacji bocznikowania gazów odlotowych z pieca obrotowego nr 2 By-Pass'u,
- modernizacja odpylania chłodnika pieca obrotowego linii nr 3,
- prowadzenie stałego monitoringu powietrza pod względem zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z pieców obrotowych.

Na terenie Cementowni w Małogoszczu zamontowana jest automatyczna stacja monitoringu powietrza, na której wykonywane są pomiary emisji pyłowych, gazowych, metali ciężkich, furanów i dioksyn z uwagi na proces spalania odpadów niebezpiecznych. Na podstawie pomiarów wykonywanych od czerwca 2003 roku nie stwierdza się przekroczeń emisji tych substancji do powietrza.

Ważnym zagadnieniem są zanieczyszczenia pochodzące od komunikacji drogowej (jedna ze składowych niskiej emisji). Dużą przeszkodą w omówieniu tej kwestii jest brak stosownych pomiarów wykonywanych na terenie powiatu. W przypadku ulic o zwiększonym natężeniu ruchu należy liczyć się z okresowo podwyższonymi, ale prawdopodobnie nie przekraczającymi norm, stężeniami węglowodorów, tlenku węgla, tlenków azotu, ozonu, aldehydów, pyłów i metali, w tym zwłaszcza ołowiu. Istotne znaczenie ma również zapylenie powstające na skutek ścierania się opon i nawierzchni dróg.

Emisja komunikacyjna stwarza zagrożenie w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego, oddziałując niekorzystnie na uprawy polowe.

Duży wpływ na stan czystości powietrza ma także emisja niska pochodząca z palenisk domowych. Piece domowe i lokalne systemy grzewcze praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania, choć może być nawet 2-krotnie większa niż emisja z wszystkich kotłowni znajdujących się na terenie powiatu i wykazuje zmienność sezonową związaną z okresem grzewczym. W niekorzystnych warunkach meteorologicznych, w warunkach tzw. inwersji temperaturowej mogącej występować w okresie zimowym – tj. w okresie zwiększonej

produkcji ciepła, emisja z tego rodzaju źródeł może prowadzić do występowania lokalnie wysokich stężeń substancji zanieczyszczających. Niekorzystne warunki meteorologiczne mogą pojawiać się także jesienią lub wczesną wiosną, w czasie występowania mgieł.

2.2.8. Gospodarowanie energią

Globalne problemy ekologiczne świata – niekorzystne i zbyt szybkie zmiany klimatu, zakwaszenie opadów atmosferycznych oraz degradacja chemiczna gleb związane są ze wzrostem emisji dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenków azotu. Głównym antropogenicznym źródłem emisji tych gazów jest spalanie paliw, głównie dla celów energetycznych. Poziom zużycia energii jest stymulowany przez przemysł i gospodarstwa domowe. Relatywnie wysoki udział Polski w emisji gazów cieplarnianych ma swoje źródło w strukturze wykorzystywanych nośników energii. Mimo, że w ostatnich latach uległa ona istotnej poprawie, to jednak wciąż jeszcze dominującym pierwotnym źródłem energii jest węgiel kamienny.

Biorąc pod uwagę niepokojące informacje naukowców na temat zmian klimatu, ważne jest, aby podejmować działania mające na celu zwiększenie efektywności wykorzystywania surowców energetycznych, głównie poprzez zmniejszenie energochłonności procesów produkcyjnych, zmianę struktury zużywanych paliw i przyjazne środowisku zachowanie konsumenckie (poprawa efektywności energetycznej, stosowanie źródeł energii przyjaznych środowisku). Pożądany jest także wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz bezemisyjnych.

Problemy te charakterystyczne są także dla powiatu jędrzejowskiego. Nakłada się na nie jeszcze problem emisji zanieczyszczeń z procesów spalania w sektorze komunalno-bytowym, gdzie głównie ze względu na wysokie ceny oleju opałowego i brak dostępności w wielu gminach do sieci gazowych. W ogrzewaniu przeważa jako paliwo węgiel kamienny. W efekcie w sezonie grzewczym następuje wzrost emisji pyłowo-gazowej na terenach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej nie podłączonej do ogólnych systemów ciepłowniczych.

Sporą wagę przywiązuje się do technologii energooszczędnych w przemyśle i sektorze komunalnym. Dotyczy to nowoczesnych technologii produkcyjnych, w budownictwie i gospodarce komunalnej. Coraz bardziej popularna staje się termomodernizacja budynków wykonanych w latach poprzednich oraz nowobudowanych.

W chwili obecnej około 70% energii cieplnej w powiecie jędrzejowskim pochodzi z ciepłowni opalanych paliwem węglowym. Na terenie powiatu w ostatnich latach

realizowany jest program modernizacji osiedlowych i lokalnych kotłowni. Modernizacja polega na zamianie kotłowni koksowo-węglowych na olejowe, bądź na likwidacji małych przestarzałych kotłowni i przyłączenia do dużych kotłowni.

W powiecie jędrzejowskim wykorzystywane jest także paliwo alternatywne z odpowiednio przetworzonych odpadów. Jedynym zakładem wykorzystującym paliwo alternatywne jest Cementownia w Małogoszczy. Stosowanie takiego paliwa pozwala na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz oszczędność paliw naturalnych.

Na terenie powiatu jędrzejowskiego występują dość dogodne warunki do produkcji energii cieplnej z wykorzystaniem promieniowania słonecznego przez kolektory cieczowe lub próżniowe. Kolektory słoneczne mogą być wykorzystywane do podgrzewania wody i powietrza w domkach jednorodzinnych i gospodarstwach rolnych.

Energia może być pozyskiwana również z innych niekonwencjonalnych źródeł (pompy ciepła, wiatraki). Stwarza to szansę eliminacji paliw kopalnych, destabilizujących klimat poprzez emisję CO₂ i niszczących lokalne ekosystemy.

Teren powiatu posiada duże obszary upraw rolnych i hodowli, które są potencjalnym źródłem energii z biomasy. Ponadto istnieją dogodne warunki uprawiania roślin do celów energetycznych (wydajne gatunki wierzby i topoli).

2.2.9. Stan zasobów przyrody

2.2.9.1. Lasy

Naturalnym bogactwem powiatu jędrzejowskiego są lasy, których powierzchnia w powiecie wynosi 23 949 ha, stanowiące w większości własność Skarbu Państwa.

Tabela 9. Stan lasów w powiecie jędrzejowskim.

Lp.	Gmina	Pow. lasów [ha]	% lesistości
1.	Jędrzejów	5 332	23,5
2.	Sędziszów	2 316	15,9
3.	Małogoszcz	3 945	27,20
4.	Słupia Jędrzejowska	1 390	12,9
5.	Sobków	3 083	21,2
6.	Wodzisław	2138	12,1
7.	Nagłowice	2 736	23,4
8.	Oksa	1957	21,7
9.	Imielno	1092	10,8
10.	Powiat	23 949	19,06

Źródło: GUS

Lesistość powiatu wynosi ok. 19,06 % (przy średniej wojewódzkiej - ok. 27,6% i średniej krajowej – 28,5 %). Lesistość w powiecie rozłożona jest nierównomiernie. Gminy o największej lesistości to: Małogoszcz, Jędrzejów, Oksa i Nagłowice.

W strukturze własnościowej dominują lasy, stanowiące własność Skarbu Państwa i znajdujące się w zarządzie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu. W powiecie jędrzejowskim lasy znajdują się w zarządzie Nadleśnictw: Jędrzejów, Włoszczowa i Pińczów. Największą powierzchnię zajmuje Nadleśnictwo Jędrzejów, o powierzchni ogólnej 15 002 ha, położone jest w granicach gmin powiatu jędrzejowskiego: Jędrzejów, Imielno, Małogoszcz, Nagłowice, Oksa, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Sędziszów i Wodzisław. Nadleśnictwo Jędrzejów składa się z dwóch obrębów – Jędrzejów (o pow. 8706 ha) i Nagłowice (pow. 6384 ha). Największymi kompleksami leśnymi Nadleśnictwa Jędrzejów są: „Tarszawa” (3347 ha), „Nagłowice II” (1396 ha) i „Wojciechów II” (1128 ha). W strukturze wiekowej dominują lasy klasy III i IV. Przeważającym typem siedliskowym lasu jest bór świeży. Głównym gatunkiem lasotwórczym w powiecie jest sosna zwyczajna, porastająca ponad 76 % powierzchni leśnej. Wynika to z dużego areалу gruntów niskich klas bonitacyjnych. Ważnymi gatunkami lasotwórczymi są też: dąb szypułkowy i bezszypułkowy, olsza czarna i brzoza. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi ponad 70 lat.

Prywatne kompleksy leśne są zazwyczaj rozdrobnione i mieszczą się w przedziałach: 0,10-1,0 ha oraz 1,01 ha –5,00 ha. Według stanu na 31.12.2007r. lasy prywatne zajmują w powiecie jędrzejowskim powierzchnię 8406 ha. W przewadze stanowią je drzewostany rozdzielone polami uprawnymi i łączące się w kilku do kilkudziesięciohektarowe kompleksy ze szpalerami wierzb.

Lasy pełnią wielorakie funkcje: ochronną - polegającą na dodatnim oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze, produkcyjną - dostarczającą surowca drzewnego, owoców leśnych, ziół oraz społeczną - przede wszystkim jako teren dla rekreacji i turystyki. Lasy korzystnie oddziałują na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą.

W Nadleśnictwie Jędrzejów powierzchnia lasów ochronnych wynosiła około: 3760,56 ha, z czego w obrębie leśnym Jędrzejów:

- lasy glebochronne o pow. 203,23 ha,
- lasy glebochronne uszkodzone przez przemysł o pow. 42,5 ha,
- wodochronne uszkodzone przez przemysł o pow. 57,56 ha,
- lasy uszkodzone przez przemysł o pow. 593,66,
- lasy wodochronne o pow. 1872,66 ha.

w obrębie leśnym Nagłowice:

- lasy nasienne o pow. 2,29 ha,
- lasy stanowiące ostoje zwierząt o pow. 15,39 ha,

- lasy stanowiące ostoje zwierząt podlegające ochronie gatunkowej o pow. 110, 47 ha,
- lasy wodochronne o pow. 862,8 ha.

Na terenie Nadleśnictwa Jędrzejów znajduje się jeden rezerwat „Gaj”, utworzony w celu zachowania stanowiska storczyka – obuwika pospolitego, występuje tu również stanowisko długosza królewskiego (wieś Węgleszyn), pomnikowy okaz jodły pospolitej (w leśnictwie Sielec) oraz ciekawy teren źródliskowy „Niebieskie źródła”, z charakterystyczną roślinnością wodną o zabarwieniu niebieskim (obręb Nagłowice). Ponadto na terenie obrębu Nagłowice znajduje się „Cmentarzysko kultury łużyckiej”, które przedstawia dużą wartość dla badań nad dawnymi dziejami regionu.

Podstawą gospodarki leśnej w lasach prywatnych są uproszczone plany urządzenia lasów. Plany te warunkują prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej.

Na podstawie danych uzyskanych z poszczególnych gmin w najbliższych latach (do 2010 r.) do zalesienia jest ponad 4 000 ha gruntów.

Ważnym elementem przyrody są zasoby zwierzyny łownej. Podstawową zwierzyną łowną w powiecie jędrzejowskim jest zwierzyna drobna, którą reprezentują: lis, zając, bażant, kuropatwa, dzika kaczka. Zmniejszają się obszary występowania pospolitych wcześniej gatunków, a zwierzyna drobna podlega coraz silniejszej presji drapieżników, zwłaszcza lisów. Zwierzyna gruba (łoś, jeleń, sarna, dzik) jest mało liczna.

Ważnym elementem szaty roślinnej na terenach ubogich w lasy są zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, przydrożne, rosnące na placach, skwerach i nieruchomościach. Pieczę prawną nad utrzymaniem tej roślinności sprawują gminy. Niemal każde wycięcie drzewa i krzewów wymaga zezwolenia, a także rekompensaty dla środowiska przyrodniczego w postaci nowych nasadzeń w innych miejscach. Mimo zasady równoważenia strat w lokalnym środowisku przyrodniczym, nadal aktualna jest potrzeba zwiększenia zadrzewień i zakrzewień na terenach wiejskich, zakładanie zadrzewień i parków w miastach. Do tego celu nadaje się praktycznie każdy wolny fragment terenu użyteczności publicznej lub nieruchomości prywatnych. Zauważa się jeszcze wiele obszarów w gminach nie użytkowanych, szpecących chwastami, zaśmieceniem. Zagospodarowanie ich z wykorzystaniem drzew, krzewów, a nawet kwiatów, poprawiłoby niewątpliwie estetykę otoczenia, wzbogaciło środowisko przyrodnicze i urozmaiciło krajobraz. Działania w tej mierze zależą jednak od inicjatywy społeczności lokalnej.

W przypadku obszarów leśnych daje się zaobserwować utratę naturalnego charakteru drzewostanu na rzecz szybciej rosnących monokultur sosnowych. Może skutkować to

obniżeniem odporności drzewostanów oraz zwiększeniem ich podatności na czynniki chorobotwórcze.

W lasach prywatnych zagrożeniem jest rozdrobnienie kompleksów i brak planowego gospodarowania. Powoduje to przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, stanowiących ostoje zwierząt.

Dla lasów ogólnymi zagrożeniami są: pożary, kradzieże drewna, zaśmiecanie ich w pobliżu terenów mieszkaniowych i dróg. Niewystarczająca jest także ilość i jakość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów. Według informacji nadleśnictw ogólny stan drzewostanów na terenie powiatu jędrzejowskiego jest dobry. W ostatnich 5 latach zaobserwowano tylko 1 źródło masowego występowania szkodliwych owadów. Miało to miejsce we Wspólnocie gruntowo-leśnej w Sobkowie, gdzie nastąpiła gradacja Brudnicy Mniszki w kompleksie o powierzchni 250 ha. Wspólnie z Nadleśnictwem Jędrzejów podjęto działania zmierzające do naprawy sytuacji. Nie rejestruje się tu także uszkodzeń drzewostanu w wyniku zanieczyszczenia powietrza.

Zagadnienia związane z gospodarką leśną są bardzo ważne, gdyż zwiększanie powierzchni leśnej prowadzi do:

- poprawy bilansu wodnego danego obszaru,
- przeciwdziałania erozji wodnej i wietrznej gleby,
- zwiększania bioróżnorodności terenów rolnych,
- tworzenia korytarzy ekologicznych,
- podnoszenia efektywności krajobrazu,
- poprawa turystycznej atrakcyjności obszarów rolnych,
- zwiększenia produkcji surowca drzewnego i innych odnawialnych surowców leśnych,
- zmniejszania efektu cieplarnianego.

2.2.9.2. Formy ochrony przyrody

Obszar powiatu jędrzejowskiego posiada wysokie walory przyrodnicze w krajowym i regionalnym układzie przestrzennym oraz pełni ważne funkcje ekologiczne poprzez funkcjonowanie tu doliny rzeki Nidy.

Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET-Polska. Przyjmuje się, iż w strukturze krajobrazu ekologicznego głównym wyróżnikiem są ekosystemy, charakteryzujące się największą bioróżnorodnością, zagęszczeniem gatunków i naturalnością. Są to węzły ekologiczne powiązane między sobą korytarzami ekologicznymi, umożliwiającymi ich zasilenie poprzez przepływ materii, energii oraz informacji genetycznej. Funkcje takich

korytarzy i ciągów pełnią mało przekształcone przez człowieka doliny rzek i cieków, strefy zadrzewień i zakrzewień śródpolnych lub wydłużone kompleksy leśne.

Na teren powiatu jędrzejowskiego wchodzi fragment korytarza ekologicznego znaczeniu krajowym - Dolina Nidy. Wskazane jest również wyznaczenie na terenie powiatu sieci korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym. Do pełnienia tych funkcji predysponowane jest dolina rzeki Mierzawy i jej dopływów.

Prace nad pierwszymi obszarami **NATURA 2000** w województwie świętokrzyskim przeprowadzone były w latach 2001-2002. W pierwszej kolejności jako ostoje zostały zatwierdzone: Dolina Nidy (OSO), Dolina Krasnej (SOO), Łysogóry (SOO), Ostoja Nidziańska (SOO), Ostoja Przedborska (SOO). W kolejnych latach dołączyły do nich Lasy Suchedniowskie (SOO). W systemie europejskiej sieci ekologicznej **NATURA 2000** na terenie naszego powiatu wskazano obszary o wysokich wartościach przyrodniczych SOO – Specjalne Obszary Ochrony, do których należy Ostoja Nidziańska (SOO) – w granicach gminy Imielno (2 401,3 ha, przyjęta uchwałą nr X/83/04 przez Radę gminy z dn. 12.03.04). Jednym z głównych walorów ostoi w ramach zaproponowanych obszarów są lasy oraz roślinność bagienna, torfowa. Dobrze wykształcone i zachowane są także zbiorowiska łąkowe i torfowiskowe, oraz lasy łęgowe. Ostoje stanowią miejsce łęgowe wielu gatunków ptaków, zwłaszcza wodno-błotnych i ważny punkt na ich szlaku wędrówkowym.

W dniu 28.10.2009r. Rada Ministrów przyjęła listę proponowanych obszarów specjalnej ochrony siedlisk i przekazała do Komisji Europejskiej, na której znalazły się obszary: Ostoja Gaj o powierzchni całkowitej 466,64 ha w całości leżący na terenie gminy Jędrzejów, Ostoja Sobkowsko-Korytnicka o powierzchni całkowitej 2206,10 ha prawie w całości leżący na terenie gminy Sobków, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie o powierzchni całkowitej 8692,98 ha, fragment leżący na terenie gminy Małogoszcz, Dolina Białej Nidy o powierzchni całkowitej 5162,83 ha leżący na terenie gmin Sobków, Małogoszcz, Oksa, Nagłowice, Jędrzejów, Dolina Górnej Mierzawy o powierzchni całkowitej 912,29 ha leżący w części w gminie Sędziszów, Dolina Mierzawy o powierzchni całkowitej 1560,49 ha leżący w części gminy Wodzisław oraz Dolina Górnej Pilicy o powierzchni całkowitej 11548,40 ha leżący w niewielkiej części na terenie gminy Słupia.

Na terenie powiatu jędrzejowskiego wielkoprzestrzenny system ochrony przyrody obejmuje 61,9% powierzchni. Tworzą go: 2 parki krajobrazowe i ich otuliny oraz 3 obszary chronionego krajobrazu – tabela 10.

Tabela 10. Wielkoprzestrzenny system ochrony przyrody.

Forma ochrony	Powierzchnia w powiecie [ha]	Zasięg
Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy	2312	wschodni fragment gm. Małogoszcz
Nadnidziański Park Krajobrazowy	684	wschodni fragment gm. Imielno
Chęcińsko-Kielecki OChK		dawny obszar otuliny ChKPK
Nadnidziański OChK		dawny obszar otuliny NPK
Konecko-Łopuszniański OChK	7718	północny fragment gm. Małogoszcz
Włoszczowsko-Jędrzejowski OChK	37857	gm. Oksa oraz część gm. Małogoszcz, Nagłowice, Jędrzejów, Sobków, Imielno
Miechowsko-Działoszycki OChK	27001	część gm. Słupia Jędrzejowska, Sędziszów, Imielno, Wodzisław, Jędrzejów

Dane: Raport WIOŚ i GUS

Na omawianym terenie występują 3 rezerwaty przyrody:

- „Gaj” – o powierzchni 5,9 ha na terenie gminy Jędrzejów; ochroną objęto tu stanowiska obuwnika w obrębie kompleksu leśnego, pokrywającego wzniesienia położone na północny-zachód od Jędrzejowa;
- „Lubcza” – rezerwat florystyczny o powierzchni 6,5 ha, na terenie gminy Wodzisław.
- „Wzgórza Sobkowskie” o powierzchni 37,18 ha na terenie gminy Sobków. Rezerwat położony jest w kompleksie leśnym.

Na terenie powiatu zarejestrowano 6 użytków ekologicznych w obrębie Nadleśnictwa Jędrzejów w gminach: Jędrzejów, Sobków, Słupia Jędrzejowska, Nagłowice.

Zarejestrowano również 95 pomników przyrody. Ponadto gminy zaproponowały do objęcia ochroną szereg pojedynczych drzew oraz alei drzew, które spełniają warunki dla pomników przyrody.

Tabela 11. Pomniki przyrody, rezerwaty i użytki ekologiczne na terenie gmin powiatu jędrzejowskiego

Lp.	Gmina	Wyszczególnienie
1.	Jędrzejów	13 pomników przyrody 1 rezerwat 2 użytki ekologiczne
2.	Małogoszcz	6 pomników przyrody
3.	Nagłowice	7 pomników przyrody 2 użytki ekologiczne
4.	Imielno	4 pomniki przyrody
5.	Oksa	10 pomników przyrody
6.	Słupia Jędrzejowska	36 pomników przyrody 1 użytek ekologiczny
7.	Wodzisław	9 pomników przyrody 1 rezerwat przyrody
8.	Sędziszów	5 pomników przyrody
9.	Sobków	5 pomników przyrody 1 rezerwat przyrody 1 użytek ekologiczny

Źródło: Regionalny Konserwator Przyrody

Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy – powołany został rozporządzeniem nr 17/96 Wojewody Kieleckiego z dnia 02.12.1996 r. Został utworzony w celu ochrony dziedzictwa geologicznego Gór Świętokrzyskich – na powierzchni około 250 km² występują na powierzchni skały prawie wszystkich okresów geologicznych od kambru do holocenu. Dla obszaru parku charakterystyczna jest różnorodność warunków siedliskowych, powodująca wielkie zróżnicowanie i bogactwo szaty roślinnej. Największe powierzchnie zajmują tu półnaturalne i antropogeniczne zbiorowiska łąkowe i pastwiska na zabagnionych glebach mineralnych i organiczno-mineralnych oraz zespoły i zbiorowiska muraw bliźniczkowych. Występują tu również bardzo ciekawe florystycznie, ciepłolubne murawy kserotermiczne – m.in. na wzgórzach koło Małogoszczy, Karsznic. Poza łąkami charakterystycznym typem siedlisk są lasy, pokrywające 37,7% powierzchni Parku, często występujące na terenach podmokłych w okolicy Małogoszczy.

Na terenie parku spośród 1000 gatunków flory – około 69 gatunków podlega ochronie całkowitej, a 12 częściowej. Również świat zwierzęcy obfituje w bogactwo gatunków, również objętych ochroną prawną. Najciekawsze przyrodniczo i najlepiej zachowane fragmenty parku zostały objęte ochroną rezerwatową.

Nadnidziański Park Krajobrazowy (pow. 23 164 ha) utworzony w 1986 r. rozciąga się wzdłuż dolnego brzegu Nidy. Obejmuje najcenniejszy przyrodniczo i krajobrazowo fragment Ponidzia. Rozlewiska Nidy stwarzają korzystne warunki rozwoju roślinności bagiennej i bytowania bogatej awifauny. Na terenie powiatu jędrzejowskiego obszar ten występuje w gminie Imielno.

Na terenie powiatu jędrzejowskiego, jak i w jego bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się szereg ciekawych i cennych obiektów przyrodniczych. Te wielkoprzestrzenne tereny objęte zostały ochroną jako Obszary Chronionego Krajobrazu.

Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (pow. 11 124 ha), obejmujący swym zasięgiem obszar dawnej otuliny ChKPK i obejmuje tereny o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, których ochrona zapewni zachowanie cennych walorów parku krajobrazowego.

Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu (pow. 26 011 ha), obejmujący swym zasięgiem obszar dawnej otuliny NPK i obejmuje tereny o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, których ochrona zapewni zachowanie cennych walorów parku krajobrazowego. Otulina Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego obejmuje tereny

występowania rzadkich gipsowych formacji geologicznych z licznymi formami krasowymi, a także ciepłolubnych zbiorowisk roślinności kserotermicznej, torfowiskowej i bagiennej.

Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu (pow. 98 359 ha), obejmujący zwarte kompleksy leśne oraz krajobrazy mozaikowe leśno-łąkowe i polne w północnej części powiatu. Są to w większości naturalne zbiorowiska roślinne z wielogatunkowym drzewostanem, w których dominuje jodła i sosna z domieszką dębu, świerka, buka i graba. Cały obszar jest szczególnie bogaty w zwierzynę łowną, jak i chronioną. Kompleksy leśne mają charakter wodochronny, a doliny większości rzek pełnią rolę korytarzy ekologicznych.

Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu (pow. 69 090 ha), położony w zachodniej i centralnej części województwa; prawie 1/3 powierzchni obszaru zajmują kompleksy leśne z różnorodnością siedlisk. W obrębie tego obszaru objęto ochroną kompleks „Gaj”, z występującym storczykiem – obuwikiem pospolitym. Zbiorowiska leśne, torfowiskowe, wodne i szuwarowe oraz łąkowe stanowią tu harmonijną całość o dużych wartościach wodochronnych i klimatycznych.

Miechowsko-Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu (pow. 40 333 ha) z interesującą szatą roślinną; w obrębie obszaru ochroną objęto najciekawsze fragmenty zbiorowisk leśnych w formie rezerwatów leśnych – rezerwat „Lubcza”. Na uwagę zasługują również bezleśne pagórki kredowe i wąwozy lessowe z bogatym zestawem chronionych i rzadkich gatunków roślin.

W wyniku zagospodarowywania przez ludzi nowych, dotychczas otwartych terenów, następuje ich fragmentaryzacja i przerwanie ciągłości istniejących układów, decydujących o zachowaniu równowagi przyrodniczej. Szczególnie dobrze to widać w przypadku budowy nowych ciągów komunikacyjnych, napowietrznych linii energetycznych wysokiego napięcia oraz tworzenia obszarów zwartej zabudowy.

Ważnym zadaniem jest objęcie ochroną parków podworskich i pozostałości parków podworskich, zlokalizowanych na terenie wszystkich gmin powiatu jędrzejowskiego. Zadanie to należy realizować we współdziałaniu z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody i Zarządem Parków Krajobrazowych oraz w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W pierwszej kolejności należy dokonać oceny stanu tych obiektów.

Jednym z charakterystycznych walorów środowiska w powiecie jędrzejowskim jest istnienie tu niewielkich, ale ważnych przyrodniczo naturalnych zbiorników retencyjnych (terenów podmokłych, oczek wodnych, nieuregulowanych odcinków cieków). W niektórych

przypadkach konieczna wydaje się renaturyzacja części ekosystemów (dolin rzecznych, łąk, zbiorowisk zaroślowych).

2.2.10. Edukacja ekologiczna

Zjawiska takie jak eksplozja demograficzna oraz konsumpcyjny model życia powodują, iż następuje stopniowa degradacja środowiska przyrodniczego. Zachodzi więc konieczność zmiany relacji między gospodarką człowieka a środowiskiem, na rzecz rozwoju zrównoważonego. Potrzeba stosowania zasady ekorozwoju powinna być szeroko rozpowszechniona wśród wszystkich grup społeczeństwa. Po wejściu Polski do UE ważnym jest podnoszenie świadomości ekologicznej, co jest warunkiem zapewniającym naszemu krajowi właściwe miejsce w zjednoczonej Europie.

Edukacja ekologiczna jako podstawowy instrument krzewienia zasad ekorozwoju jest realizowana w oparciu o Narodową Strategię Edukacji Ekologicznej (NSEE), której programem wykonawczym ma być znajdujący się w toku opracowania Narodowy Program Edukacji Ekologicznej, wskazujący zadania edukacyjne oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Jednym z podstawowych celów NSEE jest tworzenie m.in. gminnych programów edukacji ekologicznej, ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności.

Ze względu na zróżnicowany poziom wiedzy społeczeństwa na temat problemów ochrony środowiska oraz ekologii, prowadzenie programu edukacyjno-informacyjnego powinno być przeprowadzane na różnych poziomach zaawansowania wiedzy oraz dla poszczególnych grup wiekowych.

Wobec powyższego odbiorcami programu edukacyjnego są:

- dzieci (przedszkola, szkoły podstawowe) i młodzież (gimnazja, szkoły średnie wszystkich typów),
- nauczyciele,
- dorośli mieszkańcy w następujących grupach zawodowych: urzędnicy administracji państwowej, przedstawiciele biznesu,
- pozostali dorośli mieszkańcy.

Prawidłowe i efektywne przeprowadzenie procesu edukacji, w celu uzyskania optymalnych osiągnięć, wymaga stosowania różnorodnych form przekazu:

- materiały drukowane: ulotki, wkładki prasowe, broszury, obwieszczenia, powiadomienia służb komunalnych, publikacje w prasie (artykuły, komentarze, stałe rubryki), plakaty, biuletyny, raporty, materiały kształceniowe (np. autorskie programy

nauczania) okolicznościowe pamiątki (znaczkki, kalendarzyki, długopisy i in.); broszury i inne drukowane materiały informacyjne należą do najczęściej używanych środków promocji i edukacji, ze względu na niską cenę oraz fakt, że przemawiają do odbiorcy równocześnie poprzez tekst jak i obraz,

- audiowizualne: wywiady dla radia i telewizji, pokazy foliogramów, krótkich filmów wideo i programów komputerowych oraz wystawy np. fotograficzne lub plastyczne o tematyce ekologicznej,
- imprezy promocyjne, m. in.: konferencje prasowe, zebrania mieszkańców, imprezy specjalne (festiwale, akcje), warsztaty, seminaria i konferencje.

Często stosuje się łączenie różnych form przekazu, np. na dużych imprezach promocyjnych można oprócz referatów przedstawić krótkie filmy (tzw. pętle filmowe) czy zorganizować wystawę plakatu lub fotografii albo też wystawę rysunków dzieci przedszkolnych i z młodszych klas szkół podstawowych. Duże imprezy promocyjne są też doskonałym miejscem rozpowszechniania ulotek i broszur.

Niezmiernie ważną rolę w procesie edukacji spełniają również modele (wśród nich foliogramy, jako modele wyobrażeniowe). Modele w procesie nauczania pełnią rolę poznawczą i ilustratywną, a także odgrywają dużą rolę w procesie modelowania, który jest cennym bezpośrednim sposobem poznawania rzeczywistości przez odbiorców w procesie edukacyjnym. Każdemu modelowi powinien odpowiadać jakiś obiekt, przedmiot, proces lub stan rzeczy.

Programy komputerowe podobnie jak filmy spełniają także istotną rolę w procesie kształcenia ekologicznego. Jednak wprowadzenie do procesu nauczania tego typu środków dydaktycznych wymaga zakupienia odpowiedniego sprzętu komputerowego i wyposażenia.

Dostępne programy edukacyjne dotyczące problematyki przyrody i ochrony środowiska to m. in.: Expolorer's Club US EPA (www.epa.gov/region5/kids/index.htm), a w nim „Klub Odkrywców”, który jest specjalną, edukacyjną stroną internetową EPA, przeznaczoną dla dzieci w wieku od 5 do 12 lat. Strona ta dotyczy grupy problemów ekologicznych takich jak: woda, powietrze, odpady i recykling, znajdują się tam również interaktywne gry, animacje i quizy związane z daną tematyką.

Pomoc specjalistycznych instytucji i organizacji w edukacji ekologicznej

W realizacji tego przedsięwzięcia powinno się korzystać z pomocy organizacji i instytucji, zajmujących się edukacją ekologiczną. Wykaz wszystkich fundacji w dziedzinie

ochrony środowiska nadzorowanych przez ministra ds. Środowiska i funkcjonujących na terenie kraju znajduje się pod adresem internetowym:

www.mos.gov.pl/publikac/Raporty_opracowania/fundacje/zal_1.htm.

Natomiast pod adresem internetowym: free.ngo.pl/kat_poe/dane/poe/80.htm można odnaleźć informacje nt. sfery działania organizacji, fundacji i instytutów zajmujących się ochroną środowiska.

Wskazówki dla edukacji ekologicznej mieszkańców gmin

Dla dzieci w wieku przedszkolnym poleca się zorganizowanie tzw. ścieżki dydaktycznej (wycieczki) do Świętokrzyskiego Parku Narodowego lub w pobliże pomników przyrody żywej czy nieożywionej. Przed przystąpieniem do zorganizowania ścieżki dydaktycznej należy przeprowadzić pogadankę na temat ochrony różnych gatunków roślin i zwierząt na terenie parku, zasad zachowania się i postępowania na terenach objętych ochroną itp., a po powrocie ze ścieżki dydaktycznej dzieci uczestniczą w konkursie plastycznym, poprzedzonym omówieniem wrażeń z wycieczki.

W młodszych klasach szkoły podstawowej (kl. I-III), na zajęciach nauczania zintegrowanego, proponuje się stworzenie podobnej ścieżki dydaktycznej oraz przygotowanie przedstawień i konkursów z dziedziny ochrony przyrody.

Program edukacyjny i informacyjny dla starszych uczniów szkół wszystkich typów oprócz realizowania treści ekologicznych zawartych w programach nauczania będzie polegał na:

- przeprowadzaniu pogadarek przez nauczycieli i specjalistów ds. ochrony środowiska wraz z rozpropagowaniem ulotek, broszur, kalendarzyków, planów lekcji i innych materiałów reklamowych,
- cykliczne powtarzanie tematów dotyczących prawidłowego postępowania z odpadami oraz zasad zachowania się i postępowania na terenach objętych ochroną itp.

W ramach zajęć dodatkowych proponuje się:

- wykonanie przez uczniów filmów o tematyce ekologicznej przy użyciu kamery amatorskiej w ramach działalności operatorskiego kółka zainteresowań,
- przeprowadzanie konkursów fotograficznych, plastycznych,
- udział w konkursach o charakterze ponadregionalnym i krajowym,
- wykonanie broszur, ulotek i plakatów o tematyce ekologicznej przez uczniów na zajęciach kółka plastycznego czy informatycznego;
- wykonanie foliogramów przez uczniów, np. na zajęciach kółka plastycznych czy w ramach zajęć z podstaw informatyki,

- przeprowadzanie prostych ćwiczeń praktycznych w ramach kółka chemicznego,
- organizowanie sesji filmów dydaktycznych oraz wprowadzanie gier komputerowych w celu uatrakcyjnienia zajęć dodatkowych o tematyce gospodarki odpadami i ochrony środowiska.

Pomocą dydaktyczną przy realizacji tego typu zajęć jest wydawany miesięcznik edukacyjno-krajoznawczy „Nasza Baba Jaga” (www.babajaga.info). W piśmie tym znajdują się materiały promujące walory turystyczno-krajoznawcze regionu świętokrzyskiego, cenne przyrodniczo i architektonicznie zakątki województwa oraz opisywane są szlaki turystyczne i rowerowe. W piśmie zawarte są również zwyczaje, obyczaje i obrzędy oraz legendy regionu świętokrzyskiego. Utrwalenie wiadomości ułatwiają zamieszczone pytania, quizy i krzyżówki, które mogą być wykorzystywane na lekcji przyrody.

Nauczyciele stanowią grupę dorosłych, która kształtuje postawy ekologiczne dzieci i młodzieży oraz pośrednio postawy rodziców. Wobec powyższego proponuje się przeprowadzenie warsztatów ekologicznych dla nauczycieli, obejmujących zagadnienia z dziedziny ekologii, ochrony powietrza, wód i ziemi oraz gospodarki odpadami. Zachęca się także nauczycieli do tworzenia programów autorskich oraz wprowadzania pojedynczych lekcji w ramach kształcenia szkolnego z zakresu gospodarki odpadami, a także nawiązywania kontaktów międzyszkolnych w formie przedstawień, konkursów, olimpiad.

Sposobem zbliżania rodziców do problemów edukacji ekologicznej jest ich udział w zajęciach otwartych o tematyce ekologicznej, pogadankach ekologicznych połączonych z projekcją przeźroczy i krótkich filmów, prowadzenie gazetek ekologicznych, udział w akcjach sprzątania świata i innych działań związanych z ekologią itp.;

Dla grupy dorosłych mieszkańców celowe jest rozpowszechnianie ulotek, broszur czy plakatów o tematyce ekologicznej, urządzanie konkursów i festynów, konferencji i innych imprez masowych o tematyce ekologicznej, czy udzielanie profesjonalnych porad z zakresu rolnictwa ekologicznego, gospodarstw agroturystycznych.

Według informacji otrzymanych z Urzędów Gmin powiatu jędrzejowskiego działania w zakresie edukacji ekologicznej skierowane są głównie do dzieci i młodzieży szkolnej. Zadania te realizowane są poprzez:

- uczestnictwo uczniów w olimpiadach, konkursach i programach ekologicznych o charakterze regionalnym i krajowym (np. organizacja konkursu „Ratuj przyrodę bo zginiesz razem z nią”);
- ponadprogramową edukację w zakresie ekologii i ochrony środowiska w szkołach, w ramach godzin pozalekcyjnych, wycieczek krajoznawczych, kół zainteresowań,

kół ekologicznych – Szkolne Koła Ochrony Przyrody oraz działalność w Klubach 4H (Head, Heart, Hands, Health);

- zaangażowanie uczniów i szkół w akcjach sprzątanania terenu gminy, sadzenia drzew i pielęgnacji zieleni, zbierania surowców wtórnych.

Przedsięwzięcia edukacyjne i promocyjno-informacyjne dotyczące ochrony środowiska podejmowane są przez władze samorządowe przy współpracy jednostek komunalnych, pracowników nadleśnictw.

Pewne zagadnienia związane z ochroną środowiska, rolnictwem ekologicznym czy agroturystyką poruszane są w ramach szkoleń prowadzonych dla rolników przez Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Mimo podjęcia przez władze samorządowe oraz instytucje działające na terenie gminy szeregu działań o charakterze edukacyjnym można dostrzec jednak jeszcze wiele braków. Na pierwszy plan wysuwa się nadal niski poziom edukacji starszych grup społeczeństwa, oraz mała wiedza społeczeństwa w zakresie problematyki ochrony środowiska i rozwiązywania problemów ekologicznych w Polsce i Unii Europejskiej.

3. Zagrożenia środowiska

Przedstawione wyżej zasoby i walory środowiska przyrodniczego w powiecie jędrzejowskim ulegają licznym zagrożeniom. Źródła zagrożeń są wewnętrzne, zlokalizowane na terenie powiatu i zewnętrzne w tym znacznie oddalone (np. źródła zanieczyszczeń Nidy). Poniżej przedstawiono informację o najistotniejszych zagrożeniach, starając się wskazać na związki przyczynowo–skutkowe zachodzące pomiędzy oddziaływaniem człowieka na środowisko, jakością poszczególnych komponentów środowiska i podejmowanych działań naprawczych lub zaradczych.

3.1. Hałas

Hałasem nazywa się niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechaniczne ośrodka sprężystego, działające za pośrednictwem powietrza na ośrodek słuchu i inne zmysły oraz elementy organizmu człowieka. W przypadku wibracji drgania przenoszone są przez ciała stałe. Hałas w szczególny sposób wpływa na jakość życia ludzkiego, powodując określone skutki zdrowotne (ubytki słuchu, zaburzenia psychofizyczne) i ekonomiczne (spadek wydajności pracy, wydatki na osłony przeciwhałasowe).

Stan środowiska ze względu na jego zanieczyszczenie hałasem i wibracjami określa się jako klimat akustyczny, rozumiany jako wynik różnych grup hałasu i wibracji. Hałas

i wibracje to powszechnie występujące zanieczyszczenie środowiska. Ich wpływ na człowieka jest często bagatelizowany, gdyż niewiele osób zdaje sobie sprawę z ich znaczenia. Jednakże według badań ankietowych (np. Francja) dla przeciętnego człowieka hałas jest niemalże dziesięciokrotnie bardziej dokuczliwy niż zanieczyszczenie powietrza. Miejsce wymarzonego odpoczynku to miejsce ciche.

Ze względu na środowisko występowania hałas dzieli się na trzy podstawowe grupy:

- hałas w przemyśle (przemysłowy, instalacyjny),
- hałas w pomieszczeniach mieszkalnych, użyteczności publicznej i na terenach wypoczynkowych (komunalny),
- hałas od środków transportu (komunikacyjny).

Największymi źródłami zagrożenia hałasem są ruch kołowy i nieodpowiednia lokalizacja zakładów przemysłowych.

Zgodnie z ustawą **prawo ochrony środowiska** oceny stanu akustycznego środowiska dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska na podstawie wyników pomiarów poziomów hałasu określonych wskaźnikami L_{DWN} i L_N oraz z uwzględnieniem pozostałych danych, w szczególności demograficznych oraz dotyczących sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu. Na potrzeby oceny stanu akustycznego środowiska dla aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy starosta sporządza co 5 lat mapy akustyczne. Starosta nie jest zobligowany do sporządzenia mapy akustycznej dla miasta poniżej 100 tysięcy mieszkańców. Mapy akustyczne opracowuje także, i również co 5 lat, zarządzający drogą lub linią kolejową w przypadkach oddziaływania akustycznego tych obiektów na znacznych obszarach. Obowiązki w zakresie sporządzania programów dotyczą *rady powiatu* - w przypadku terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, a określonych w art. 117 ust. 2 pkt. 1 i ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska oraz *wojewody* - dla terenów o których mowa w art. 117 ust. 2 pkt. 2 ustawy Poś (poza aglomeracjami o których mowa w art. 179 ust. 1 ww. ustawy, czyli dróg, linii kolejowych lub lotnisk). Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w 2007r. na terenie powiatu jędrzejowskiego nie wykonywał pomiarów kontrolnych ani monitoringowych hałasu.

Należy zaznaczyć, iż zagrożenie środowiska hałasem drogowym znacznie wzrasta, co spowodowane jest przede wszystkim wzrostem liczby pojazdów. Koniecznością staje się budowanie obwodnice miast z zastosowaniem ekranów akustycznych – zwłaszcza przy miejscach chronionych akustycznie (szkoły, domy mieszkalne).

W odniesieniu do hałasu instalacyjnego przepisy Prawa ochrony środowiska przewidują możliwość działania większości instalacji i zakładów na podstawie pozwolenia.

Pozwolenie może być udzielone jako pozwolenie zintegrowane lub pozwolenie dla poszczególnego oddziaływania na środowisko, w tym przypadku - hałasu. Sprawdzanie przestrzegania przez zakłady warunków takich pozwoleń należy do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach.

3.2. Promieniowanie elektromagnetyczne

Dla jakości środowiska istotne znaczenia mają urządzenia, które emitują fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości 0,1– 300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz umieszczone w środowisku naturalnym.

Ochrona ludzi i środowiska przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym uregulowana jest ustawowo: prawo ochrony środowiska, prawo budowlane, ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz sanitarnymi.

Do sztucznych źródeł pól elektromagnetycznych mogących mieć ujemny wpływ na środowisko, na terenie powiatu zaliczyć można m.in.:

- linia elektroenergetyczna o napięciu znamionowym **400 kV**, przebiegająca przez miejscowości gmin: Małogoszcz, Jędrzejów, Imielno,
- linia elektroenergetyczna o napięciu znamionowym **220 kV**, przebiegająca przez miejscowości gmin: Nagłowice, Oksa, Małogoszcz;
- linia elektroenergetyczna o napięciu znamionowym **110 kV**, przebiegająca przez miejscowości gmin: Słupia, Sędziszów, Jędrzejów, Sobków

dla których szkodliwy wpływ rozciąga się od 12 do ok. 37m od osi linii w obie strony;

- podstacje elektroenergetyczne 110 kV, dla których uciążliwość na ogół zamyka się w granicach obiektu;
- urządzenie radiolokacyjne radiolatarni trasowej UOR w Sudole koło Jędrzejowa.

Obszar powiatu znajduje się ponadto w zasięgu nadajników stacji telewizyjnych i radiowych.

Do punktowych źródeł pól elektromagnetycznych mogących mieć ujemny wpływ na środowisko, na terenie powiatu zaliczyć należy również:

- bazowe stacje telefonii komórkowej instalowane na wysokich budynkach, kominach specjalnych masztach, zlokalizowane w miejscowościach: Małogoszcz, Mniszek, Kozłów – gm. Małogoszcz; Węgrzynów, Słupia-Kolonia – gm. Słupia Jędrzejowska; Jędrzejów (2 stacje bazowe); Sędziszów (2 nadajniki); Jaronowice i Nagłowice – gm. Nagłowice;

Sobków (2 nadajniki); Opatkowice Murowane (1 nadajnik) – gm. Imielno oraz w Klemencicach i Lubczy – gm. Wodzisław;

- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach przemysłowych, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji miejskiej policji i straży pożarnej oraz urządzenia mogące oddziaływać w skali mikro (np. telefony komórkowe, kuchenki mikrofalowe, piece konwektorowe). Obszar powiatu znajduje się ponadto w zasięgu nadajników stacji telewizyjnych i radiowych.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego, wiążąc należy z bardzo szybkim w ostatnim czasie rozwojem systemów przesyłania danych i komunikacji. W stale „zagęszczającym się eterze”, tworzenie nowych skutecznych sposobów transmisji danych powoduje konieczność wykorzystywania do tych celów coraz silniejszych nadajników pracujących w coraz większych częstotliwościach.

Linie elektroenergetyczne o napięciu 110, 220 i 400 kV na terenie powiatu przebiegają w bezpiecznych odległościach od zwartej zabudowy mieszkaniowej. Podobnie przedstawia się lokalizacja podstacji elektroenergetycznych, jak i stacji telefonii komórkowej. Uciążliwość linii mieści się w strefach ochronnych, których maksymalny zasięg wynosi 12 m – dla linii 110 kV do 24 m dla 400 kV, licząc od osi skrajnych przewodów.

Instytucją wykonującą pomiary natężenia pola elektromagnetycznego emitowanego przez poszczególne źródła jest Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna. Stosowne badania wykonywane są w przypadku budowy i uruchamiania nowego nadajnika, jak również w przypadku zmiany parametrów jego pracy. Z badań przeprowadzonych przez WSS-E w innych rejonach województwa wynika, iż nie notuje się przekroczeń natężenia pola elektromagnetycznego w miejscach stałego pobytu ludzi w pobliżu źródeł promieniowania.

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska (art. 123 pkt 1 ustawy P.o.ś). Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska został ustawowo zobowiązany do prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych (art. 123, pkt 2 ustawy P.o.ś).

Badania monitoringowe PEM w województwie Świętokrzyskim w 2007r. przeprowadzono w otoczeniu 10 obiektów, w tym na terenie powiatu jędrzejowskiego znalazł się 1 obiekt (PTK CENTERTEL Nr F1-5306-KWKI4-Małoszcz, teren cementowni Małoszcz). W wyniku przeprowadzonych pomiarów monitoringowych natężenie pól elektromagnetycznych w rejonie oddziaływania stacji bazowej nie stwierdzono występowania przekroczenia dopuszczalnej wartości składowej elektrycznej wynoszącej 7 V/m wg.

Rozporządzenia MŚ z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów.

Badania kontrolne PEM w województwie Świętokrzyskim w 2007r. przeprowadzono w otoczeniu 2 obiektów. Na terenie powiatu jędrzejowskiego znalazł się jeden obiekt (anteny nadawczo-odbiorcze zainstalowane na kominie, na terenie bazy PBO KARTEL w Jędrzejowie), w otoczeniu którego nie stwierdzono występowania przekroczenia dopuszczalnej wartości składowej elektrycznej, tzn. powyżej 7 V/m wg. cytowanego Rozporządzenia MŚ.

W roku 2008r. do badań monitoringowych natężenia PEM wytypowano 15 punktów pomiarowych znajdujących się w dostępnych dla ludności miejscach, w tym na terenie powiatu jędrzejowskiego znalazł się 1 obiekt (Kozłów, gm. Małogoszcz – parking przed kościołem p.w. Narodzenia NMP).

Badania kontrolne przeprowadzono w wyniku interwencji, wokół 2 obiektach.

W latach 2007-2008 w województwie świętokrzyskim jak i w naszym powiecie nie stwierdzono terenów z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku.

3.3. Odpady

Odpady wytwarzane przez społeczeństwo i działalności gospodarcze są zagrożeniem najsilniej oddziałującym na stan czystości: powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, powierzchnię ziemi, krajobraz, przyrodę i zdrowie ludzi.

Szczegółowe dane na temat gospodarki odpadami na terenie powiatu przedstawia osobne opracowanie: „Aktualizacja planu gospodarki odpadami dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2008-2012”, przyjęte Uchwałą Nr XIX/129/08 Rady Powiatu w Jędrzejowie z dnia 27 sierpnia 2008r., który jest częścią niniejszego Programu. W opracowaniu tym omówiono istniejące obiekty związane z gospodarką odpadami oraz ich wpływ na środowisko naturalne. W Aktualizacji planu gospodarki odpadami przedstawiono również szczegółowo strategię działań krótko- i długoterminowych w gospodarce odpadami oraz planowane inwestycje.

W rozdziale tym zasygnalizowano i przedstawiono w skrócie problematykę odpadów.

Powszechnie dostrzeganym zjawiskiem jest powstawanie „dzikich wysypisk”. W poprzednich dziesięcioleciach, decydując się na lokalizację instalacji służących unieszkodliwianiu odpadów, nie zawsze uwzględniano aspekt środowiskowy. Niektóre

składowiska usytuowano na terenach mających duże znaczenie dla ochrony krajobrazu i wód podziemnych. W rezultacie, składowiska znajdują się w granicach Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, które obejmują cały teren powiatu jędrzejowskiego. Te właśnie względy powodują, że wśród najpilniejszych zadań w zakresie ochrony środowiska znajdują się: utworzenie systemu kompleksowego gospodarowania odpadami oraz działania polegające na rekultywacji oraz likwidacji niektórych składowisk. Na terenie powiatu działania takie są prowadzone. Prowadzona jest likwidacja „dzikich wysypisk”. Zlikwidowano składowisko przemysłowe Zakładów Odzieżowych „Rekord” oraz mogilnik na przeterminowane środki ochrony roślin w m. Cierno Kamieniec. Przeprowadzono również rekultywację składowisk komunalnych w Potoku Małym, Tarnawie oraz Mieronicach.

3.3.1. Odpady komunalne

Do kategorii odpadów komunalnych zalicza się odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Prowadzona dotychczas w powiecie jędrzejowskim gospodarka odpadami komunalnymi, podobnie jak w województwie świętokrzyskim odbywa się niemal wyłącznie poprzez składowanie ich na składowiskach. Na terenie powiatu obecnie eksploatowane są dwa składowiska odpadów komunalnych – w Borszowicach (gm. Sędziszów) i w Potoku Małym (gm. Jędrzejów). Obiekty te zlokalizowane są na terenie GZWP ale posiadają zabezpieczone dno oraz zlokalizowane są na obszarze, gdzie zbiorniki GZWP przykryte są przez gliniasto-ilaste utwory czwartorzędu, ograniczając w ten sposób możliwość migracji zanieczyszczeń. Zarówno składowisko w Potoku Małym jak i w Borszowicach posiadają pozwolenie zintegrowane. Na obydwu składowiskach jest prowadzony monitoring, a sprawozdania z wykonanych badań są przesyłane do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach.

Eksploatowane od 1993r. składowisko w Potoku Małym przyjęło w 2008r. 2 023,61 Mg niesegregowanych odpadów komunalnych, stan nagromadzenia 68 684,51Mg (Tabela 12). Na składowisku tym deponowane są odpady z miasta i gminy Jędrzejów. Na czynnym od 1994r. składowisku w Borszowicach przyjęto w 2008r. 2 575,44 Mg niesegregowanych odpadów komunalnych, zaś stan nagromadzenia wynosi 42 458,37 Mg. Ze składowiska w Borszowicach (gmina Sędziszów), korzystają gminy powiatu jędrzejowskiego, które nie posiadają składowisk na swoim terenie, a są to następująco : Słupia, Wodzisław, Oksa,

Nagłowice. Po zamknięciu w 2003r. składowiska odpadów komunalnych w Mieronicach, odpady z gminy Małogoszcz wywożone są do Promnika znajdującego się w sąsiednim powiecie kieleckim.

Procesom odzysku poddawane są odpady pochodzące z selektywnej zbiórki oraz frakcje wydzielone z odpadów komunalnych mieszanych, wyselekcjonowane już w miejscu składowania. W powiecie jędrzejowskim na szeroką skalę selektywną zbiórkę odpadów wprowadzono gminach w Jędrzejowie i Małogoszczy.

Tabela 12 . Składowiska odpadów komunalnych eksploatowane w latach 2007-2008 w powiecie jędrzejowskim (dane WIOŚ)

Składowisko Zarządzający	Pow. (ha)	Eksploatacja od-do roku	Odpady złożone w 2007r. nagromadzone łącznie (Mg)	Odpady złożone w 2008r. nagromadzone łącznie (Mg)	Zagospodarowane ze składowiska w 2008r. (Mg)	Wymagane działania ⁸	Prowadzony monitoring T-tak N-nie	Urządzenia techniczne	Decyzje
Potok Mały Skład. odpadów komunalnych w Potoku Małym	3,25	1993 2010	3 490,87 66 660,9	2 023,61 68 684,51	0	S	T-2002, 03, 04, 05, 06, 07, 08	pas zieleni, piezometry, brodzik, waga, spychacz	DL, PB, PU, DZIE, PZ, DD, PE
Borszowice ZUK Sędziszów	0,75	1994 2015	3 040,02 39 883,93	2 575,44 42 458,37	0	S	T-2001, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08	pas zieleni, piezometry, brodzik, waga, spychacz, kompaktor	DL, PB, DZIE, PU, DD, PE

Objaśnienia:

S-spełnia wymogi, DL-decyzja lokalizacyjna, PB-pozwolenie na budowę, PZ-pozwolenie zintegrowane, DD-decyzja określająca sposób dostosowania składowiska do wymogów o przepisach o odpadach, DZIE-decyzja zatwierdzająca instrukcję eksploatacji, PU-pozwolenie na użytkowanie, PE-przeгляд ekologiczny, T/N-tak/nie.

3.3.2. Odpady przemysłowe

Na terenie Powiatu Jędrzejowskiego do grupy największych wytwórców odpadów z sektora gospodarczego należą:

- Lafarge Cement Polska – Małogoszcz,
- Zakłady Mechaniczne „BIFAMET” Sp. z o. o,
- Quickpack Polska Sp. z o. o – Jędrzejów,
- Royal Unibrew Polska Sp. z o. o Kraków,
- PKS S.A.- Jędrzejów,
- Jędrzejowska Spółdzielnia Mleczarska w Wodzisławiu,

- Universal Leaf Tobacco Poland Sp. z o. o,
- Zakłady Drobiarskie Export - Import,
- ZOZ, Szpital Powiatowy,
- Fabryka Kotłów SEFAKO,
- Ciepłownie i kotłownie,
- Euroubojnia Sp. z o. o. (obecnie zamknięta)

W ogólnej ilości odpadów z sektora gospodarczego w Powiecie Jędrzejowskim, największy udział mają odpady z przetwórstwa rolno - spożywczego oraz uboju zwierząt (grupa 02). Są to głównie odpady tytoniowe, odpady z przetwórstwa mleka, produkcji piwa oraz odpady poubojowe.

Znaczną część odpadów w grupie odpadów przemysłowych stanowią odpady z grupy 17. Są to materiały z rozbiórek i remontów, takie jak odpady z betonu i gruz oraz złom stalowy i żeliwny itp.

Wszystkie odpady z sektora gospodarczego wytworzone na terenie Powiatu zostały przetransportowane przez specjalistyczne firmy poza teren i unieszkodliwione lub wykorzystane gospodarczo.

Odpady z oczyszczalni oraz częściowo żużle i popioły wykorzystane zostały do rekultywacji terenu. Odpady z przetwórstwa rolno-spożywczego oraz odpady poubojowe przekazane indywidualnym odbiorcom do celów paszowych.

3.3.3. Odpady niebezpieczne

Jak wynika z analizy zebranych materiałów, na terenie Powiatu, wśród odpadów niebezpiecznych dominują głównie: zużyte baterie i akumulatory ołowiowe, lampy fluorescencyjne, przepracowane oleje, przeterminowane leki i chemikalia. Brak jest kompleksowego systemu zbierania i unieszkodliwiania tych odpadów. Najczęściej odpady te wyrzucane są przez mieszkańców do pojemników na odpady komunalne, skąd są wywożone na składowiska odpadów komunalnych, przed składowaniem oddzielane są od odpadów komunalnych składowanych.

Zorganizowane zbieranie odpadów niebezpiecznych występuje tylko w niektórych gminach, głównie w obiektach użyteczności publicznej takich jak urzędy gmin, szpitale czy szkoły, są to głównie świetlówki oraz baterie (w gminie Jędrzejów pojemniki na odpady segregowane posiadają specjalne kieszenie na zużyte baterie).

Zużyte akumulatory ołowiowe zbierane są przez sklepy z częściami i akcesoriami samochodowymi oraz przez niektóre stacje paliw. Odpady te są czasowo magazynowane, a następnie odbierane przez wyspecjalizowane firmy i przekazywane do unieszkodliwienia. Znaczna część powstałych odpadów jest przekazywana poza teren Powiatu Jędrzejowskiego.

Oleje odpadowe to głównie wszelkiego rodzaju zużyte oleje silnikowe i przekładniowe oraz oleje hydrauliczne, które nie nadają się już do zastosowania do celów, do których były pierwotnie przeznaczone. Jako główne źródło powstawania tego typu odpadów należy uznać stacje obsługi pojazdów, bazy transportowe jak również maszyny i urządzenia pracujące w przemyśle. Odpady te w całości przekazane do unieszkodliwienia firmom specjalistycznym, które przekazują je przede wszystkim do Rafinerii Nafty „Jedlicze”, w celu regeneracji, za pośrednictwem firm zajmujących się skupem tych odpadów.

Akumulatory wielkogabarytowe kwasowo - ołowiowe pochodzą z różnego rodzaju środków transportu. Wielkogabarytowe akumulatory nikielowo-kadmowe, pochodzące z sektora gospodarczego charakteryzują się dłuższą żywotnością, a ponadto są wprowadzane na rynek w coraz mniejszych ilościach. Wszystkie odpady zostają przekazane do utylizacji firmom specjalistycznym i punktom zajmujących się zbieraniem.

W Powiecie Jędrzejowskim jest prowadzona ewidencja wyrobów zawierających materiały azbestowe. Do chwili obecnej jedna z Gmin należących do Powiatu Jędrzejowskiego opracowała „Program usuwania materiałów zawierających azbest dla Miasta i Gminy Małogoszcz”. Trwają prace nad opracowaniem przez „Międzygminny Związek „EKOLOGIA” „Programu usuwania materiałów zawierających azbest” dla pozostałych Gmin należących do Powiatu Jędrzejowskiego. Program ten będzie współfinansowany ze środków budżetu powiatu. Najwięcej materiałów zawierających azbest powstanie w trakcie wymiany pokryć dachowych, w ramach realizacji ogólnokrajowego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski”. Z oszacowań wykonanych dla potrzeb WPGO wynika, że ilość wyrobów cementowo - azbestowych w Powiecie Jędrzejowskim wynosi 4 775 039 m², tj. około 52 525 Mg. Około 75 % tej wielkości przypada na obiekty w zabudowie wiejskiej, gdzie wyroby cementowo-azbestowe były bardzo szeroko stosowane jako pokrycia dachowe. Na podstawie szacunkowych danych stwierdzono, że ponad 65% budynków (mieszkalnych i gospodarczych) w zabudowie wiejskiej posiada dachy cementowo-azbestowe. Odpady

powstające podczas bieżących rozbiórek i remontów oraz wymiany pokryć dachowych, zawierające azbest wraz z gruzem są na bieżąco przekazywane poza teren Powiatu.

3.4. Zagrożenia wód

3.4.1. Zagrożenia wód powierzchniowych

Na jakość wód powierzchniowych wpływają uwarunkowania naturalne: warunki klimatyczne, hydrograficzne, tempo przebiegu procesów biohydrochemicznych w wodach (tzw. zdolność samooczyszczania się wód), presje antropogeniczne. W ostatnich latach oddziaływanie źródeł przemysłowych uległo istotnemu ograniczeniu.

Podstawowymi źródłami antropogenicznego zanieczyszczenia wód powierzchniowych są odprowadzane do wód (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) ścieki:

- komunalne z jednostek osadniczych,
- przemysłowe,
- wody opadowe z terenów zurbanizowanych,
- ze składowisk odpadów,
- spływy powierzchniowe z terenów rolniczych (głównie związków biogenych) i komunikacyjnych.

Na jakość wód w powiecie jędrzejowskim znaczący wpływ mają ładunki zanieczyszczeń wnoszone z sąsiednich terenów (powiatów) przez rzeki nie dotrzymujące parametrów zakładanych klas.

Podstawowe źródła zanieczyszczenia wód powierzchniowych w powiecie to ścieki (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) komunalne z jednostek osadniczych.

Na omawianym terenie obecnie funkcjonuje 9 oczyszczalni ścieków komunalnych. Charakterystykę oczyszczalni przedstawia tabela 5. Funkcjonuje również kilkanaście oczyszczalni lokalnych, na potrzeby pojedynczych obiektów oraz oczyszczalnie ścieków przemysłowych. Dwie gminy powiatu nie posiadają na swoim terenie oczyszczalni ścieków – gm. Oksa i Imielno.

Zanieczyszczenia wielkoobszarowe transportując substancje mineralne z terenu zlewni, są odprowadzane poprzez wody roztopowe, opadowe i infiltracyjne na całej długości rzek. Doprowadza to do nadmiernego wzbogacania wód w substancje biogenne. Przeżyźnianie wód powoduje nadmierny rozwój organizmów, a ich masowy rozkład obniża parametry biochemiczne wód, zagrażając często organizmom wodnym.

Problemem wszystkich gmin jest zbyt krótka sieć kanalizacyjna odprowadzająca nieczystości płynne z poszczególnych posesji do oczyszczalni, brak oczyszczalni ścieków

i kanalizacji w wielu zwartych terenach wiejskich, stare wyeksploatowane oczyszczalnie funkcjonujące przy osiedlach mieszkaniowych po byłych państwowych gospodarstwach rolnych oraz przy szkołach, niski stan świadomości ekologicznej wielu mieszkańców, którzy wylewają ścieki na pola, do rowów melioracyjnych i przydrożnych.

Pomimo niekorzystnej klasyfikacji wód powierzchniowych na terenie powiatu obserwuje się stopniową poprawę ich jakości. Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych jest wynikiem restrukturyzacji wielu gałęzi przemysłu, rezygnacji z technologii uciążliwych dla środowiska, regresu gospodarczego, większej (z roku na rok) ilości długości sieci kanalizacyjnej oraz rozwoju technologii pozwalających na wyższą efektywność (wysoki stopień) redukcji zanieczyszczeń.

3.4.2. Zagrożenia wód podziemnych

Zanieczyszczenie wód podziemnych w największym stopniu zależy od głębokości zalegania oraz izolacji poziomu wodonośnego od powierzchni terenu oraz od lokalizacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń. Wody podziemne na terenie powiatu jędrzejowskiego, ze względu na częste wychodnie utworów wodonośnych na powierzchni terenu, są mocno zagrożone na zanieczyszczenia antropogeniczne.

Dobre właściwości filtracyjne utworów izolujących poziom wodonośny stwarzają warunki do migracji zanieczyszczeń z powierzchni terenu. Wody wgłębne, lepiej izolowane od powierzchni, charakteryzują się lepszą i bardziej trwałą jakością. Zanieczyszczenie wód podziemnych może mieć charakter nieodwracalny, dlatego też ich ochrona ma znaczenie priorytetowe.

Zagrożenie zanieczyszczeniem wód podziemnych wynika z:

- infiltracji zanieczyszczeń z wód powierzchniowych (w dolinach rzek),
- migracji wgłębnej zanieczyszczeń związków chemicznych z obszarów rolniczych, terenów zurbanizowanych i komunikacyjnych o słabej izolacyjności gruntowej warstw wodonośnych,
- tradycyjnych metod pozbywania się ścieków (rozsączkowanie nie oczyszczonych ścieków w gruncie lub świadome zakładanie nieszczelnych szamb),
- przenikania do wód gruntowych i warstw wodonośnych substancji szkodliwych i trujących z niezabezpieczonych składowisk odpadów komunalnych,
- eksploatacji surowców mineralnych, które mogą powodować przerwanie warstwy izolacyjnej,
- działalności gospodarczej (stacje paliw, magazyny środków chemicznych),

- awarie przemysłowe.

Wody podziemne wymagają ochrony jakości przede wszystkim z uwagi na fakt wykorzystywania ich na szeroką skalę jako podstawowe źródło dla celów zaopatrzenia ludności w wodę oraz jako uzupełnienie wykorzystywanych wód powierzchniowych o niższej jakości. Ponadto stanowią rezerwę wody pitnej dla przyszłych pokoleń.

3.5. Zagrożenie powodzią i suszą

Na terenie powiatu jędrzejowskiego zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Białej Nidy, Nidy, Mozgawy, Łososiny, Mierzawy, Pilicy i Lipnicy. Dla potrzeb planowania ochrony przed powodzią sporządzony został w 2009r. „Powiatowy plan ochrony przed powodzią”, który określa granice zasięgu wód powodziowych, kierunki ochrony przed powodzią oraz sposób postępowania w przypadku wystąpienia powodzi.

Tabela 13. Wykaz wodowskazów na terenie powiatu jędrzejowskiego.

Lp.	Miejscowość	Nazwa rzeki [km]	Rzędna zera wodowskazu	Stan ostrzegawczy	Stan alarmowy
1.	Mniszek	Nida 115,9	217,72	240	280
2.	Bocheniec	Łososina 3,9	216,18	320	370
3.	Brzegi	Nida 97,8	205,197	240	300
4.	Tokarnia	Czarna Nida 5,8	210,10	240	300
5.	Pińczów	Nida 56,8	183,48	220	280

Tabela 14. Zagrożenie powodziowe miejscowości.

Lp.	Rzeka	Powierzchnia zalewowa [ha]	Zagrożone miejscowości
1.	Nida	1700	Brzegi, Mokrsko, Borszowice, Motkowice
2.	Biała Nida	1000	Jaclów, Mniszek, Tyniec Kolonia, Popowice
3.	Mozgawa	65	Olszówka
4.	Łososina	58	Zakrucze, Bocheniec
5.	Mierzawa	100	Białowieża
6.	Pilica	400	Dąbrowica, Jasieniec
7.	Lipnica	510	Złotniki

Zjawisko suszy nierozzerwalnie wiąże się z klimatem. Susza jest to stosunkowo długotrwały okres (najczęściej co najmniej 15 dniowy) odznaczający się brakiem opadów atmosferycznych, małą wilgotnością powietrza i gleby, niskim stanem wody w rzekach. Wyróżnia się suszę atmosferyczną-długotrwały okres bezdeszczowej pogody i niskiej wilgotności powietrza przy wysokiej temperaturze, glebową-okres z niedostateczną zawartością wody w glebie, w którym następuje wędnięcie roślin oraz hydrologiczną -długotrwały okres ujemnego salda bilansu wodnego, tzn. gdy poziom wody w rzekach i stany wód gruntowych znajdują się w strefie stanów niskich. Według aktualnych danych Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie na terenie całego powiatu jędrzejowskiego występują obszary dotknięte suszą o intensywności zjawiska określonym jako „odczuwalna”.

3.6. Transport

Transport jest poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki uliczne i większą emisję substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych – to także źródło dużej ilości odpadów.

Zagrożeniem środowiska jest więc transport, zarówno drogowy jak i kolejowy oraz przebiegające przez teren powiatu linie energetyczne. Wyeliminowanie uciążliwości związanych z transportem jest bardzo trudne i wymaga likwidacji zanieczyszczeń „u źródła”. Powinny one obejmować zmiany technologiczne, w tym zmianę stosowanych paliw i silników, wprowadzanie ruchu uspokojonego. Niezbędne są też działania na rzecz ograniczenia emisji tlenu węgla, azotu, węglowodorów, ołowiu.

Teren powiatu obsługiwany jest przez drogi:

- międzynarodowa E-77 (Gdańsk-Warszawa-Kraków-Wiedeń),
- krajowa nr 78 – łączące powiat z systemem dróg krajowych tranzytowych,
- wojewódzkie – tworzące więź komunikacyjną w skali regionu,
- powiatowe – obsługujące połączenie wewnętrzne i z sąsiednimi powiatami.

Ten system dróg uzupełniają drogi gminne.

Przez centralną część powiatu jędrzejowskiego z północy na południe przebiega linia kolejowa Warszawa-Kraków. W północnej części powiatu przebiega linia kolejowa Lublin-

Wrocław z odgałęzieniem linii kolejowej do Cementowni „Małogoszcz”. Przez omawiany obszar biegnie również linia kolejowa szerokotorowa LHS, która biegnie ze wschodu na Śląsk przez Sędziszów.

Wymienione zagrożenia środowiska mogą stopniowo znacznie pogarszać jakość życia mieszkańców.

3.7. Poważne awarie

Poważne awarie obejmują skutki zaistniałe w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych. Awarie te mogą prowadzić także do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Podstawowym aktem prawnym w tej dziedzinie jest ustawa Prawo ochrony środowiska (POŚ), w której zawarte są przepisy ogólne oraz określone są: instrumenty prawne służące przeciwdziałaniu awariom przemysłowym, obowiązki zakładu stwarzającego takie zagrożenie, obowiązki organów administracji w tym zakresie. Zgodnie z ustawą POŚ w razie wystąpienia takiej awarii Wojewoda poprzez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej i Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska podejmuje działania niezbędne do usunięcia awarii i jej skutków. O podjętych działaniach informuje Marszałka Województwa.

Potencjalne zagrożenia środowiska (sytuacje awaryjne lub katastrofy) na terenie powiatu jędrzejowskiego stwarzają głównie:

- urządzenia techniczne (instalacje) w zakładach magazynujących lub stosujących w procesie produkcji toksyczne środki przemysłowe (amoniak, chlor, produkty ropopochodne, inne chemiczne),
- transport materiałów i substancji niebezpiecznych (toksycznych, łatwopalnych, wybuchowych) głównie na drogach krajowych, wojewódzkich oraz szlakach kolejowych, powodując m. in. zagrożenie zanieczyszczenia gleb oraz pożarowe na terenach leśnych,
- magazynowanie materiałów i substancji niebezpiecznych, w tym czasowe magazynowanie odpadów niebezpiecznych,

W województwie funkcjonuje szereg jednostek stwarzających ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Na terenie powiatu jędrzejowskiego znajduje się jeden zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Jest to Skład Materiałów Wybuchowych w Karsznicach, gmina Małogoszcz, należący do EKSPLO ERG Sp. z o.o. w Kielcach. Do obowiązków prowadzącego zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia

takiego zdarzenia należy opracowanie programu zapobiegania poważnym awariom przemysłowym.

Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska realizowane jest poprzez:

- prowadzenie kontroli przedsiębiorców, których działalność może stanowić przyczynę powstania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- prowadzenie szkoleń pracowników administracji publicznej i przedsiębiorców,
- badanie przyczyn powstawania NZŚ oraz sposobów likwidacji skutków, prowadzenie rejestru nadzwyczajnych zagrożeń (baza EKOAWARIE).

3.8. Zagrożenia globalne

Zmiany klimatu

W ostatnim stuleciu obserwuje się w skali całego globu symptomy stopniowego ocieplania się klimatu. Okresy ocieplania i oziębiania się są niczym nowym w historii Ziemi, jednak po raz pierwszy źródłem tych zmian rodzących skutki wpływające na życie całej ludzkości – jest prawie na pewno działanie człowieka. Dowodem jest nie spotykane dotychczas tempo tych zmian. Największą rolę w kształtowaniu zmian klimatu przypisuje się:

- wzrostowi emisji CO₂ do atmosfery, powstającego w wyniku spalania paliw,
- wylesianiu terenów, zubożeniu pokrywy roślinnej,
- intensyfikacji hodowli,
- nieszczelności sieci gazowych,
- produkcji przemysłowej chlorowcopochodnych węglowodorów,
- emisji NO₂,
- zmianom w tempie obiegu pary wodnej.

Zanikanie warstwy ozonowej

Poważnym problemem w skali globalnej staje się zubożenie warstwy ozonowej, chroniącej przed szkodliwymi skutkami promieniowania ultrafioletowego. Główną przyczyną zmian zachodzących w stratosferze jest emisja związków chemicznych, a głównie związków organicznych chloru i bromu (głównie freonów i halonów), powodujących rozpad ozonu. Związki te były lub są nadal stosowane w różnego rodzaju urządzeniach technicznych i produktach, zwłaszcza w przemyśle: chłodniczym, izolacyjnym i kosmetycznym. Ze względu na długi okres „życia” freonów i halonów w atmosferze (do kilkuset lat) może dojść do tego, iż stężenie ich będzie rosło, pomimo podjętych działań na rzecz wyeliminowania ich ze stosowania.

W powiecie jędrzejowskim należy konsekwentnie podejmować działania w celu ograniczenia zużycia i emisji substancji niszczących warstwę ozonową.

4. Zarządzanie środowiskiem

Reforma ustrojowa państwa spowodowała znaczące zmiany w strukturze organizacyjnej ochrony środowiska. Struktura ta jest obecnie niezwykle złożona. Generalnie funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Odrębnie działają sieci branżowe.

Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Do organów ochrony środowiska należą:

- Wójt, burmistrz, prezydent miasta – rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Starosta – sprawuje nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, ochroną przyrody, realizuje zadania z zakresu edukacji ekologicznej. Rodzaje decyzji i pozwoleń dla przedsięwzięć mogących potencjalnie oddziaływać na środowisko dla których organem właściwym jest starosta:
 - pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska,
 - zezwolenia na uczestnictwo w systemie handlu emisjami,
 - decyzje zobowiązujące do sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego,
 - decyzje uzgadniające zakres, sposób i termin zakończenia rekultywacji,
 - pozwolenia zintegrowane,
 - pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód ,
 - pozwolenia wodnoprawne na wykonanie urządzeń wodnych,
 - pozwolenia wodnoprawne na rolnicze wykorzystanie ścieków, w zakresie nieobjętym zwykłym korzystaniem z wód,

- pozwolenia wodnoprawne na wprowadzenie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
 - pozwolenia wodnoprawne na długotrwałe obniżenie zwierciadła wody podziemnej,
 - pozwolenia wodnoprawne na odwadnianie obiektów lub wykopów budowlanych oraz zakładów górniczych,
 - pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
 - decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
 - pozwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, transportu odpadów,
 - koncesje na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin pospolitych (bez użycia materiałów wybuchowych i na powierzchni nie przekraczającej 2 ha i przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 20 000 m³,
 - zatwierdzenia projektu prac geologicznych, których wykonanie nie wymaga koncesji.
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska – jest właściwy w sprawach Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000, wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla dróg, linii kolejowych, napowietrznych linii elektroenergetycznych, instalacji do przesyłu ropy naftowej, produktów naftowych, substancji chemicznych lub gazu, sztucznych zbiorników gazu, dla przedsięwzięć na terenach zamkniętych, dla przedsięwzięć realizowanych na obszarach morskich, dla zmiany lasu niestanowiącego własności skarbu państwa na użytek rolny, opiniowania i uzgadniania warunków realizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających fakultatywnie raportu o oddziaływaniu na środowisko (w terminie jednego roku od dnia wejście w życie ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko tj. do dnia 15.11.2009r. w tym zakresie zadania regionalnego dyrektora ochrony środowiska wykonywał starosta), jest właściwy w sprawie zapobiegania i naprawy szkód w środowisku oraz informacji o środowisku i zarządzania środowiskiem, a także jest właściwy dla uzgodnienia i opiniowania przy przeprowadzaniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. RDOŚ jest właściwy dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych przy wydawaniu pozwolenia zintegrowanego, pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, pozwolenia na wytwarzanie odpadów, przyjęcia zgłoszenia instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia ale wymaga zgłoszenia.

- Wojewoda – nadzoruje pracę Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska.
- Marszałek Województwa – jest właściwy w sprawach przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych przy wydawaniu pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków przemysłowych, wydaje pozwolenia i decyzje analogiczne w odniesieniu do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody w województwie. Jest organem w zakresie melioracji wodnych, uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa i program ochrony środowiska,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska,
- Minister Środowiska – odpowiedzialny za realizację Polityki ekologicznej państwa, konwencji międzynarodowych, przygotowanie projektów ustaw ekologicznych i rozporządzeń wykonawczych.

Nowy podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Oprócz wyżej wymienionych zadań starosty, określone zadania w zakresie ochrony środowiska należą do Rady i Zarządu Powiatu.

Rada Powiatu :

- uchwała Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami,
- co 2 lata analizuje raporty z realizacji Programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami,
- ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji elektroenergetycznych oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej),

- wyraża zgodę na powołanie społecznej straży rybackiej.

Ponadto na terenie powiatu jędrzejowskiego określone zadania z zakresu zarządzania wodami publicznymi wykonuje Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz w Warszawie, Lasami Skarbu Państwa zarządzają nadleśniczowie Nadleśnictw Jędrzejów, Włoszczowa i Pińczów.

W imieniu Starosty Jędrzejowskiego zadania ochrony środowiska wykonuje głównie Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa.

Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa współpracuje ze wszystkimi wydziałami Starostwa, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w Kielcach, Wydziałem Środowiska i Rolnictwa Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego, Departamentem Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej w Krakowie i Warszawie, Nadleśniczymi Nadleśnictw Jędrzejów, Włoszczowa, Pińczów, Zarządem Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych w Kielcach oraz pozarządowymi organizacjami ekologicznymi.

5. Wnioski z diagnozy

5.1. Uwarunkowania wewnętrzne

Mocne strony	Słabe strony
<i>Zasoby i jakość wód</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - wysoka zasobność głównych poziomów wodonośnych, - dobra jakość wód podziemnych, - wystarczające zasoby wód powierzchniowych w okolicy Nidy i Pilicy, - liczne stawy hodowlane 	<ul style="list-style-type: none"> - słaba lub brak izolacji poziomów wodonośnych stanowiących źródło zaopatrzenia ludności i działalności gospodarczych, - niska jakość wód powierzchniowych, - deficyt wód powierzchniowych i gruntowych widoczny zwłaszcza w ostatnim roku, obniżanie poziomu płytkich wód podziemnych.
<i>Gospodarka wodno - ściekowa</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki stopień zwodociągowania, - duża ilość ujęć komunalnych, - dogodne warunki do lokalizacji kanalizacji grawitacyjnej w wielu miejscowościach o położeniu dolinnym, - rozpoczęcie prac związanych z kanalizowaniem niektórych gmin 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczny rozwój małej retencji, - nieuzasadniony pobór wód podziemnych na cele przemysłowe, - niski stopień skanalizowania, - brak oczyszczalni ścieków w niektórych gminach - nieprawidłowa gospodarka ściekami i osadami ściekowymi
<i>Powierzchnia ziemi</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - dostępność do złóż kopalin pospolitych (piasków i żwirów) oraz złóż surowców skalnych, - dobre warunki geotechniczne na większości terenów 	<ul style="list-style-type: none"> - liczne wyrobiska po „dzikiej” eksploatacji przez lokalną społeczność surowców mineralnych bez rekultywacji, - występowanie złóż na obszarach przyrodniczo cennych, - przeobrażenie powierzchni terenu w wyniku eksploatacji surowców węglanowych (głębokie wyrobiska) - obniżona jakość gleb w wyniku zakwaszenia
<i>Zasoby przyrody</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe Doliny Nidy, Lasów Włoszczowskich i Wzgórz Chęcińskich ujęte w projekcie programu Natura 2000, ECONET i CORINE, - obecność kompleksów leśnych - zaangażowanie organizacji w prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej i rybackiej, - zasobność w ryby 	<ul style="list-style-type: none"> - mały zasób zwierzyny łownej i systematyczny spadek pogłowia zwierzyny, - lokalnie nadmierna penetracja cennych przyrodniczo terenów, - zbyt niskie zalesienia przeprowadzane w poszczególnych gminach

<i>Powietrze</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - dobra jakość powietrza, - dobre warunki solarne dla energetyki odnawialnej, - systematyczna modernizacja instalacji na terenie Cementowni „Małogoszcz”, - systematyczna modernizacja lokalnych kotłowni. 	<ul style="list-style-type: none"> - niewykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, - niekorzystna struktura paliw w systemach grzewczych, - brak gazyfikacji powiatu, - brak rozpoznania oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego, - nie korzystne warunki anemometryczne dla lokalizacji siłowni wiatrowych,
<i>Gospodarka odpadami</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - sukcesywne rozwijanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, - duże ilości podmiotów zajmujących się gospodarką odpadami (zbieraniem, transportem, odzyskiem odpadów), - dobra gospodarka odpadami niebezpiecznymi pochodzącymi z sektora gospodarczego, - przeprowadzenie likwidacji składowisk odpadów przemysłowych i niebezpiecznych – składowisko „Rekordu” oraz mogilnik, - przeprowadzenie rekultywacji nieczynnych składowisk odpadów komunalnych 	<ul style="list-style-type: none"> - składowanie jako dominujący sposób unieszkodliwiania odpadów, - brak systemu zbierania odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, - występowanie „dzikich” składowisk wymagających likwidacji, - brak składowiska odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
<i>Gospodarowanie zasobami środowiska</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - dobra kadra pracująca w administracji ochrony środowiska, - wydawanie prasy lokalnej o tematyce ekologicznej - kształcenie na rzecz zrównoważonego rozwoju przez profesjonalne ośrodki edukacji ekologicznej, - aktywny udział szkół z terenu powiatu na rzecz ekologii. 	<ul style="list-style-type: none"> - niski stan świadomości ekologicznej społeczeństwa, - zmieniające się przepisy prawa ekologicznego, - niskie umiejętności pozyskiwania środków z funduszy UE, - słabe wyposażenie w odpowiedni sprzęt informacyjny.

5.2. Uwarunkowania zewnętrzne

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost znaczenia powiatu jędrzejowskiego na polskiej mapie gospodarczej i społecznej, znacząca pozycja w województwie, - obecność w UE i wpływ środków strukturalnych, - regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska, - proces decentralizacji i demokratyzacji 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa, decydentów, - brak spójnych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie ochrony środowiska, - niskie umiejętności pozyskiwania środków z funduszy UE, - zmienność przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska, - słaba współpraca z sąsiednimi powiatami, - kłopoty z uzyskaniem środków finanso-

<p>zarządzania środowiskiem,</p> <ul style="list-style-type: none"> - postęp technologiczny, - korzystne warunki środowiska do wdrażania programów rolno-środowiskowych, - wpisanie korytarzy ekologicznych z terenu powiatu do systemu Natura 2000, - istnienie aktywnych organizacji działających na rzecz edukacji ekologicznej społeczeństwa, - wzrastające zainteresowanie terenami przyrodniczo cennymi, Doliną Nidy i Lasami Włoszczowskimi, - popyt w krajach UE, dużych miastach kraju na żywność produkowaną metodami ekologicznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> - wych z krajowych źródeł finansowych, zły system finansowania powiatów.
--	--

5.3. Ważniejsze problemy ekologiczne w powiecie

Niedostateczna infrastruktura w zakresie oczyszczania ścieków

Długość sieci kanalizacyjnej w powiecie jędrzejowskim na I połowę 2008r. wynosiła 182,5 km (wg. ankiet z gmin), przy długości sieci wodociągowej 640,2 km (wg. GUS). Dwie gminy powiatu Oksa i Imielno nie posiadają systemu kanalizacji.. Efektem niewłaściwej gospodarki ściekowej jest zły stan czystości rzek. Należy tu zwrócić uwagę, iż stopień zwodociągowania jest bardzo zróżnicowany od bardzo wysokiego, jak np. w gminach Imielno, Małogoszcz czy Sobków w granicach 80-90% po zupełny jego brak jak np. w gminie Słupia Jędrzejowska.

W najbliższym czasie dysproporcja pomiędzy siecią wodociągową a siecią kanalizacyjną winna się zmniejszać z uwagi na generalnie wysoki stopień zwodociągowania powiatu i przygotowywane w tym zakresie inwestycje m.in. w gminie Sobków oraz w gminach południowej części powiatu t.j. Sędziszów, Wodzisław i Słupia.

Brak spójnego systemu gospodarowania odpadami, w tym komunalnymi, niebezpiecznymi i osadami ściekowymi

Generalnie wytwarzamy coraz większe ilości odpadów. Na terenach wiejskich ujawnia się coraz więcej odpadów. Gminy nie mają pełnej orientacji o ilości wytwarzanych, zbieranych, odzyskiwanych i unieszkodliwianych odpadów komunalnych. Mimo stworzenia podstaw zbiórki odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, odpady niebezpieczne zbierane są łącznie z komunalnymi. Niewłaściwa jest gospodarka odpadami azbestowymi (eternit). Dominuje unieszkodliwianie odpadów komunalnych poprzez składowanie.

Respektowanie przepisów prawa ekologicznego przez wszystkich korzystających ze środowiska

W związku z dostosowaniem prawa polskiego do wymogów UE zmieniono zupełnie przepisy. Nowe prawo ekologiczne nakłada na wszystkich użytkowników środowiska i administrację nowe zadania (np. nowy rodzaj decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji czy pozwolenie zintegrowane). Prawo to trzeba znać i w pełni je respektować.

Niedostateczne rozwiązania w zakresie uciążliwości komunikacyjnych

Niedostateczne rozwiązania tras komunikacyjnych stwarzają zagrożenie dla środowiska w zakresie pogorszenia klimatu akustycznego, zanieczyszczenia powietrza. Mogą też stanowić potencjalne źródło wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (poważnych awarii). Dotyczy to zwłaszcza przewożenia substancji niebezpiecznych szerokimi torami LHS.

Degradacja powierzchni ziemi w wyniku „dzikiej” eksploatacji surowców mineralnych

W wyniku „dzikiej” eksploatacji następuje dewastacja powierzchni ziemi, wynikająca z nieprawidłowej eksploatacji. Na terenie powiatu występuje kilkadziesiąt wyrobisk, które zlokalizowane są również w lasach, na terenach objętych ochroną przyrody, na gruntach ornych. Wyrobiska te najczęściej są niewielkie lecz stanowią duże zagrożenie środowiska. Są one często miejscem tworzenia nielegalnych wysypisk śmieci.

6. Cele polityki ekologicznej województwa świętokrzyskiego

Jak wynika z „Programu ochrony środowiska dla woj. świętokrzyskiego”, przyjętego przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą nr IX/152/07 dnia 20 września 2007r. dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki ekologicznej województwa jest „Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego”.

Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej ujęte w Programie ochrony środowiska są celami przyjętymi w „Strategii ...”.

Cele sformułowane w „Strategii ...” zostały zaadaptowane dla potrzeb Programu ochrony środowiska. Tym sposobem jest zachowany ścisły związek ze „Strategią”, a Program ochrony środowiska stanowi rozwinięcie strategii rozwoju województwa w odniesieniu do ochrony środowiska.

6.1. Cele główne i szczegółowe

Cel główny: zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska

Cele szczegółowe:

- poprawa jakości wód,
- uporządkowanie gospodarki odpadami,
- zapewnienie wysokiej jakości powietrza atmosferycznego,
- ograniczenie uciążliwości hałasu.

Cel główny: racjonalizacja gospodarki wodnej

Cele szczegółowe:

- zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych,
- ograniczenie poboru wód podziemnych dla celów gospodarczych produkcji i usług,
- ograniczenie wodochłonności,
- poprawa standardów zaopatrzenia w wodę.

Cel główny: zwiększenie lesistości i ochrona lasów

Cele szczegółowe:

- zwiększenie lesistości województwa,
- zmiana struktury własnościowej lasów,
- racjonalizacja gospodarki leśnej,
- rozwój funkcji ochronnych i buforowych lasu.

Cel główny: poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego

Cele szczegółowe:

- ochrona przeciwpowodziowa,
- ochrona przeciwpożarowa,
- zmniejszenie ryzyka awarii związanych z wykorzystaniem lub transportem substancji niebezpiecznych.

Cel główny: podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej

Cele szczegółowe:

- kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju,
- wiedza ekologiczna jako ważny czynnik w procesie zarządzania,
- tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej.

Cel główny: rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej

Cele szczegółowe:

- wzrost ilości podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty jakości,
- rozwój proekologicznych form produkcji rolniczej,
- wzrost wykorzystania energii odnawialnej,

- zwiększenie udziału transportu szynowego w przewozach osób i towarów,
- zmniejszenie materiałochłonności i energochłonności

Cel główny: utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych

Cele szczegółowe:

- zwiększenie obszarów objętych ochroną prawną ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych, kompleksów leśnych,
- utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych,
- partnerstwo samorządowe i partycypacja społeczna w działaniach na rzecz tworzenia obszarów chronionych,
- włączenie obszarów cennych przyrodniczo do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

Postanowiono, że cele polityki ekologicznej woj. świętokrzyskiego będą realizowane w oparciu o krajowe limity przyjęte w Polityce ekologicznej państwa.

7. Priorytety i cele ekologiczne powiatu jędrzejowskiego

Na podstawie analizy Polityki ekologicznej państwa, „Programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego” oraz zidentyfikowanych mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń wynikających z diagnozy w powiecie jędrzejowskim, ustalono iż nadrzędnym celem działań ekorozwojowych, które należy realizować w powiecie jest poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów.

Tabela 15.

Główne elementy ochrony środowiska	Podstawowe zadania	Obszary działań priorytetowych
Środowisko przyrodnicze i ochrona przyrody	Współdziałanie przy wyznaczaniu europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000	Obszar powiatu
	Podjęcie działań w celu objęcia ochroną najcenniejszych obiektów	Utworzenie pomników przyrody żywej – gminy powiatu
	Zachowanie naturalnych zbiorników retencyjnych: terenów podmokłych, torfowisk, oczek wodnych, nieuregulowanych cieków itp.	Obszar powiatu
	Dokonanie oceny stanu zachowania parków podworskich oraz ich restytucja (współpraca z wojewódzkim konserwatorem przyrody, Zarządem Parków Krajobrazowych)	Obszar powiatu
	Renaturyzacja ekosystemów	Właściwe zagospodarowanie dolin rzecznych, łąk, lasów, zarośli, zbiorowisk murawowych na terenie powiatu
	Likwidacja barier ekologicznych	Obszary objęte prawną ochroną przyrody
	Wdrożenie krajowego programu rolno – środowiskowego	Obszar powiatu

	Zabezpieczenie ciągłości lasów oraz ich produkcyjności i funkcji pozaprodukcyjnych	Obszar powiatu
	Budowa infrastruktury turystycznej	Lasy i inne tereny położone w pobliżu obiektów turystycznych
	Kształtowanie krajobrazu harmonijnie skomponowanego i zachowującego tożsamość kulturową i walory krajobrazowe	Obszar powiatu
Ochrona powietrza	Ograniczenie emisji (wprowadzenie nowych, niskoemisyjnych technologii; montaż urządzeń odpylających i redukujących emisję gazów)	Instalacje emitujące pyły i gazy
	Zmiana nośników energii na bardziej ekologiczne	Kotłownie lokalne, większe instalacje grzewcze
	Termorenowacja budynków	Wielkopłytowe bloki mieszkaniowe i budynki indywidualne
	Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Obszar całego powiatu
Gospodarka wodno - ściekowa	Wyrównanie dysproporcji pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacji	Obszar powiatu
	Budowa oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji spełniających standardy UE	Obszar powiatu, w miarę możliwości w układzie zlewniowym
	Likwidacja niezorganizowanych zrzutów ścieków	Obszar powiatu
	Przywrócenie dobrej jakości wód powierzchniowych, ochrona źródłiskowych odcinków rzek	Rzeki, zbiorniki wodne o podstawowym znaczeniu dla zaopatrzenia w wodę i dla rozwoju turystyki
	Modernizacja i usprawnienie urządzeń do uzdatniania wody	Obszar powiatu
	Likwidacja nieczynnych i rzadko używanych studni przydomowych w gospodarstwach zwodociągowanych	Obszar powiatu
	Inwentaryzacja ilości oraz stanu technicznego ujęć wód podziemnych na terenach niedozorowanych (byłe PGR, zakłady przemysłowe)	Obszar powiatu
	Ochrona jakości i ilości wód podziemnych, oszczędna ich eksploatacja	Obszar GZWP, w tym strefy ochrony zbiorników i ujęć wodnych; obszary o potencjalnej dużej wodonośności.
	Zwiększenie stopnia retencji wód powierzchniowych	Małe retencje
	Ograniczenie do niezbędnego minimum stosowania nawozów i środków ochrony roślin	Obszary o szczególnych wymogach ochrony wód, obszary ochrony ujęć wód
	Rozbudowa kanalizacji deszczowej	Obszar miasta, duże obiekty przemysłowe o znacznym stopniu „zabetonowania” terenu
	Gospodarka odpadami	Wdrożenie powiatowego systemu gospodarki odpadami
Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów		Obszar powiatu
Wzrost udziału odpadów poddanych segregacji, odzyskaniu i przetworzeniu		Obszar powiatu
Zmniejszenie negatywnego oddziaływania składowisk odpadów na środowisko		Teren składowisk odpadów (czynnych i nieczynnych)
Likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci		Obszar powiatu

Zasoby surowców mineralnych	Eksploatacja zasobów surowców naturalnych zgodnie z planami ruchów	Obszar całego powiatu, a w szczególności tereny udokumentowanych złóż
	Dostosowanie wydobycia i przetwórstwa surowców skalnych do obowiązujących przepisów i wymagań ochrony środowiska	Zakłady eksploatacji i przetwórstwa surowców skalnych
	Likwidacja nielegalnego wydobycia przez okoliczną ludność	Obszar całego powiatu
Ochrona gleb i powierzchni ziemi	Zapobieganie erozji gleb – wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji wietrznej poprzez realizację lokalnych programów rolnośrodowiskowych	Gleby o wysokiej klasie bonitacyjnej i tereny o dużych spadkach
	Zmiana sposobu użytkowania gleb w strefach największego natężenia ruchu samochodowego	Strefy wzdłuż odcinków dróg szczególnie narażonych na zanieczyszczenie
	Popieranie produkcji żywności metodami ekologicznymi, głównie na terenach objętych formami ochrony przyrody	Obszar całego powiatu
	Ochrona naturalnej rzeźby i wartości estetycznych krajobrazu	Obszar powiatu
	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	Obszar powiatu
	Przezorność w udostępnianiu terenów zwłaszcza cennych przyrodniczo dla działalności gospodarczej	Obszary objęte prawną ochroną przyrody i ich bezpośrednie sąsiedztwo
Ochrona przed hałasem	Ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu gwarantowanego prawem	Ważniejsze arterie komunikacyjne
	Uczestniczenie (np. poprzez proponowanie monitorowanych obszarów) w okresowym monitorowaniu poziomu hałasu na wybranych obszarach	Tereny narażone na podwyższony poziom hałasu; sprawdzenie zmian w stosunku do poprzednich pomiarów
	Modernizacja dróg i układu sieci drogowej w celu zmniejszenia poziomu hałasu	Obszar powiatu
	Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów szczególnie zagrożonych hałasem	Tereny wynikające z pomiarów tła akustycznego
Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Sporządzenie rejestrów terenów zagrożonych promieniowaniem elektromagnetycznym	Obszar powiatu
Ochrona przed skutkami poważnych awarii przemysłowych i drogowych	Opracowanie i aktualizacja procedury postępowania w przypadku awarii przemysłowej i drogowej	Drogi do przewozu materiałów niebezpiecznych
Edukacja ekologiczna	Włączenie władz samorządowych w proces edukacji ekologicznej – podjęcie dialogu ze społeczeństwem	Obszar powiatu
	Włączenie środków masowego przekazu w proces edukacji ekologicznej	Lokalne środki masowego przekazu
	Dostosowanie form edukacji ekologicznej do potrzeb różnych grup społeczeństwa	Obszar powiatu

8. Realizacja zadań w ramach wyznaczonych elementów ochrony środowiska w okresie od 2005 do 31.05.2008r.

Tabela 16. Realizację zadań w ramach wyznaczonych elementów ochrony środowiska w okresie od 2005 do 31.05.2008r. przedstawiono poniżej. Dane wg. ankiet z Gmin.

Nazwa zadania/krótki opis	Zakres rzeczowy inwestycji	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Wartość zadania (zł)	Źródła dofinansowania	Wysokość dofinansowania (zł)	Osiągnięty efekt ekologiczny
Gospodarka wodno - ściekowa						
Wymiana i modernizacja sieci kanalizacyjnej w ul. Chrobrego w Jędrzejowie.	Długość sieci – 136 mb.	Gmina Jędrzejów	40.000,00	Środki własne	-	<ul style="list-style-type: none"> wyrównywanie dysproporcji pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy.
Wymiana i modernizacja sieci kanalizacyjnej w ul. Pińczowskiej, Krzywej i Kilińskiego w Jędrzejowie.	Długość sieci: Ø 200 – 228 mb, Ø 160 – 152 mb, wykonanych przyłączy 22 szt.	Gmina Jędrzejów	172.739,25	Środki własne	-	j.w.
Budowa sieci kanalizacyjnej w ul. Dygasińskiego w Jędrzejowie.	Długość sieci – 340 mb, wykonanych przyłączy 18 szt.	Gmina Jędrzejów	77.980,79	Środki własne	-	j.w.
Wymiana i modernizacja sieci kanalizacyjnej w ul. Przypkowskiego w Jędrzejowie.	Długość sieci – 92 mb, przyłączono dwa bloki mieszkalne.	Gmina Jędrzejów	46.172,68	Środki własne	-	j.w.
Budowa sieci kanalizacyjnej między ul. Dygasińskiego, a ul. Słowiańską w Jędrzejowie.	Długość sieci – 179 mb, wykonanych przyłączy 6 szt.	Gmina Jędrzejów	47.373,53	Środki własne	-	j.w.
Budowa przydomowej oczyszczalni ścieków ul. Dygasińskiego w Jędrzejowie.	Przydomowa oczyszczalnia ścieków dla budynku wielorodzinnego.	Gmina Jędrzejów	41.877,25	Środki własne	-	<ul style="list-style-type: none"> ochrona jakości wód podziemnych, porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy.
Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Piaski, Borki i Wolica.	Długość sieci – 3895 mb, wykonanych przyłączy 92 szt.	Gmina Jędrzejów	279.478,26	Środki własne	-	<ul style="list-style-type: none"> likwidacja studni przydomowych w gospodarz. oszczędna eksploatacja wód podziemnych.
Wymiana i modernizacja sieci wodociągowej w ul. Pińczowskiej, Krzywej, Kilińskiego w Jędrzejowie.	Długość sieci – 717 mb, wykonanych przyłączy 47 szt.	Gmina Jędrzejów	214.731,39	Środki własne	-	j.w.
Wymiana i modernizacja sieci wodociągowej w ul. Zielonej w Jędrzejowie.	Długość sieci – 367 mb, wykonanych przyłączy 14 szt.	Gmina Jędrzejów	39.329,49	Środki własne	-	j.w.

Program ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2009-2016

Budowa sieci wodociągowej między ul. Dygasińskiego, a ul. Słowiańską w Jędrzejowie	Długość sieci – 267 mb, wykonanych przyłączy 7 szt.	Gmina Jędrzejów	37.664,15	Środki własne	-	j.w.
Modernizacja sieci wodociąg. w ul. 3 Maja w Jędrzejowie.	Długość sieci – 265 mb, wykonanych przyłączy 37	Gmina Jędrzejów	57.310,91	Środki własne	-	j.w.
Modernizacja sieci wodociągowa w ul. Strażackiej w Jędrzejowie.	Długość sieci – 85,5 mb, wykonanych przyłączy 10 szt.	Gmina Jędrzejów	33.562,83 środki własne	Środki własne	-	j.w.
Moder. sieci kanalizacji deszcz. w ul. 11 Listopada w J-owie.	Długość sieci – 60,5 mb.	Gmina Jędrzejów	55.880,02	Środki własne	-	uporządkowanie gospodarki wód opadowych.
Budowa sieci wodociągowej z przyłączeniami dla wsi Lipnica, Mniszek, Mniszek-Bacutil.	Długość sieci – 10,6 km, ilość przyłączy – 140 szt.	Gmina Małogoszcz	939 513,93	Środki własne Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w Ramach Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego	374 431,81 565 082,12	<ul style="list-style-type: none"> likwidacja studni przydomowych w gospodar. oszczędna eksploatacja wód podziemnych.
Ekorozwój Ponidzia –budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w gm. Sobków – etap I.	Oczyszczalnia ścieków SBR BIOGEST 300 m ³ /d, sieć kanalizacyjna w miejscowościach Sobków, Sokołów Dolny, Sokołów Górny i Stanowice, dł 21,9 km, wykonanych przyłączy 684 szt.	Gmina Sobków	11.989.287,79	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w Ramach Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego	5.804.374,60	180 m ³ /d ścieków oczyszczonych
Budowa wodociągu w miejscowościach Jawór, Lipa, Karsy.	Długość sieci – 8721 mb, wykonanych przyłączy 128 szt., przepompownia wodociągowa, zbiornik wody V=50 m ³ .	Gmina Sobków	739.192,64	Środki własne	-	<ul style="list-style-type: none"> likwidacja studni przydomowych w gospodar. oszczędna eksploatacja wód podziemnych.
Budowa wodociągu w miejscowości Sokołów Dolny.	Długość sieci 1410 mb.	Gmina Sobków	70 494,03	Środki własne		<ul style="list-style-type: none"> likwidacja studni przydomowych w gospodar. oszczędna eksploatacja wód podziemnych.
Rozbudowa kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej oraz rozbudowa oczyszczalni ścieków w Nagłowicach.	Długość sieci 5,65 km, wykonanych przyłączy 91 szt., rozbudowa oczyszczalni ścieków 1 szt. zwiększenie wydajności o 40 m ³ /d.	Gmina Nagłowice	2.300.000,00	Środki własne Europejski Fundusz Rozwoju Budżet Państwa	340.000,00 1.730.000,00 230.000,00	<ul style="list-style-type: none"> wyrównywanie dysproporcji pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy.
Rekultywacja stawu i	Rekultywacja stawu o	Gmina Słupia	582.899,89	Europejski Fundusz		<ul style="list-style-type: none"> modernizacja istniejących

Program ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2009-2016

zagospodarowanie terenu na park gminny – centrum rekreacji.	powierzchni 3ha i cieku wodnego na długości 500m.			Rozwoju Regionalnego Budżet Państwa	388.884,93 58.289,99	zbiorników małej retencji, • zwiększenie ilości zbiorników małe retencji.
Budowa wodociągu Piła - Gniewięcin	Długość sieci 7,2 km	Gmina Sędziszów	516 265,00	Środki własne ZPORR	85% kosztów kwalifikowanych	• likwidacja studni przydomowych w gospodar. • oszczędna eksploatacja wód podziemnych.
Budowa wodociągu ul. Marianowska, Marianów	Długość sieci 3,6 km	Gmina Sędziszów	303 119,00	Środki własne ZPORR	85% kosztów kwalifikowanych	• likwidacja studni przydomowych w gospodar. • oszczędna eksploatacja wód podziemnych.
Renowacja zbiornika wodnego służącego małej retencji w Krzelowie	- odmulanie i oczyszczanie dna zbiornika, - umacnianie skarp płytami betonowymi wraz z profilowaniem i obrobieniem, - wykonanie schodów betonowych z poręczą, - wykonanie chodnika, - obsianie skarp mieszanką traw.	Gmina Sędziszów	16 000,00	Budżet gminy FOGR	8 000,00 8 000,00	• odmulenie, oczyszczenie i zagospodarowanie zbiornika służącego małej retencji.
Konserwacja rzeki Mierzawy	- uregulowanie rzeki Mierzawy w miejscowości Tarnawa na odcinku 310 mb.	Ś.Z.M. i U. W.	b.d.	Ś.Z.M.iU.W.	b.d.	• uregulowanie rzeki Mierzawa na odcinku 310mb.
Usunięcie szkód powodziowych na rzece Ciek od Słupi.	Uregulowanie rzeki w km 0+000 – 1+500	Ś.Z.M. i U. W.	b.d.	Ś.Z.M. i U. W.	b.d.	• uregulowanie koryta rzeki • zapobieganie podwodziom.
Ochrona powierzchni ziemi						
Zamknięcie i rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w Mieronicach.	Niwelacja terenu, roboty ziemne wraz z drenażem, założenie zieleni i posadzenie drzew.	Gmina Małogoszcz	226 759,92	Budżet gminy WFOŚiGW	45 351,00 181 408,92	• zmniejszenie zawartości azotanów w glebie, • 2 krotne zmniejszenie ołowiu.
Opracowanie programu usuwania materiałów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Małogoszcz	- szczegółowa inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest przeprowadzona w terenie, - ocena stanu zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych.	Gmina Małogoszcz	12 810,00	GFOŚiGW	12 810,00	• Możliwość pozyskania środków WFOŚiGW celem usuwania i utylizacji wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Małogoszcz.
Likwidacja dzikich wysypisk na terenie gminy Sędziszów	Zlikwidowanie w latach 2005-2008 11 dzikich wysypisk śmieci.	Gmina Sędziszów	18 646,00	GFOŚiGW	18 646,00	• ochrona środowiska naturalnego, • ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed

Program ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2009-2016

Likwidacja dzikich wysypisk w sołectwach: Konary, Sielec, Pokrzywnica, Piotrkowice, Podlesie, Przylęk, Krężoły, Kowalów Górny, Stara Olszówka, Lubcza.	Zlikwidowano 10 szt. dzikich wysypisk.	Gmina Wodzisław	18 631,60	Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	18 631,60	zanieczyszczeniem. <ul style="list-style-type: none"> ochrona środowiska naturalnego, ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem.
Ochrona powietrza						
Kompleksowa termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 2 w Jędrzejowie	- docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropodachu, - wymiana okien i drzwi.	Gmina Jędrzejów	b.d.	b.d.	b.d.	<ul style="list-style-type: none"> zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Kompleksowa termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Podchojnach	- docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropodachu, - wymiana okien i drzwi.	Gmina Jędrzejów	b.d.	b.d.	b.d.	<ul style="list-style-type: none"> zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Częściowa termomodernizacja budynków szkół: Gimnazjum Nr 2 w Jędrzejowie, SP Nr 4 w Jędrzejowie, SP w Mnichowie, SP w Potoku Wielkim, SP w Skroniowie, SP w Węgleńcu, SP w Rakowie, SP w Jasionie, SP w Łysakowie, Przedszkola Nr 1 Nr2, Nr3 w Jędrzejowie.	- wymiana okien.	Gmina Jędrzejów	b.d.	b.d.	b.d.	<ul style="list-style-type: none"> zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Docieplenie budynków zarządzanych przez Zakład Usług Komunalnych w Jędrzejowie- blok przy ul. Armii Krajowej 1, ul. Mieszka I 12, ul. 11 Listopada 132	- docieplenie ścian zewnętrznych.	Gmina Jędrzejów	b.d.	b.d.	b.d.	<ul style="list-style-type: none"> zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Kompleksowa termomodernizacja budynku internatu ZSP Nr 1 w Jędrzejowie przy ul. Armii Krajowej 9.	- docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropodachu, - wymiana okien i drzwi.	Powiat Jędrzejowski	405.019,20	PFOŚiGW WFOŚiGW	48.565,20 365.454,00	<ul style="list-style-type: none"> zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Częściowa termomodernizacja	- wymiana stolarki	Powiat Jędrzejowski	280.914,00	PFOŚiGW	20.000,00	j.w.

Program ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2009-2016

budynków szkoły i internatu ZSP Nr 2 w Jędrzejowie.	Okiennej.			WFOŚiGW	260.914,00	
Termomodernizacja kompleksu budynków I Liceum Ogólnokształcącego w Jędrzejowie – I etap	- docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropodachu, - wymiana okien i drzwi.	Powiat Jędrzejowski	961.986,65	PFOŚiGW WFOŚiGW w Kielcach	61.346,65 900.640,00	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, • zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Kompleksowa termomodernizacja obiektów Zespołu Opieki Zdrowotnej w Jędrzejowie.	- docieplenie ścian zewnętrznych, - wymiana okien i drzwi.	Powiat Jędrzejowski	481.190,92	PFOŚiGW i budżet powiatu WFOŚiGW Środki własne	239.999,92 200.411,00 40.780,00	j.w.
Częściowa termomodernizacja budynku szpitala powiatowego w Jędrzejowie.	- wymiana stolarki okiennej.	Powiat Jędrzejowski	23.471,25	PFOŚiGW	23.471,25	j.w.
Częściowa termomodernizacja budynku ZSP w Wodzisławiu.	- wymiana stolarki okiennej.	Powiat Jędrzejowski	11 181,50	PFOŚiGW Środki własne	10.000,00 1.181,50	j.w.
Częściowa termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Krzelowie.	- wymiana stolarki okiennej.	Powiat Jędrzejowski	11 769,69	PFOŚiGW Środki własne	10.000,00 1.769,69	j.w.
Częściowa termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Jędrzejowie.	- wymiana stolarki okiennej.	Powiat Jędrzejowski	53 982,46	PFOŚiGW Środki własne	50.000,00 3.982,46	j.w.
Częściowa termomodernizacja budynków: Urzędu Gminy, bloku mieszkalnego w Nagłowicach, Szkoły Podstawowej w Warzynie.	- wymiana stolarki okiennej, - docieplenie ścian,	Gmina Nagłowice	b.d.	b.d.	b.d.	j.w.
Kompleksowa termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 1 w Sędziszowie.	- docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropodachu, - wymiana okien i drzwi, - montaż kolektorów słonecznych do ogrzewania	Gmina Sędziszów	1 451 188,11	Środki własne WFOŚiGW w Kielcach	50% kosztów kwalifikowanych	j.w.

Program ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2009-2016

	wody.					
Kompleksowa termomodernizacja Miejsko-Gminnego Ośrodka Zdrowia w Sędziszowie.	- docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropodachu, - wymiana okien i drzwi, - montaż kolektorów słonecznych do ogrzewania wody.	Gmina Sędziszów	1 764 131,32	Budżet Gminy WFOŚiGW w Kielcach	1 107 534,32 656 597,00	j.w.
Modernizacja Sieci Ciepłowniczej kotłowni miejskiej Sędziszowskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej.	- modernizacja instalacji odpylania i odpopielania 3 kotłów w kotłowni miejskiej i modernizacja części kotłów w latach 2005-2007.	Gmina Sędziszów	825 035,00	Budżet Gminy SPEC	11 035,00 814 000,00	<ul style="list-style-type: none"> • likwidacja źródeł emisji niezorganizowanej poprzez przyłączanie nowych odbiorców ciepła.
Termomodernizacja budynku przedszkola w Sędziszowie	- ocieplenie stropodachu, - ocieplenie zewnętrznych ścian budynku, cokołów i ścian fundamentowych, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej.	Gmina Sędziszów	319 789,38	Budżet Gminy	319 789,38	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, • zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Budowa oraz modernizacja istniejącego systemu ciepłowniczego w m. Sędziszów, przyłączenie nowych odbiorców ciepła	- modernizacja istniejącego systemu ciepłowniczego, - przyłączenie nowych odbiorców ciepła.	Gmina Sędziszów	4 000 000,00	Budżet Gminy Fundusz Norweski WFOŚiGW w Kielcach	1 500 000,00 1 700 000,00 800 000,00	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie strat ciepła, • likwidacja źródeł emisji niezorganizowanej.
Kompleksowa termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej, Przedszkola i Sali gimnastycznej w Słupii	- docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropodachu, - wymiana okien i drzwi, - montaż kolektorów słonecznych do ogrzewania wody.	Gmina Słupia	660 281,40	WFOŚiGW w Kielcach – pożyczka	540 000,00	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, • zmniejszenie zużycia energii, paliwa.
Edukacja ekologiczna						
Powiatowy konkurs „Czyste Środowisko – Zdrowy Człowiek”, przeznaczony dla uczniów gimnazjów powiatu jędrzejowskiego i kieleckiego	- zakup nagród dla laureatów konkursu, - zakup pamiątek dla uczestników konkursu, - zakup materiałów	Powiat Jędrzejowski, Gimnazjum w Bolesławicach	2 510,17	PFOŚiGW	2 510,17	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży, • ukształtowanie się właściwych postaw wobec otaczającego środowiska, • aktywność młodzieży w działaniach proekologicznych.

Program ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2009-2016

	niezbędnych do przeprowadzenia konkursu.					
Konkursy plastyczne dla uczniów ZSP Nr 2 w Jędrzejowie: „Rośliny świata” „Woda darem natury” „Ptaki świata”, „Znaczenie lasów w przyrodzie i w życiu ludzi” oraz konkurs fotograficzny: „Przyroda w zimowej szacie”	- zakup nagród dla laureatów konkursu.	Powiat Jędrzejowski, ZSP Nr 2 w Jędrzejowie	749,00	PFOŚiGW	749,00	j.w.
Powiatowe konkursy wiedzy ekologicznej przeznaczone dla uczniów gimnazjów powiatu jędrzejowskiego i kieleckiego.	- zakup nagród dla laureatów konkursu, - zakup pamiątek dla uczestników konkursu, - zakup materiałów niezbędnych do przeprowadzenia konkursu.	Powiat Jędrzejowski, Gimnazjum w Boleszycach	5 100,16	PFOŚiGW	5 100,16	<ul style="list-style-type: none"> wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży, ukształtowanie się właściwych postaw wobec otaczającego środowiska, aktywność młodzieży w działaniach proekologicznych.
Powiatowy konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych: „Najpiękniejsze i najczystsze miejsca w powiecie jędrzejowskim”.	- zakup nagród dla laureatów konkursu.	Powiat Jędrzejowski, Szkoła Podstawowa w Mierzawie	400,00	PFOŚiGW	400,00	j.w.
Powiatowy konkurs wiedzy: „Powiat Jędrzejowski-nasza historia, kultura i przyroda” dla uczniów szkół podstawowych..	- zakup nagród dla laureatów konkursu.	Powiat Jędrzejowski, Szkoła Podstawowa w Mierzawie	500,00	PFOŚiGW	500,00	j.w.
Wojewódzki konkurs plastyczny „Czyste powietrze wokół nas” – etap powiatowy, przeznaczony dla dzieci i młodzieży w wieku od 6-18 lat	- zakup nagród dla laureatów konkursu.	Powiat Jędrzejowski	363,50	PFOŚiGW	363,50	j.w.
Powiatowe coroczne konkursy „Piękna, ekologiczna i bezpieczna zagroda”, przeznaczony dla rolników powiatu jędrzejowskiego.	- zakup nagród dla laureatów konkursu, - zakup materiałów niezbędnych do przeprowadzenia konkursu.	Powiat Jędrzejowski	18.068,34	PFOŚiGW	18.068,34	<ul style="list-style-type: none"> wzrost świadomości ekologicznej rolników ukształtowanie się właściwych postaw wobec otaczającego środowiska, aktywność w działaniach proekologicznych
Budowa Bazy Turystyczno-	- budynek zaplecza bazy,	Gmina Sędziszów	2 515 868,90	Środki własne	40,24%	<ul style="list-style-type: none"> rozwój turystyki, sportu i rekreacji na terenie gminy

Program ochrony środowiska dla powiatu jędrzejowskiego na lata 2009-2016

Kulturalno-Rekreacyjnej w Sędziszowie	kąpieliska z pomostem i zjeżdżalnią, korty tenisowe, boisko wielofunkcyjne, boisko do piłki plażowej, plac zabaw, trybuna.			EFRR Budżet Państwa	51,80% 7,96%	Sędziszów, • wspomaganie małej retencji.
Akcja „Sprzątanie Świata”, Dzień Ziemi	- zbiórka odpadów w miesiącach kwiecień i wrzesień .	Gmina Sędziszów	4 485,18	Środki własne		Zebrano ok. 1000m ³ odpadów
Konkursy ekologiczne: „Nasza gmina czysta i zielona”, „Rady na odpady”, „Szukaj zysku w odzysku”, „Środowisko a odpady”, „Program selektywnej zbiórki odpadów dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych z terenu gminy Sędziszów”.	- konkursy ekologiczne połączone ze zbiórką odpadów, przeznaczone dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy. Konkursy przeprowadzono w latach 2005-2008, brało w nich udział 11 szkół i 1500 uczestników.	Gmina Sędziszów	2 000,00	Środki własne- GFOŚiGW PFOŚiGW WFOŚiGW w Kielcach	11 500,00 7 200,00 23 333,00	Zebrano ok. 8698 kg makulatury; 123,8 kg baterii; 689,5 kg puszek;aluminium
Współorganizacja i organizacja konkursów o tematyce ekologicznej m.in. „Najpiękniejsze i najczystsze miejsca w powiecie jędrzejowskim” „Zabytki powiatu jędrzejowskiego” „Zielono mi”.	Konkursy ekologiczne połączone z wycieczkami.	Gmina Wodzisław	1 400,00	b.d.	b.d.	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości ekologicznej rolników • ukształtowanie się właściwych postaw wobec otaczającego środowiska, • aktywność w działaniach proekologicznych

9. Strategia (krótkoterminowych) działań na lata 2009-2013.

9.1. Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa

- inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń z oczyszczalni ścieków do wód,
- likwidacja niezorganizowanych zrzutów ścieków na obszarach skanalizowanych,
- opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia i wody w kąpieliskach,
- opracowanie i wdrożenie systemu monitorowania emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych do wód – przy współpracy z sąsiednimi powiatami,
- opracowywanie projektów technicznych sieci kanalizacyjnej oraz opracowanie projektów oczyszczalni ścieków w gminach nieskanalizowanych - Oksa, Imielno,
- kontynuowanie rozbudowy sieci kanalizacyjnej i dociążenie istniejących oczyszczalni ścieków,
- kontynuowanie rozbudowy sieci wodociągowej w poszczególnych gminach,
- inwentaryzacja ilości oraz stanu technicznego ujęć wód podziemnych na terenach obecnie niedozorowanych w celu możliwości przejęcia tych ujęć i ich modernizacji na potrzeby komunalne,
- opracowanie projektów geologicznych na wykonanie ujęć wód podziemnych w gminach nie posiadających wystarczających zasobów wodnych oraz rozpoczęcie budowy ujęć – Słupia Jędrzejowska, Sędziszów, Sobków, Oksa,
- ochrona zasobów i jakości wód podziemnych – współpraca z gminami (likwidacja nieczynnych i rzadko używanych studni przydomowych w gospodarstwach zwodociągowanych, budowa lub modernizacja osadników gnilnych w dużych gospodarstwach rolnych, kontrola właściwej eksploatacji ujęć czynnych, oszczędna eksploatacja wód podziemnych),
- ochrona źródłiskowych odcinków rzek (zakaz poboru wód, zakaz zrzutu ścieków), edukacja rolników w zakresie ograniczenia do niezbędnego minimum i zgodnie z okresem karencji stosowania sztucznych nawozów i środków ochrony roślin – przy współpracy z sąsiednimi powiatami,
- rozbudowa kanalizacji deszczowej w miastach powiatu i na terenach zakładów o dużej powierzchni utwardzonej,
- ograniczanie wykorzystywania wód podziemnych do celów innych niż zaopatrzenie ludności w wodę,
- zwiększenie ilości zbiorników małej retencji we wszystkich gminach,

- modernizacja istniejących zbiorników małej retencji,
- budowa zbiorników przeciwpożarowych na terenach poszczególnych gmin.

9.2. Powietrze atmosferyczne

- opracowanie i wdrożenie systemu zbierania i gromadzenia informacji o zanieczyszczeniach powietrza,
- inwentaryzacja źródeł emisji substancji do powietrza,
- modernizacja kotłowni węglowych w budynkach użyteczności publicznej we wszystkich gminach,
- propagowanie zagadnienia termorenowacji budynków (współdziałanie z gminami),
- nawiązanie współpracy z administracją wojewódzką w zakresie kontroli i bieżącej aktualizacji jednostek gospodarczych z terenu powiatu wprowadzających substancje zanieczyszczające do powietrza atmosferycznego,
- wprowadzenie do ankietowanych badań opinii publicznej (por. punkt dot. edukacji ekologicznej) zagadnień dotyczących celowości przyłączenia części domków jednorodzinnych do miejskiej sieci ciepłowniczej, lub sieci znajdujących się w pobliżu kotłowni zasilających większych odbiorców,
- sporządzenie dokumentacji projektowej gazyfikacji gmin powiatu,
- rozszerzenie propagowania wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (en. słoneczna, en. geotermalna połączona z wykorzystaniem pomp ciepła, en. ze spalania biomasy) – umieszczenie stosownych informacji w wydziale budownictwa i ochrony środowiska (współdziałanie z gminami). Rozważanie możliwości zastosowania ulg podatkowych dla osób instalujących odpowiednie urządzenia, lub pozyskanie środków na wsparcie inicjatyw z funduszy powiatowych, wojewódzkich, krajowych, komercyjnych,
- inwentaryzacja miejsc możliwych do lokalizacji elektrowni wodnych, wiatrowych i innych źródeł odnawialnej energii,
- opracowanie programu rozwoju energetyki odnawialnej,
- kontynuowanie dalszych inwestycji prowadzonych przez Cementownię „Małogoszcz” na rzecz ochrony powietrza atmosferycznego.

9.3. Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego

- inwentaryzacja źródeł uciążliwości akustycznej,
- uczestniczenie (np. poprzez proponowanie monitorowanych obszarów) w okresowym monitorowaniu przez WIOŚ poziomu hałasu na wybranych obszarach powiatu,

- opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla ważniejszych terenów z przekroczeniem poziomu hałasu,
- nadzór nad sukcesywnym eliminowaniem uciążliwości hałasu (w miejscach jego przekroczenia) w rejonie ważniejszych arterii komunikacyjnych. Na obszarach zagrożonych należy obligować inwestorów do wypełniania zobowiązań dotyczących eliminacji uciążliwości, poprzez realizację infrastruktury przeciwhałasowej (budowa w miarę możliwości ekranów akustycznych, tworzenie pasów zieleni mogących pełnić funkcje ekranów akustycznych, poprawa jakości nawierzchni dróg) oraz zmniejszanie dopuszczalnej prędkości pojazdów na wybranych odcinkach,
- inwentaryzacja źródeł emisji pól elektromagnetycznych i obszarów objętych oddziaływaniem tych pól,
- wprowadzenie do planów miejscowych zapisów, dotyczących istniejących i projektowanych obiektów promieniowania niejonizującego wraz ze wskazaniem stref II stopnia.

9.4. Zapobieganie skutkom awarii

- informowanie społeczeństwa o wystąpieniu poważnych awarii (praca ciągła),
- sporządzenie planów operacyjno – ratowniczych dla gmin powiatu narażonych na skutki awarii przemysłowych przez zakłady stwarzające duże ryzyko powstania poważnej awarii,
- uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń w zakresie poważnych awarii,
- koordynacja zagadnienia dotyczącego weryfikacji (na podstawie dotychczasowych doświadczeń własnych, jak i również doświadczeń sąsiednich regionów) i aktualizacji procedury postępowania w przypadku awarii drogowej (służby: Straż Pożarna, Policja, Pogotowie Ratunkowe, WIOŚ) – koordynacja prac.

9.5. Ochrona przyrody i krajobrazu z uwzględnieniem wymogów UE

- objęcie ochroną terenów w ramach programu Natura 2000 – zadania ponadlokalne,
- motywowanie gmin na rzecz wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska obszarów cennych przyrodniczo,
- wykonanie (w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków) operatu dotyczącego stanu zachowania zabytkowych obiektów dworsko – parkowych. Określenie najpilniejszych potrzeb w tej dziedzinie,

- pielęgnacja i urządzenie istniejących terenów zielonych – parków, zieleńców itp., zwiększanie ich powierzchni w obrębie miast i gmin (praca ciągła),
- dokonanie oceny zachowania parków podworskich,
- kontynuacja prac związanych z renowacją i zagospodarowaniem Parku im. Mikołaja Reja w Nagłowicach,
- ochrona istniejących zadrzewień (praca ciągła),
- opracowanie koncepcji wprowadzenia zadrzewień i zakrzewień na obszarze powiatu,
- utrzymanie infrastruktury turystycznej (współpraca z gminami),
- tworzenie ścieżek dydaktycznych na terenie poszczególnych gmin,
- organizowanie oznakowanych tras rowerowych na obszarach cennych przyrodniczo,
- ochrona obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków i wykluczenie ich zabudowy. Ochrona zabytkowych założeń dworsko – ogrodowych,
- ochrona terenów cennych przyrodniczo (ustanowionych ustawą o ochronie przyrody, ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych) przed udostępnieniem dla działalności gospodarczej – działania ponadlokalne,
- objęcie ochroną na wniosek Rady Gminy lub wojewody pomników przyrody żywej pojedynczych drzew lub grupy drzew na terenach poszczególnych gmin powiatu,
- zebranie danych i opracowanie koncepcji zachowania naturalnych zbiorników retencyjnych i renaturyzacji ekosystemów,
- aktualizacja ewidencji gruntów rolnych możliwych do zalesienia,
- kontynuowanie zalesień w poszczególnych gminach w ilościach przyjętych limitów,
- opracowanie powiatowego programu zwiększania lesistości,
- inwentaryzacja lasów prywatnych.

9.6. Ochrona gleb i terenów zdegradowanych

- inwentaryzacja terenów zdegradowanych,
- inwentaryzacji terenów poeksploatacyjnych surowców mineralnych w kontekście przeznaczenia ich do rekultywacji,
- opracowanie powiatowego programu rekultywacji zdegradowanych gleb, wyrobisk, terenów przemysłowych,
- rekultywacja nielegalnych wyrobisk,
- uwzględnienie w nowych planach miejscowego zagospodarowania przestrzennego gmin, terenów mogących stanowić w przyszłości miejsca eksploatacji surowców mineralnych dla potrzeb lokalnych,

- współpraca z gminami i UW w sprawach związanych z eksploatacją surowców mineralnych (likwidacja nielegalnego wydobycia, dostosowanie wydobycia do obowiązujących przepisów i wymagań ochrony środowiska).

9.7. Tereny przemysłowe

- sporządzenie rejestru terenów przemysłowych o przewidywanej możliwości występowania skażenia środowiska,
- określenie położenia terenów przemysłowych w powiecie, w kontekście zagospodarowania przestrzennego oraz preferowanych kierunków rozwoju,
- wykonanie badań jakości podstawowych komponentów środowiska (wody, gleby-grunty) w obrębie zinwentaryzowanych terenów przemysłowych,
- początek prac dotyczących ewentualnej rekultywacji zdegradowanych terenów przemysłowych (współdziałanie z gminami i właścicielami tych terenów).

9.8. Usprawnienie zarządzania środowiskiem

- wzmocnienie (jakościowe i ilościowe) służb ochrony środowiska w gminach i powiecie,
- powołanie powiatowego zespołu konsultacyjnego zajmującego się problematyką ekologiczną,
- przygotowanie administracji ochrony środowiska do prowadzenia procedury wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia oraz IPPC (Zintegrowane Zapobieganie i Ograniczanie Zanieczyszczeń),
- przygotowanie służb ochrony środowiska do pełnego wdrażania prawa ekologicznego i korzystania ze środków finansowych polskich i UE (praca ciągła),
- rozszerzanie systemu udostępniania informacji o środowisku w/g ustawy Prawo Ochrony Środowiska.

9.9. Edukacja ekologiczna

- przygotowania programu wspierania rozwoju usług turystycznych na obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
- tworzenie partnerstwa publiczno - prywatnego na rzecz rozwiązywania problemów ochrony środowiska,
- koordynowanie na terenie całego powiatu akcji „Ochrony międzynarodowego Dnia Ziemi”, „Sprzątania Świata” i innych pomiędzy szkołami szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadpodstawowego (konkurs powiązany z nagrodami), jak również

- z organizacjami o charakterze społecznym (np.: LOP, ZHP) czy instytucjami (np. UG, UMiG, Starostwo Powiatowe, Nadleśnictwa, Koła Łowieckie),
- organizowanie konkursów, wystaw, imprez aktywizujących społeczeństwo do troski o środowisko (praca ciągła),
 - podjęcie szerszych działań obejmujących edukację środowisk wiejskich, zwłaszcza w zakresie problematyki programów rolno – środowiskowych,
 - propagowanie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych (produkcja zdrowej żywności), zalesień oraz współzależności celów środowiskowych i ekonomicznych,
 - podpisanie porozumień o szerzeniu edukacji ekologicznej z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, uczelniami,
 - działania w kierunku utworzenia gminnych centrów edukacji ekologicznej,
 - zapewnienie społeczeństwu powszechnego dostępu do informacji o środowisku (praca ciągła),
 - kontynuowanie rozwijania turystyki pieszej i rowerowej.

Strategię krótkoterminowych działań na lata 2009 – 2013 do realizacji przez gminy powiatu jędrzejowskiego przedstawia Tabela 17. Dane wg. ankiet z Gmin.

Tabela 17.

Lp.	Nazwa zadania	Szacunkowe koszty realizacji
Gmina Imielno		
1.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Imielno	5 337 tys. zł
Gmina Jędrzejów		
1.	Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Jędrzejowie	25 mln zł
2.	Rewitalizacja terenu wokół zalewu i przyległych obszarów rekreacyjnych w Jędrzejowie obejmujący : modernizację czaszy zalewu ,doprowadzenie wody do zalewu, odcinkowy remont koryta rzeki Brzeźnicy	5 mln 840 tys. zł
3.	Dofinansowanie utylizacji pokryć azbestowych z terenu miasta i gminy Jędrzejów w roku 2009	30 000 zł
4.	Termomodernizacja szkoły Podst. Nr 3 w Jędrzejowie	155 000 zł
5.	Selektywna zbiórka odpadów w 2009r.	63 134 zł
6.	Budowa sieci wodociągowej w mieście Jędrzejów w części obecnie niezwodociągowanej-zadanie wieloletnie	b.d.
7.	Budowa sieci kanalizacyjnej w mieście Jędrzejów w części obecnie nieskanalizowanej-zadanie wieloletnie.	b.d.

8.	Budowa sieci wodociągowej wraz z opracowaniem części projektowej w miejscowościach: Przysław-Cierno Zaszosie, Książę Skroniów, Jasionna, Łścin, Kopaniny, Raków, Rakówek, Wolica, Kulczyzna, Chorzewa, Mnichów – zadanie wieloletnie.	b.d.
9.	Wymiana i budowa rurociągu tłoczego od studni nr.6, budowa stacji uzdatniania wody – montaż urządzeń i aparatury kontrolno-pomiarowej na ujęciu „Wilanów” – zadanie wieloletnie.	b.d.
10.	Rozbudowa kanalizacji deszczowej na terenie miasta Jędrzejów wraz z zamontowaniem separatorów – zadanie wieloletnie.	b.d.
11.	Rozbudowa kanalizacji deszczowej na terenach zakładów o dużej powierzchni utwardzonej – zadanie wieloletnie.	b.d.
12.	Wymiana rur wodociągowych azbestowo-cementowych we wsi Zagaje (dł. 2,8 km) – zadanie wieloletnie.	b.d.
13.	Wymiana sieci wodociągowej ul. Barbary, Żeromskiego, Konopnickiej oraz wymiana sieci kanalizacji sanitarnej ul. Barbary rok 2009.	b.d.
14.	Opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia i wody w kąpieliskach – praca ciągła.	b.d.
Gmina Małogoszcz		
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej Leśnica-Zakrucze	3 mln 500 tys. zł
2.	Budowa wodociągu Góry Lasochowskie	430 tys. zł
Gmina Nagłowice		
1.	Budowa gminnego wodociągu	17 mln zł
2.	Budowa Gminnego Ośrodka Kultury w Nagłowicach	7 mln zł
3.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w Nagłowicach oraz budowa wodociągu i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ślęcin	5 mln zł
4.	Zagospodarowanie centrum wsi Nagłowice jako kształtowanie przestrzeni publicznej	750 tys. zł
Gmina Oksa		
1.	Opracowanie „Programu usuwania azbestu”	6 tys.zł
2.	Opracowanie „Programu gospodarki odpadami”	7 tyś. zł
Gmina Sędziszów		
1.	Termomodernizacja Szkoły w Tarnawie	337 569,22 zł
2.	Termomodernizacja Szkoły w Krzęcicach	580 tys.zł
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej, przebudowa oczyszczalni ścieków w Sędziszowie – I etap.	16 mln zł

4.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Borszowicach. Budowa kanalizacji sanitarnej w Tarnawie.	4 mln 200 tys. zł
5.	Budowa wodociągu w miejscowości Szałas	150 tys. zł
6.	Budowa wodociągu w miejscowości Swaryszów	200 tys.zł
7.	Budowa zbiornika retencyjnego przy ul. Sportowej w Sędziszowie	3 mln 500 tys.zł
8.	Modernizacja i przebudowa kotłowni miejskiej	2 mln 400 tys.zł
Gmina Słupia		
1.	Ocena stanu parków podworskich oraz ich restytucja, utworzenie pomników przyrody	100 tys.zł
2.	Realizacja koncepcji zadrzewień i zakrzewień	20 tys.zł
3.	Podnoszenie lesistości gminy	10 tys.zł
4.	Tworzenie szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych	20 tys.zł
5.	Modernizacja lokalnych kotłowni	100 tys.zł
6.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: Ośrodek Zdrowia w Słupi i Szkoła Podstawowa w Obiechowie	850 tys.zł
7.	Promocja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	1 tys.zł
8.	Budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w miejscowościach: Nowa Wieś, Słupia, Rawka, Wywła	10 mln zł
9.	Budowa sieci wodociągowej w pozostałych miejscowościach Gminy Słupia	1 mln zł
10.	Budowa ujęcia wody w miejscowości Wielkopole	500 tys.zł
11.	Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	6 mln zł
12.	Rekultywacja dzikich wyrobisk eksploatacyjnych	50 tys.zł
13.	Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy	5 tys.zł
Gmina Sobków		
1.	Ekorozwój Ponidzia – budowa kanalizacji sanitarnej i rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Sobków – II etap	12 mln zł
2.	Budowa wodociągu w miejscowości Żerniki	1,3 mln zł
3.	Rozbudowa boiska sportowego w Sobkowie na potrzeby Gimnazjum Publicznego i Szkoły Podstawowej	1,1 mln zł
Gmina Wodzisław		
1.	Rozbudowa wodociągu grupowego „WODZISŁAW”, budowa zbiorników wyrównawczych i rurociągu zasilającego	550 tys.zł
2.	Rozbudowa wodociągu grupowego „Brzeście” etap IV – wodociąg Pękosław, Kowalów Dolny, Kowalów Górny, Olszówka Nowa, Sielec	4 mln 600tys.zł
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej w ramach programu „Ochrona zbiornika wód podziemnych kraju, prawobrzeżnego dopływu rzeki Mierzawy”	4mln 900 tys.zł
4.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Wodziaławiu	4 mln 400 tys.zł

5.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Lubczy oraz budowa kanalizacji sanitarnej w miejsc. Lubcza	3 mln zł
6.	Budowa zbiorników wyrównawczych dla wodociągu „Przyrąb-Lubcza”	2 mln 500 tys.zł
7.	Budowa wodociągu dla miejscowości Mierzawa i Przyłęczek	900 tys.zł
8.	Rozbudowa wodociągu grupowego „Niegosławice” – wodociąg wraz z przyłączami dla wsi Judasze	375 tys.zł
9.	Budowa wodociągu dla miejscowości Podlesie i Droblin	520 tys.zł
10.	Uporządkowanie gospodarki odpadami – pojemniki, wywóz, kontrola przyległych terenów	10 tys.zł /rok

10. Strategia długoterminowych działań do roku 2016

10.1. Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa

- opracowanie i wdrożenie programu działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych (stanowiska do składowania obornika, magazynowania gnojowicy, zastosowania rolniczego ścieków i osadów) ze źródeł rolniczych, środków ochrony roślin – we współpracy z sąsiednimi powiatami,
- przygotowanie i wdrożenie programu działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń wprowadzanych z wodami opadowymi,
- przygotowanie i wdrożenie systemu indywidualnego oczyszczania ścieków w terenach o rozproszonej zabudowie, wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nieskanalizowanych z uwagi na małą gęstość zaludnienia,
- modernizacja stacji uzdatniania wody,
- modernizacja, rozbudowa i budowa systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków,
- realizacja budowy systemów oczyszczania ścieków równoległe z wodociągowaniem,
- kontynuowanie rozbudowy sieci kanalizacyjnej i wodociągowej,
- rozpoczęcie budowy oczyszczalni ścieków komunalnych na terenach poszczególnych gmin,
- kontynuowanie rozbudowy sieci kanalizacji deszczowej na terenach przemysłowych,
- kontynuowanie budowy ujęć wód podziemnych w gminach nie posiadających wystarczających zasobów wodnych,
- kontynuacja ochrony zasobów i jakości wód podziemnych – współpraca z gminami (likwidacja nieczynnych i rzadko używanych studni przydomowych w gospodarstwach zwodociągowanych, budowa lub modernizacja osadników

- gnilnych w dużych gospodarstwach rolnych, kontrola właściwej eksploatacji ujęć czynnych, oszczędna eksploatacja wód podziemnych),
- kontynuacja ochrony zasobów i jakości wód powierzchniowych (współpraca z RZGW Warszawa oraz sąsiednimi powiatami) – ochrona źródłkowych odcinków rzek (zakaz poboru wód, zakaz zrzutu ścieków), edukacja rolników w zakresie ograniczenia do niezbędnego minimum i zgodnie z okresem karencji stosowania sztucznych nawozów i środków ochrony roślin, rozbudowa kanalizacji deszczowej,
 - kontynuacja działań związanych ze zwiększeniem ilości zbiorników małej retencji oraz modernizacji istniejących.

10.2. Powietrze atmosferyczne

- ograniczenie uciążliwości odorowych emitowanych z ferm, składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków,
- kontynuacja modernizacji tradycyjnych kotłowni opalanych węglem i koksem na czystsze źródła energii,
- rozpoczęcie prac związanych z gazyfikacją powiatu,
- kontynuacja propagowania wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych i termorenowacja budynków,
- działania w kierunku produkcji energii ze źródeł odnawialnych (biomasy, energii słońca, wody, wiatru),
- kontynuacja współpracy z administracją wojewódzką w zakresie kontroli podmiotów emitujących zanieczyszczenia,
- wprowadzanie nowoczesnych technik i technologii energooszczędnych,
- kontynuacja współpracy z administracją województwa w zakresie kontroli podmiotów gospodarczych emitujących zanieczyszczenia do powietrza atmosferycznego,
- kontynuacja inwestycji prowadzonych przez Cementownię „Małogoszcz” na rzecz ochrony powietrza atmosferycznego,

10.3. Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego

- wprowadzanie zagadnień akustycznych w planach zagospodarowania przestrzennego – z uwzględnieniem obszarów ograniczonego użytkowania,
- przygotowanie programu ochrony przed hałasem przemysłowym,
- analiza oddziaływania na środowisko występujących źródeł pól elektromagnetycznych i ich wpływu na zdrowie ludzi

10.4. Zapobieganie skutkom awarii

- aktualizacja procedury postępowania w przypadku awarii drogowej i przemysłowej (służby: Straż Pożarna, Policja, Pogotowie Ratunkowe, WIOŚ) – koordynacja prac,
- praca ciągła założeń strategii krótkoterminowej,

10.5. Ochrona przyrody i krajobrazu z uwzględnieniem wymogów UE

- respektowanie przez użytkowników środowiska zasad ekorozwojowych na terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
- wspieranie przez samorząd powiatu inicjatyw dotyczących tworzenia obszarów i obiektów chronionych,
- motywowanie społeczności lokalnych do działań na rzecz utrzymania walorów przyrodniczych terenów,
- opracowania ekofizjograficzne gmin jako podstawa do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- wdrażanie programów rolnośrodowiskowych na terenach cennych przyrodniczo,
- realizacja całości lub części koncepcji wprowadzania zadrzewień i zakrzewień na wybranych obszarach powiatu,
- dalsza współpraca z nadleśnictwami i gminami w kwestii podnoszenia lesistości powiatu,
- podjęcie działań realizacyjnych, mających na celu odnowienie parków podworskich (współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków),
- podejmowanie działań w celu objęcia ochroną obiektów najcenniejszych pod względem przyrodniczym (proponując Rad Gmin, organizacji ekologicznych, Parków Krajobrazowych),
- wprowadzenie do realizacji koncepcji zachowania naturalnych zbiorników retencyjnych i renaturyzacji ekosystemów,
- utrzymanie infrastruktury turystycznej (współpraca z gminami),
- restrukturyzacja terenów wiejskich poprzez zalesienia i zadrzewienia,
- kontynuacja ochrony istniejących lasów, poprawa ich produktywności,
- utrzymanie wielofunkcyjności lasów, poprawa ich funkcji wodochłonnej, klimatotwórczej, glebochronnej,
- uwzględnienie pozytywnej roli lasów i zadrzewień w planach zagospodarowania przestrzennego.

10.6. Ochrona gleb i terenów zdegradowanych

- objęcie monitoringiem gleb: rejestracja zmian fizycznych, chemicznych, biologicznych wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji gleb oraz oddziaływania negatywnych czynników,
- wprowadzenie na terenach chronionych produkcji rolnej zgodnie z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- podjęcie pierwszych działań mających na celu zmiany sposobu użytkowania gruntów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie dróg,
- rozpoczęcie realizacji powiatowego programu rekultywacji zdegradowanych gleb, wyrobisk, terenów przemysłowych,
- zagospodarowanie niektórych wyrobisk dla potrzeb małej retencji,
- ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalni.

10.7. Tereny przemysłowe

- koordynacja prac dotyczących ewentualnej rekultywacji zdegradowanych terenów przemysłowych,
- weryfikacja i ponowne określenie położenia terenów przemysłowych w powiecie, w kontekście zagospodarowania przestrzennego jego terenów oraz preferowanych kierunków rozwoju.

10.8. Usprawnienie zarządzania środowiskiem

- wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego,
- doskonalenie współpracy z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, uczelniami,
- zweryfikowanie lub opracowanie nowych, planów zagospodarowania przestrzennego w celu uwzględnienia wymagań wynikających ze znowelizowanego prawa ekologicznego,
- analiza wydanych pozwoleń ekologicznych i przestrzegania nałożonych obowiązków.

10.9. Edukacja ekologiczna

- wspieranie powstawania tzw. „zielonych miejsc pracy”, w szczególności w rolnictwie ekologicznym, eko- i agroturystyce, leśnictwie, ochronie przyrody, gospodarce wodnej,
- wspieranie przedsięwzięć na rzecz rolnictwa ekologicznego, budowy zbiorników retencyjnych, odnawialnych źródeł energii, odzysku odpadów,
- promowanie podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty ekologiczne, wspieranie działań zmierzających do osiągnięcia certyfikatów (praca ciągła),

- promowanie wszelkich przykładów osiągnięcia znacznych efektów ekologicznych (praca ciągła),
- aktywizacja społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody (praca ciągła),
- propagowanie najlepszych dostępnych technik BAT (praca ciągła).
- konsultacje dla sfery biznesu z zakresu rozwiązywania problemów ekologicznych (praca ciągła),
- kontynuowanie szkoleń urzędników, radnych, nauczycieli, sołtysów,
- wprowadzanie programów edukacyjnych dla uczniów,
- programy edukacyjne dla rolników, przedsiębiorców,
- organizacja warsztatów, seminariów, konferencji z zakresu ekologii (praca ciągła).

11. Realizacja Programu

11.1. Szacunkowe koszty realizacji Programu

Przedstawione potrzeby inwestycyjne dotyczą jedynie przedsięwzięć podstawowych w zakresie ochrony środowiska przewidzianych do realizacji w okresie do 2013 roku.

Tabela 18. Szacunkowe koszty realizacji Programu.

Grupa działań	Przewidywany zakres działań	Przewidywane koszty wdrożenia [zł]
Środowisko przyrodnicze i ochrona przyrody	współdziałanie przy tworzeniu europejskiej sieci ekologicznej „NATURA 2000”	koszty w ramach działalności powiatu
	pielęgnacja i zarządzanie istniejącymi terenami zielonymi – parkami, zieleńcami itp., zwiększanie ich powierzchni	koszty gmin; rocznie ok. 120 000
	dokonanie oceny zachowania parków podworskich oraz ich utrzymanie	rocznie ok. 50 000 (powiat+gminy)
	opracowanie koncepcji wprowadzenia zadrzewień i zakrzewień na obszarze powiatu oraz realizacja całości lub części koncepcji	rocznie ok. 50 000 (powiat+gminy)
	podnoszenie lesistości powiatu - współpraca z nadleśnictwami i gminami	rocznie ok. 75 000 (powiat+gminy)
	utrzymanie infrastruktury turystycznej (współpraca z gminami)	rocznie ok. 300 000 (powiat+gminy)
Powietrze atmosferyczne	modernizacja kotłowni w budynkach użyteczności publicznej	ok. 90 000 na jedną kotłownię
	gazyfikacja gmin powiatu	koszt 1 km ok. 80 000
	inwestycje prowadzone przez Cementownię „Małogoszcz”	ok. 60 mln
	propagowanie wykorzystania en. ze źródeł odnawialnych	rocznie ok. 30 000
Zasoby wodne i gospodarka	budowa bądź rozbudowa sieci kanalizacyjnej we wszystkich gminach powiatu.	koszt 1 km sieci ok. 200 000

wodno-ściekowa	likwidacja niezorganizowanych zrzutów ścieków na obszarach skanalizowanych	rocznie ok. 110 000
	budowa oczyszczalni ścieków na terenach gmin	koszt jednej oczyszczalni 1,5-2 mln
	wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nieskanalizowanych z uwagi na małą gęstość zaludnienia	rocznie ok. 220 000
	ochrona zasobów i jakości wód podziemnych	rocznie ok. 110 000
	kontynuacja rozbudowy sieci wodociągowej na terenach wszystkich gmin powiatu	koszt 1 km sieci ok. 90 000
	ochrona zasobów i jakości wód powierzchniowych	rocznie ok. 10 000
Zasoby surowców mineralnych	wrysowanie do nowo opracowywanych miejsc. planu ogólnego zagospod. przestrz. gminy, miejsc mogących stanowić w przyszłości miejsca eksploatacji surowców mineralnych	w ramach kosztów opracowania miejscowych planów dla gmin
	współpraca z gminami i UW w sprawach związanych z eksploatacją surowców mineralnych (likwidacja nielegalnego wydobywania, dostosowanie wydobywania do obowiązujących przepisów i wymagań ochrony środowiska)	rocznie ok. 50 000
Ochrona powierzchni ziemi i gleb	wykonanie inwentaryzacji terenów poeksploatacyjnych surowców mineralnych w kontekście przeznaczenia ich do rekultywacji	50 000
	opracowanie we współdziałaniu z IUNG w Puławach programu ochrony gleb przed erozją na wybranych terenach	150 000
	opracowanie we współdziałaniu z IUNG Puławy, inwentaryzacji terenów położonych wzdłuż dróg, w celu określenia konieczności zmiany sposobu użytkowania na nich gleb	150 000
	podjęcie działań mających na celu zmianę sposobu użytkowania gruntów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie dróg	rocznie ok. 30 000
Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne	sporządzenie rejestru terenów zagrożonych promieniowaniem elektromagnetycznym	50 000
	nadzór nad sukcesywnym eliminowaniem uciążliwości hałasu (w miejscach jego przekroczenia) w rejonie ważniejszych arterii komunikacyjnych	rocznie ok. 20 000
	wprowadzenie do planów miejscowych zapisów, dotyczących istniejących i projektowanych obiektów promieniowania niejonizującego wraz ze wskazaniem stref II stopnia	w ramach kosztów opracowania miejscowych planów dla gmin
Tereny przemysłowe	sporządzenie rejestru terenów przemysłowych o przewidywanej możliwości występowania skażenia środowiska	10 000
	określenie położenia terenów przemysłowych w powiecie, w kontekście zagospodarowania przestrzennego jego obszaru oraz preferowanych kierunków rozwoju	w ramach kosztów opracowania miejscowych planów dla gmin

Poważne awarie przemysłowe i drogowe	koordynacja prac nad weryfikacją i aktualizacją procedury postępowania w przypadku awarii drogowej i przemysłowej	20 000
Edukacja ekologiczna	koordynacja działań szkół, organizacji i instytucji	rocznie ok. 15 000
	stworzenie powszechnego dostępu do informacji dotyczących problematyki ochrony środowiska (witryny internetowe, broszury, publikacje)	40 000
	edukacja środowisk wiejskich	rocznie ok. 25 000

11.2. Źródła i struktura finansowania.

Pełne wdrażanie „Programu...” będzie możliwe po stworzeniu sprawnego systemu jego finansowania. Podstawowymi źródłami finansowania zadań proekologicznych będą: środki własne inwestorów (budżety jednostek samorządowych, podmiotów gospodarczych), środki pochodzące z dotacji i programów krajowych (NFOŚiGW, WFOŚiGW), środki Funduszy krajowych i europejskich, a także wsparcie fundacji, osób prywatnych, firm. Źródłem finansowania przedsięwzięć ekologicznych mogą być też kredyty udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska z dopłatami do oprocentowania przez fundusze ochrony środowiska, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne, kredyty międzynarodowych instytucji finansowych np. Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Zasadniczym celem NFOŚiGW jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w dziedzinie: ochrony wód, gospodarki wodnej, ochrony powietrza, ochrony powierzchni ziemi, leśnictwa, ochrony przyrody i krajobrazu, geologii, górnictwa, edukacji ekologicznej. Rolą WFOŚiGW jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym podejmowanych także dla poprawy jakości środowiska w poszczególnych jego komponentach. Narodowy i Wojewódzki FOŚiGW udzielają pomocy w postaci dotacji i niskoprocentowych pożyczek, które mogą być umarżane do 50 %.

Istotne znaczenie w udzielaniu wsparcia finansowego w formie dotacji lub pożyczek ma Fundacja powołana przez Skarb Państwa i reprezentowana przez Ministra Finansów „Ekofundusz”. Zadaniem Fundacji jest finansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych w skali europejskiej, a nawet światowej uznanych za priorytetowe przez społeczność międzynarodową. Priorytetowe kierunki pomocy finansowej „Ekofunduszu” to: ochrona różnorodności biologicznej, gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych, zmniejszanie transgranicznego transportu SO₂, NO₂,

ograniczenie emisji gazów szklarniowych oraz eliminacja stosowania substancji niszczących warstwę ozonową i innych. Priorytetowe znaczenie ma również ochrona wód - ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku, zmniejszenie spływu zanieczyszczeń obszarowych, ochrona zasobów wody pitnej, ochrona GZWP przed infiltracją zanieczyszczonych wód powierzchniowych.

Fundusze strukturalne Unii Europejskiej.

Po wejściu do UE Polska może korzystać z Funduszy Strukturalnych na inwestycje w ochronie środowiska. Dotyczy to możliwości finansowania przedsięwzięć z **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - ERDF** (Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – inwestycje w skali regionalnej i lokalnej) oraz **Funduszu Spójności**.

Ramy przedsięwzięć inwestycyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych określa Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013. Plan ten służył jako podstawa negocjowania przez Polskę Podstaw Wsparcia Wspólnoty, dokumentu określającego kierunki i wysokość wsparcia ze strony funduszy strukturalnych na realizację zamierzeń rozwojowych oraz jako podstawa interwencji z Funduszu Spójności.

ERDF wspiera m.in. inwestycje infrastrukturalne w zakresie gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, rekultywacji zdegradowanych terenów. Równoległe z realizacją ERDF realizowane będą duże projekty inwestycyjne współfinansowane z Funduszu Spójności. Środki pochodzące z tego funduszu nie będą przekazywane na działania wykonywane w ramach programów operacyjnych, ale będą ze sobą powiązane. Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie realizacji zadań inwestycyjnych celów publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej. Decyzją z dnia 7 grudnia 2007 r. Komisja Europejska zatwierdziła Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013. To zwieńczenie wielomiesięcznych prac nad przygotowaniem największego w historii Unii Europejskiej programu. Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro.

Priorytetem strategii Funduszu Spójności jest poprawa jakości wód powierzchniowych i zwiększenie dostępności dobrej wody do picia. Ponadto za istotne uważa się ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, racjonalizację gospodarki odpadami, rekultywację obszarów przemysłowych, a także wsparcie dla leśnictwa i ochrony przyrody. Podstawowym kryterium akceptacji zadania jest wartość przedsięwzięcia, która musi przekraczać 10 mln euro oraz gotowość dokumentacyjna. Wielkość wsparcia może stanowić

max 85% całkowitych kosztów, pozostałe - co najmniej 15%, pochodzi z budżetu państwa lub z innego niezależnego źródła. Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie i zarządzanie Funduszem jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, a koordynatorem Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Odbiorcami pomocy z Funduszu Spójności będzie przede wszystkim Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wraz z funduszami wojewódzkimi, Lasy Państwowe i ich regionalne dyrekcje oraz samorządy.

Kluczowym instrumentem realizacji polityki rozwoju naszego regionu w latach 2007-2013 oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia (NSRO 2007 - 2013) wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie na lata 2007-2013 jest **Regionalny Program Województwa Świętokrzyskiego 2007-2013** (RPO WŚ). Program został oficjalnie zatwierdzony przez Komisję Europejską 21 grudnia 2007 r. Podstawowym źródłem finansowania RPO WŚ są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), któremu towarzyszy wkład krajowy – publiczny oraz prywatny. Łącznie na realizację Programu przeznaczono 1 045 825 657 euro, z czego 725 807 266 euro stanowią środki EFRR, natomiast 128 083 636 euro środki krajowego wkładu publicznego. W przypadku projektów objętych pomocą publiczną, dotacja ze środków Programu składa się w 85 proc. z EFRR i w 15 proc. ze środków budżetu państwa. Celem RPO WŚ jest poprawa warunków sprzyjających budowie konkurencyjnej i generującej nowe miejsca pracy regionalnej gospodarki, co bezpośrednio nawiązuje do celów i priorytetów „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku”.

W ramach RPO WŚ, Beneficjenci mogą ubiegać się o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach siedmiu priorytetów:

1. Rozwój przedsiębiorczości.
2. Wsparcie innowacyjności, budowa społeczeństwa informacyjnego oraz wzrost potencjału inwestycyjnego regionu.
3. Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu.
4. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.
5. Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, turystykę i sport.
6. Wzmocnienie ośrodków miejskich i rewitalizacja małych miast.
7. Pomoc techniczna.

Program Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 będzie realizowany na terenie całego kraju. Podstawą jego realizacji jest opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi projekt, który został zaakceptowany przez Komitet Rozwoju Obszarów Wiejskich Unii Europejskiej (24 lipca 2007 r.). Instrumenty PROW podzielono na osie, których realizacja ma się przyczynić do osiągnięcia następujących celów: poprawa konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa przez wspieranie restrukturyzacji, rozwoju i innowacji; poprawa środowiska naturalnego i terenów wiejskich przez wspieranie gospodarowania gruntami; poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz popierania różnicowania działalności gospodarczej.

Wszystkie te działania w tych ramach będą współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej. Na finansowanie PROW przewidziano 17 217 817 541 euro. Ludność wiejska to główni beneficjenci programu.

Dużą szansą dla gmin i Związków Międzygminnych jest **Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych**, utworzony i zarządzany przy Bank Gospodarstwa Krajowego ustawą z 12 grudnia 2003 r. Preferencyjne kredyty udzielane z funduszu mają na celu umożliwienie gminom i ich Związkom finansowanie kosztów przygotowania projektów inwestycji komunalnych, przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Do projektów tych zalicza się: studium wykonalności inwestycji, analizę kosztów i korzyści, analizy, ekspertyzy i studia niezbędne do przygotowania realizacji inwestycji. Kwota kredytu nie może przekroczyć 500 tys. zł na jeden projekt oraz 80% zaplanowanych kosztów netto. Udział własny kredytobiorcy stanowi nie mniej niż 20% wartości przedsięwzięcia.

11.3. Wdrażanie i monitoring Programu

Bezpośrednią odpowiedzialność za wdrażanie programu ponosi Zarząd Powiatu, Starosta Jędrzejowski i działający z jego upoważnienia naczelnicy Wydziałów oraz jednostek organizacyjnych.

Realizacja szeregu zadań wymaga udziału gmin, administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, przedsiębiorców. Wymaga także szerokiego wsparcia społecznego, w tym pozarządowych organizacji ekologicznych, Związku Międzygminnego „Ekologia”. Uczestnikiem realizacji „Programu...” będą także: administracja specjalna - zajmująca się kontrolą przestrzegania prawa w zakresie ochrony środowiska, prowadząca monitoring jego stanu oraz administrująca poszczególnymi

komponentami środowiska (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie i Krakowie, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu) oraz jednostki dysponujące celowymi środkami finansowymi (np. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa).

W realizacji ważniejszych przedsięwzięć wsparcia należy szukać także wśród parlamentarzystów i radnych samorządu wojewódzkiego pochodzących z rejonu Jędrzejowa i Kielc. Osoby te tworzyłyby lobby na rzecz rozwoju powiatu, pomagając zdobyć środki finansowe na realizację zadań. Realizacja wielu zadań będzie wymagała opracowania szczegółowych projektów. Konieczne jest także uzgadnianie przedsięwzięć, najlepiej w okresie styczeń – marzec danego roku tak, aby ustalić plan realizacji przedsięwzięć na rok następny, aby móc najpóźniej w kwietniu wystąpić z wnioskami wstępnymi o wsparcie finansowe ze środków WFOŚiGW. Realizacja niektórych zadań winna być wspierana także z NFOŚiGW oraz funduszy Unii Europejskiej.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z wykonania „Programu...”, Zarząd Powiatu Jędrzejowskiego sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Powiatu.

Program ochrony środowiska winien zostać rozpowszechniony wśród społeczeństwa powiatu poprzez jego publikację na stronie internetowej starostwa (w całości), oraz na łamach lokalnej prasy (w skrócie).

Jednym z elementów procesu wdrażania „Programu...” jest jego monitorowanie, polegające na ciągłej obserwacji i kontroli realizacji jego zadań. Monitoring taki powinny sprawować odpowiedzialne służby podległe Staroście.

Ważny jest dobór odpowiednich wskaźników monitorujących postępy wdrażania „Programu...”. Przykłady takich wskaźników dla poszczególnych dziedzin przedstawiono poniżej.

Środowisko przyrodnicze i ochrona przyrody:

- Liczba inwestycji proekologicznych na terenach cennych przyrodniczo,
- Ilość kontroli przeprowadzonych w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie przyrody,
- Ilość obiektów poddanych ochronie,
- Powierzchnia gruntów zalesionych w poszczególnych latach,
- Wskaźnik lesistości,
- Powierzchnia zadrzewień i zakrzewień,
- Stopień uszkodzenia lasów,
- Liczba pożarów i zniszczeń/uszkodzeń elementów środowiska,
- Liczba zmodernizowanych lub poddanych konserwacji obiektów melioracyjnych.

Powietrze atmosferyczne:

- Liczba zakładów, które wprowadziły technologie energooszczędne i niskoemisyjne, czy też stosujących zasady czystej produkcji,
- Liczba zakładów, które zastosowały urządzenia redukujące emisję,
- Liczba kotłowni ekologicznych, liczba zmodernizowanych kotłowni,
- Liczbie zlikwidowanych źródeł niskiej emisji,
- Liczbie obiektów, gospodarstw podłączonych do miejskiej sieci ciepłej,
- Liczba gospodarstw (mieszkańców) stosujących urządzenia lub systemy energooszczędne,
- Liczba obiektów, gospodarstw (mieszkańców) wykorzystujących odnawialne źródła energii,
- Liczbie obiektów poddanych termomodernizacji,
- Wskaźniki energochłonności w podstawowych branżach produkcji, usług i gospodarki komunalnej,
- Długości zmodernizowanej sieci ciepłej.

Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa:

- Jakość wody do picia,
- Jakość wód podziemnych i powierzchniowych,
- Procent zwodociągowania gmin,
- Długość sieci kanalizacyjnej, ilość gospodarstw przyłączonych do kanalizacji,
- Liczba źródeł punktowych odprowadzania ścieków,
- Liczba wydanych pozwoleń wodnoprawnych,
- Ilość wód podziemnych, dobrej jakości, zużyta w procesach produkcyjnych,
- Powierzchnia terenów chronionych przed zanieczyszczeniami antropogenicznymi,
- Jakość wody w kąpieliskach.

Ochrona powierzchni ziemi i gleb:

- Udział powierzchni terenów o glebach przydatnych do produkcji zdrowej żywności,
- Dostępność informacji o jakości gleb na terenie gminy i stopień znajomości tej kwestii wśród rolników,
- Powierzchnia terenów poddanych zabiegom agrotechnicznym i pracom rekultywacyjnym.

Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne:

- Liczba ludności poddana ponadnormatywnemu lub uciążliwemu oddziaływaniu hałasu,
- Tempo redukcji oddziaływania hałasu na mieszkańców,
- Ilość instalacji emitujących pola elektromagnetyczne o znaczących parametrach.

Tereny przemysłowe:

- Stopień wykorzystania istniejących terenów przemysłowych,
- Powierzchnia terenów przemysłowych poddanych pracom rekultywacyjnym.

Poważne awarie przemysłowe i drogowe:

- Liczba awarii o charakterze środowiskowym.

Edukacja ekologiczna:

- Liczba i nakład publikacji promujących walory przyrodnicze powiatu oraz dotyczących ochrony środowiska,
- Długość szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych. Ilość ścieżek dydaktycznych,
- Liczba zorganizowanych szkoleń i programów edukacyjnych i ich uczestników,
- Liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z ochroną środowiska,
- Liczba działań wspólnych z organizacjami ekologicznymi,
- Liczba osób korzystających z danych o środowisku i jego ochronie,
- Liczba bezrobotnych zatrudnionych przy pracach na rzecz środowiska,
- Stopień akceptacji społecznej przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska,
- Liczba rolników, którzy prowadzą gospodarstwa eko- i agroturystyczne lub inne o preferencjach ekologicznych,

- Liczba podmiotów legitymujących się wyróżnieniami lub formalnymi standardami ekologicznymi,
- Liczba zakładów posiadających certyfikaty ISO 14000 lub równorzędne.

Szczególnie ważnym dla oceny wdrażania „Programu...” jest monitoring stanu środowiska prowadzony w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, będącego systemem pozyskiwania, gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji.

12. Wytuczne do sporządzania gminnych programów.

Realizacja polityki ekologicznej państwa zawartej w określonym ustawowo hierarchicznym układzie programów ochrony środowiska (krajowym – wojewódzkim – powiatowym – gminnym) jest warunkowana uwzględnieniem zapisów niniejszego opracowania w programach ochrony środowiska sporządzanych dla gmin (zgodnie z wymogiem ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska).

Niniejszy dokument „Program ochrony środowiska na lata 2009-2016 dla powiatu jędrzejowskiego” może być wykorzystany w pracach nad gminnymi programami ochrony środowiska.

Struktura programów gminnych powinna nawiązywać do struktury powiatowego programu ochrony środowiska i powinna zawierać następujące informacje:

1. ocenę aktualnego stanu środowiska, w zakresie poszczególnych elementów środowiska - stan wyjściowy,
2. cel nadrzędny i kierunki ochrony środowiska w gminie, sformułowane na podstawie analizy stanu aktualnego środowiska,
3. strategię działań w zakresie zagadnień o charakterze systemowym, ochronę dziedzictwa przyrodniczego, zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii, poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne oraz ochronę klimatu,
4. listę zadań priorytetowych w skali gminy,
5. ocenę realizacji Programu,
6. nakłady finansowe na realizację Programu: koszty wdrożenia przedsięwzięć przewidzianych do realizacji oraz udział potencjalnych źródeł finansowania w ogólnych kosztach realizacji Programu.

Celem sporządzenia tych wytycznych, jest przekazanie na szczebel gminny zadań powiatu i organów wojewódzkich. Każdy z wyżej wymienionych celów powinien zawierać zadania szczegółowe w podziale na zadania własne gminy oraz zadania koordynowane. Powiatowy program należy postrzegać jako pomoc w formułowaniu celów i kierunków działań, z zachowaniem specyfiki danej gminy.

13. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.

W opracowaniu przedstawiono aktualny stan środowiska przyrodniczego na terenie powiatu jędrzejowskiego, dokonano jego oceny (porównanie z istniejącymi wymogami-przepisami) i na tej podstawie zaprojektowano szereg działań niezbędnych do przeprowadzenia w powiecie.

Kwestie w zakresie ochrony środowiska określają położenie powiatu, zagadnienia związane z wodami powierzchniowymi, podziemnymi, budową geologiczną oraz klimatem.

Dane dotyczące powiatu pochodzą ze: Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie, Urzędów Miast i Gmin powiatu, serwisu internetowego powiatu i gmin oraz opracowań archiwalnych. Niektóre z informacji zweryfikowano w terenie.

Należy podkreślić, iż stan środowiska na omawianym terenie jest zadowalający, choć można wyróżnić kilka obszarów, gdzie niezbędne jest wspieranie ich ochrony. Do obszarów tych należą:

- ochrona powietrza atmosferycznego - obniżanie wielkości emisji gazów i pyłów pochodzących z palenisk domowych, kotłowni węglowych, poprzez zamianę na paliwa ekologiczne,
- gospodarka wodno-ściekowa - konieczność szybszego rozwoju sieci kanalizacyjnej,
- likwidacja nielegalnych wyrobisk surowców mineralnych,
- edukacja ekologiczna, która wprawdzie nie przekłada się natychmiast na stan środowiska naturalnego, lecz jest działaniem niezbędnym, którego „owoce” będzie można zbierać w przyszłości.

W innych obszarach środowiska jego stan jest lepszy, co nie zwalnia jednak z obowiązku realizacji działań przewidzianych dla tych obszarów.

W opracowaniu określono działania krótko- i długoterminowe w podziale na lata 2009-2013 oraz do roku 2016. Do działań tych wpisano już te, które są w trakcie bieżącej realizacji (np. opracowanie projektów rozbudowy sieci kanalizacyjnej i sanitarnej na terenach poszczególnych gmin) oraz te, które są projektowane na lata następne.

Realizacja zaproponowanych działań wiąże się z koniecznością wydatkowania niekiedy znacznych środków finansowych. W związku z tym, w jednym z rozdziałów przedstawiono przybliżony preliminarz środków niezbędnych dla realizacji tych działań. Preliminarz ten będzie pomocny dla władz powiatu i gmin przy konstruowaniu budżetu.

Należy podkreślić, iż w miarę upływu czasu pewnej korekcie (zmianie) będą ulegać działania, a wraz z nimi środki przewidziane do ich realizacji.

Realizacja programu pozostaje w zakresie Zarządu Starostwa Powiatowego oraz Starosty, który co 2 lata ma jej przedkładać sprawozdanie z realizacji przedmiotowego Programu.

Skróty i symbole użyte w tekście:

BAT	- (ang. best available technique) najlepsza dostępna technika
GUS	- Główny Urząd Statystyczny
NW-SE	- północny zachód – południowy wschód
Fe	- żelazo
Mn	- mangan
NO ₂	- azotyny
ChZT	- chemiczne zapotrzebowanie tlenu
WIOŚ	- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
UE	- Unia Europejska
WPGO	- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
IPPC	- (ang. Intervated Pollution Prevention and Control) zintegrowane zapobieganie i ograniczenie zanieczyszczenia
UW	- Urząd Wojewódzki
UG	- Urząd Gminy
UMiG	- Urząd Miasta i Gminy
LOP	- Liga Ochrony Przyrody
ZHP	- Związek Harcerstwa Polskiego
NFOŚiGW	- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WFOŚiGW	- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PFOŚiGW	- Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Załączniki:

- Nr 1** „Prognoza oddziaływania na środowisko powiatowego programu ochrony środowiska na lata 2009-2016 dla powiatu jędrzejowskiego”.
- Nr 2** „Podsumowanie do powiatowego programu ochrony środowiska na lata 2009-2016 dla powiatu jędrzejowskiego”.